

Sigrud Skjønne Utvei

Et helhetlig perspektiv på kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

En Q-metodologisk studie som tar i bruk rådgivningsteori for å utforske hva som ligger bak utsagnet ”KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging”

Masteroppgave i rådgivningsvitenskap
Veileder: Ragnvald Kvalsund
Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for pedagogikk og livslang læring

Sammendrag

I denne oppgaven utforskes hva som ligger bak utsagnet ”KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging”. KOG er et tverrfaglig team som vurderer hvem som passer til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, hvilke tiltak som kan være aktuelle å sette inn i ungdomsplanen som ungdommen må følge, og hva som skal gjøres hvis ungdommen bryter vilkårene i ungdomsplanen. Problemstillingen er ”*Hva har medlemmene i KOG fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?*”.

For å svare på problemstillingen, har jeg utført en Q-metodologisk studie med 19 deltagere og funnet tre ulike tilnærminger (faktorsyn). Disse er *1. Det handler om å hjelpe, 2. Vi må ikke glemme straffeperspektivet og 3. Straffereaksjonen må brukes på riktig måte*. Faktorsynene representerer relativt rene fagdisipliner, noe som kan tyde på at den tverrfaglige dimensjonen i KOG er hensiktsmessig. Det kan både fremme en helhetlig tilnærming, og gjøre KOG i stand til å ivareta en god balanse mellom straff og hjelp.

Alle faktorsynene er opptatt av å nå inn til ungdommen, og ønsker å fremme autonomi, kompetanse og tilhørighet for å hindre fremtidig kriminalitet. For å nå dette målet er alle faktorsynene opptatt av å tilpasse straffen til ungdommens behov og forutsetninger, og anser dette som nyttig for å fremme kvalitet i straffereaksjonene. Dette står i kontrast til kriminalpolitikkenes prinsipp om likebehandling, og drøftes i diskusjonsdelen av oppgaven.

I diskusjonen settes det også frem generell kritikk av straffereaksjonene som kan knyttes direkte til reaksjonens kvalitet. Her konkluderes det med at det burde eksistere klarere retningslinjer for straffereaksjonene. Konfliktrådet ønsker å lovfeste KOG, og avslutningsvis argumenterer jeg for at dette kan være hensiktsmessig. En lovfesting som inkluderte klare retningslinjer for KOGs sammensetning og funksjon, kunne ført til bedre samarbeid og til mer enhetlig fungering i hele Norge. Slik kunne de ulike teamene blitt i enda bedre stand til å fremme kvalitet ved å balansere straff og hjelp, og tilpasning og likebehandling.

Abstract

This thesis explores how KOG, an interdisciplinary team compiled by The Norwegian Mediation Service, ensure the quality of youth penalties and monitor the agreements reached. The penalties are an alternative for imprisonment of youths, between the ages of 15 and 18, that have committed crimes. KOG customize agreements by assessing to whom the penalties are suitable, what measures could be implemented and what the consequences should be if an agreement is breached. The research question for this study is “*What do the members of KOG focus on to ensure the quality of youth penalties and youth follow-up?*”

To answer the research question, this study applied a Q methodological approach with 19 participants, resulting in three different viewpoints (factor arrays): *1. It's all about helping. 2. We shouldn't forget the penalty and 3. We have to secure correct usage of the penalty.* These three factor arrays more or less represent three clear disciplines, implying that the interdisciplinary dimension of KOG is of value in creating a holistic perspective which makes it possible to find a balance between help and penalty.

This thesis applies self-determination theory as the findings in the three factor arrays describe a wish to secure that the youths have intrinsic motivation to change. To reach this goal, measures are taken to adjust the penalty to suit the needs and capabilities of the individual. This discretionary policy contradicts the criminal principles regarding equal treatment and is therefore discussed further. In addition, themes directly related to the quality of penalties are discussed, with the conclusion being that there should exist clearer guidelines for KOG.

As the Norwegian Mediation Service wishes for an enactment of KOG, the end of the discussion explores and arguments for why this would be appropriate. In short, an enactment with guidelines for the composition and tasks of KOG could improve cooperation and create a more unified function. KOG could then further assure the quality of each penalty by acquiring a balance between help and punishment, and between customized and equal treatment.

Forord

Det viktigste du trenger å ta med deg fra disse forordene, er at vedlegg 1 – ordforklaringer, finnes på side xiv. Dette er ikke fordi oppgaven er ekstremt komplisert, men rett og slett fordi det er mange ord og forkortelser å holde styr på. For det første introduserer temaet – KOG: kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, en hel rekke begreper som er ukjente for mange. For det andre bruker jeg Q-metode, en nokså ukjent metode, som også bærer med seg spesifikke metodebegreper som det kan være enkelt å glemme betydningen av dersom leseren ikke har kjennskap til dem fra før.

Arbeidet med denne masteren har vært givende og lærerikt, og det samme gjelder de to årene jeg nå har fått bruke på masterprogrammet i rådgivingsvitenskap. Jeg kan med hånden på hjertet si at disse to årene har endret meg mer enn tiden ville klart alene. I tillegg har jeg møtt helt fantastiske mennesker som jeg har fått gleden av å kalle både venner og samboere. Tiden i Trondheim har vært fantastisk, og det er derfor også vemodig at den nå er over.

Jeg vil takke alle kjente og kjære for at de alltid har troen på meg, og rette en spesiell takk til de som har hjulpet med korrektur. En like stor takk går til alle på lesesal A315 på Dragvoll, som gjorde arbeidet med masteren mye hyggeligere enn det hadde trengt å være. En stor takk rettes selvfølgelig også til veilederen min, Ragnvald Kvalsund. Han har lest gjennom utkastene mine på en særdeles engasjert måte, men likevel latt det meste være opp til meg. Den tilliten har vært god å ha med seg i arbeidet. En stor takk rettes også til deltagerne i studien.

Den aller største takken, vil jeg likevel rette til Turid Rendum – ungdomskoordinator i konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Hun burde stått som biveileder i denne oppgaven, for uten henne, hadde ikke denne masteren vært mulig å skrive. Hun har svart på mail og spørsmål til den store gullmedalje, latt meg delta på møter, gitt meg tilgang på maillister og generelt tatt meg imot med åpne armer og støttet meg gjennom hele prosjektet. Det gleder meg derfor å kunne si at resultatene er spennende, og at studien bidrar med ny og nyttig kunnskap om hva medlemmene i KOG fokuserer på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Sigrid Skjønne Utvei

Trondheim, mai 2018

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	iii
Abstract	v
Forord	vii
Innholdsfortegnelse	ix
1. Introduksjon	1
1.1 Ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og KOG.....	1
2. Teoretisk forankring	5
2.1 Straffereaksjonens teoretiske forankring.....	5
2.1.1 Barnets beste.....	5
2.1.2 Restorative justice.....	5
2.2 Eksistensialistisk-humanistisk rådgivningstradisjon.....	6
2.2.1 Selvbestemmelsesteori.....	7
2.2.2 Fasilitering av autonomi.....	9
2.3 Makt.....	10
2.3.1 Pastoral makt.....	11
2.3.2 Samtykke.....	11
2.3.3 Maktdimensjonen og helhetsfokuset i KOG.....	11
2.4 Kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.....	12
2.5 Oppsummering.....	13
3. Metode	15
3.1 Epistemologi og ontologi.....	15
3.2 Abduksjon.....	16
3.3 Operant subjektivitet.....	16
3.4 Forskningsprosessen.....	17
3.4.1 Kommunikasjonsuniverset.....	17
3.4.2 Q-utvalget.....	18
3.4.3 Fishers balanserte blokkdesign.....	19
3.4.4 Innsamling av data.....	21
3.4.4.1 P-settet.....	21
3.4.4.2 Q-sortering.....	21
3.4.5 Faktoranalyse.....	22
3.4.6 Faktorfortolkninger.....	23
3.5 Studiens kvalitet.....	24
3.5.1 Validitet, generaliserbarhet og reliabilitet.....	24
3.5.2 Refleksivitet og overføringsverdi.....	25
3.5.3 Ethiske vurderinger.....	26
3.5.3.1 Å søke sannhet.....	26
3.5.3.2 Fri forskning.....	26
3.5.3.3 Ivaretagelse av deltagerne.....	27
3.6 Forskerrollen.....	28
3.7 Oppsummering.....	28
4. Analyse	29
4.1 Faktoranalysen.....	29
4.2 Faktorsyn 1 – det handler om å hjelpe.....	31
4.2.1 ”Autonomy support”.....	31
4.2.2 Å hjelpe ungdommen ved å tilpasse straffen.....	32
4.2.3 Det er viktig å prioritere oppmøte i KOG.....	32
4.2.4 Straffeperspektivet kommer i bakgrunnen.....	33
4.2.5 Oppsummering av faktorsyn 1.....	33

4.3 Faktorsyn 2 – Vi må ikke glemme straffeperspektivet.....	34
4.3.1 Straffeperspektivet i forgrunnen.....	34
4.3.2 Selv om vilkårsbrudd skal straffes, må tilbakefall aksepteres.....	34
4.3.3 Helhetsperspektiv for å hjelpe.....	35
4.3.4 De er positive til straffereaksjonen.....	35
4.3.5 Oppfølgingsbehov er viktig.....	35
4.3.6 Synet på KOG.....	36
4.3.7 Oppsummering av faktorsyn 2.....	36
4.4 Faktorsyn 3 – Straffereaksjonen må brukes på riktig måte.....	37
4.4.1 Denne straffereaksjonen er ikke ment for alle.....	37
4.4.2 Det er vesentlig å stille krav.....	37
4.4.3 Skjønn og tilpasning.....	38
4.4.4 KOG i bakgrunnen.....	38
4.4.5 Litt av straffeperspektivet i bakgrunnen.....	39
4.4.6 Oppsummering av faktorsyn 3.....	39
4.5 Et felles grunnlag?.....	40
4.6 Kommentarer om fortolkningen.....	41
5. Drøfting.....	43
5.1 Helhetsperspektiv.....	43
5.2 Å fasilitere indre motivasjon hos ungdommen.....	44
5.2.1 Å rulle med motstand.....	44
5.2.2 Selvinnsikt og selvaksept.....	45
5.2.3 Mestring.....	46
5.2.4 Å finne passe utfordrende krav.....	46
5.2.5 Tilbakefall.....	47
5.2.6 Oppsummering av 5.2 ”Å fasilitere indre motivasjon hos ungdommen”...47	
5.3 Skjønn.....	47
5.3.1 Kriminalpolitikkenes prinsipper om likebehandling.....	49
5.4 Makt, straff og hjelp.....	50
5.4.1 Bruddproblematikk.....	51
5.4.2 Samtykke.....	52
5.5 Hva med en lovfesting?	52
5.5.1 Effektive tverrfaglige team.....	52
5.5.2 Obligatorisk oppmøte.....	53
5.5.3 Forslag til retningslinjer for lovfesting.....	53
5.6 Oppsummering.....	54
6. Avsluttende refleksjoner.....	55
6.1 Forskerrefleksivitet.....	55
6.2 Begrensninger.....	56
6.2.1 Q-utvalget.....	56
6.2.2 Å uttrykke seg generelt om noe som varierer.....	56
6.2.3 Utvalg av P-settet.....	57
6.2.4 En mer kritisk tilnærming til teorien.....	57
6.3 Praktiske implikasjoner.....	57
7 Referanseliste.....	viii
8 Vedlegg.....	xiv
8.1 Vedlegg 1: Ordforklaringer.....	xiv
8.2 Vedlegg 2: Q-utvalg.....	xvii
8.3 Vedlegg 3: Sorteringsinstruks og spørreskjema.....	xix
8.4 Vedlegg 4: Sorteringsmatrise for F1.....	xxi

8.5 Vedlegg 5: Sorteringsmatrise for F2.....	xxii
8.6 Vedlegg 6: Sorteringsmatrise for F3.....	xxiii
8.7 Vedlegg 7: Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt.....	xxiv
8.8 Vedlegg 8: Godkjenning fra NSD.....	xxvi
8.9 Vedlegg 9: Konsensusutsagn.....	xxviii

Liste over figurer

Figur 1: Sorteringsmatrise.....	22
---------------------------------	----

Liste over tabeller

Tabell 1: Forskningsdesign.....	19
Tabell 2: Faktorsynenes reliabilitet.....	25
Tabell 3: Faktorladninger.....	29
Tabell 4: Korrelasjon mellom faktorscorer.....	30
Tabell 5: Et utvalg konsensusutsagn.....	40

1. Introduksjon

Denne oppgaven handler om hva som ligger bak utsagnet ”KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging”. KOG eller *koordineringsgruppen* – er et tverrfaglig team som jobber med problematikk knyttet til ungdomsoppfølging og ungdomsstraff i konfliktrådet. Begrepene ungdomsoppfølging, ungdomsstraff, konfliktrådet og KOG blir klargjort innledningsvis. Deretter redegjøres det for oppgavens teoretiske forankring og vesentlige begreper. I teoridelen er det fokus på å tydeliggjøre koblingen til rådgivningsfeltet. Ettersom KOGs eksistens baserer seg på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er disse straffereaksjonene en helt sentral del av oppgaven.

1.1 Ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og KOG

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er alternative straffereaksjoner til fengsel og samfunnsstraff for ungdom som har begått lovbrudd da de var mellom 15 og 18 år (Eide, Andrews, Strømsvik & Gustavsen, 2016). Reaksjonen ble satt i gang i 2014, etter et pilotprosjekt som startet i 2006 i regi av konfliktrådet i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim (Kvelling & Wendelborg, 2009). Pilotprosjektet ble vurdert som vellykket og det ble anbefalt videreutvikling (Kvelling & Wendelborg, 2009). Konfliktrådet er en statlig tjeneste som tilbyr megling som metode for å håndtere konflikter. Formålet er at partene gjennom dialog kan finne frem til gode løsninger enten det gjelder å gjøre opp for konkrete lovbrudd, eller å gjenopprette mellommenneskelige relasjoner (Konfliktrådsloven, 2014, §1). Konfliktrådet har ikke tidligere fungert som et straffegjennomføringsorgan.

Ungdomsstraff er den strengeste reaksjonen som krever at kriminaliteten må ha vært alvorlig eller gjentatt, og straffegjennomføringen er vanligvis mellom ett og to år (Konfliktrådsloven, 2014, §23). Ungdomsoppfølgingen kan gis ved mindre alvorlige lovbrudd der man vurderer at tett oppfølging vil kunne hindre ny kriminalitet, og den øvre grensen for gjennomføringstid er ett år (Konfliktraadet, 2017a). Begge straffereaksjonene bygger på de samme prinsippene. Eide et al. (2016) skriver at ungdomsstraff skal være strengere enn samfunnsstraff, men at den ikke er det i praksis. Retten fastsetter en gjennomføringstid og en subsidiær fengselsstraff, men ikke timetall som forteller intensiv reaksjonen skal være (Holmboe, 2015). Hvorvidt denne straffen er strengere enn samfunnsstraff eller ikke, kan derfor diskuteres. Sannsynligvis vil det være variasjon i hvor inngripende straffereaksjonen er og oppleves, og dette vil både være avhengig av hvilke tiltak som settes inn, og hvor aktivt ungdommen går inn i seg selv.

Straffen er satt inn som et forebyggende tiltak for å hindre fremtidig kriminalitet. Ungdommen må gjennom et ungdomsstormøte, der ungdommen sammen med ressurspersoner lager en ungdomsplan som består av ulike vilkår (Eide et al., 2016). Denne planen skal følges for å slippe fengselsstraff og kan for eksempel inkludere vilkår som å delta i kriminalitetsforebyggende programmer, utføre samfunnsnyttige oppgaver, avgi nødvendige rusprøver, ha samtaler i konfliktrådet og/eller unngå kontakt med bestemte personer (Konfliktrådsloven, 2014, §25). Ungdomskoordinatoren, ungdommen, ungdommens verge eller andre involverte har muligheten til å foreslå konkrete tiltak som oppfattes som spesielt hensiktsmessige for den aktuelle kandidaten, for eksempel sinnemestringskurs eller timer hos psykolog. I tillegg finnes det noen generelle retningslinjer for alle som gjennomfører straffereaksjonene. De skal møte til timene som settes opp, være rusfri, ikke-truende, unngå nye straffbare handlinger i gjennomføringstiden og ikke oppholde seg i utlandet med mindre ungdomskoordinatoren gir godkjenning (Konfliktrådsloven, 2014, §27). Ettersom retten ikke fastlegger timeantall, er det ungdomsstormøtet som ved å fastlegge ungdomsplanens omfang og intensitet som i realiteten utmåler straff (Iversen, 2013b).

I ungdomsstormøte settes det i tillegg til ungdomsplanen opp et oppfølgingsteam (O-team) som består av ungdomskoordinatoren, ungdommen, ungdommens verger og andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen (Konfliktrådsloven, 2014, §26). Oppfølgingsteamet og ungdommen møtes flere ganger i løpet av oppfølgingstiden, og snakker sammen om ungdommen har fulgt ungdomsplanen eller ikke (Eide et al., 2016). Dersom det dukker opp problematikk rundt noen av punktene, drøftes det hvordan ungdommen kan hjelpes til å følge dem. Som nevnt er ikke dette en straff i straffens tradisjonelle forstand, men en straffereaksjon som er ment til å hjelpe ungdommen (Strandjord et al., 2011). Problematikk knyttet til straffereaksjonen tas opp i konfliktrådets koordineringsgruppe (KOG).

KOG er et tverrfaglig team som ideelt sett består av påtalemyndighet, politi, ungdomskoordinator fra konfliktrådet, og andre aktuelle kandidater fra ulike hjelpeinstanser, eksempelvis representanter fra barnevernet, friomsorgen, Bufetat eller skolehelsetjenesten (Eide et al., 2016). Disse skal sammen danne et helhetsbilde av livssituasjonen til ungdommene og vurdere om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging er en passende straffereaksjon og hvilke tiltak som kan være aktuelle å sette inn i ungdomsplanen til den enkelte (Prop. 57 L (2013-2014)). Dersom ungdommene bryter planen, drøftes det i KOG hvorvidt straffereaksjonen skal avsluttes eller ikke (Eide et al., 2016).

Riksadvokaten oppfordrer alle konfliktråd til å oppnevne KOG i forbindelse med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, men KOG er ikke lovfestet (Eide et al., 2016). Dette

oppleves som problematisk blant representanter i konfliktrådet, fordi KOG trekkes frem som selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (Eide et al., 2016). Det er meningen at organet skal ha en rådgivende funksjon, både for påtalemyndigheten og for ungdomskordinator som har hovedansvaret for straffegjennomføringen (konfliktraadet, 2016). Hovedoppgaven til KOG er å kvalitetssikre ungdomsstraffen gjennom å vurdere hvilke ungdommer som passer til straffegjennomføringsmetoden, hvilke tiltak som kan settes inn, og å komme med råd, innspill og veiledning når ungdomskordinatoren har spørsmål i forbindelse med straffegjennomføringen eller ved bruddproblematikk (Prop. 57 L (2013-2014)). Oppgavens problemstilling er derfor:

”Hva har medlemmene i KOG fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?”

2. Teoretisk forankring

2.1 Straffereaksjonens teoretiske forankring

2.1.1 Barnets beste. I Barnekonvensjonen (2003) artikkel 40, som omhandler barn i konflikt med loven, legges det vekt på at barnet skal ”behandles på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, og som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter”. En straff som baserer seg på å jobbe med ungdommen gjennom å sette inn hjelpetiltak, og ved å jobbe med kognitive prosesser gjennom samtaler og terapi kan være gunstig for å få til dette.

Videre står det i barnekonvensjonen (2003) artikkel 40, at ulike ordninger som for eksempel omsorg, rådgiving og friomsorg skal være tilgjengelig for å sikre at ”barn blir behandlet på en måte som tjener barnets ve og vel og som står i forhold til omstendighetene og til lovovertrædelserne”. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er unike straffemetoder med tanke på muligheten til å tilby omsorg og endring gjennom dialog og veiledning. Det handler ikke ene og alene om at ungdommen skal forstå at han eller hun har gjort noe galt, men også hvorfor det er galt og hvorfor det skjedde i utgangspunktet. Å problematisere dette, kan også bli en sentral del av behandlingen/straffen.

2.1.2 Restorative justice. Både konfliktrådet og straffereaksjonene bygger på ”restorative justice”, som er en tenkemåte der utgangspunktet er at lovbruddet forstås som en konflikt, og som en krenkelse mot mellommenneskelige relasjoner (Kvelling & Wendelborg, 2009). Målet er å gjenopprette relasjoner og/eller materielle forhold. Lovbryteren ilegges et personlig ansvar overfor offeret og samfunnet, og må ta ansvar for krenkelsen og konsekvensene den har gitt (Kvelling & Wendelborg, 2009). Det er også vesentlig at lovbrudd sees i et bredere perspektiv enn isolert til selve handlingen, og støtte til offeret skal ha førsteprioritet (Kvelling & Wendelborg, 2009). Det har imidlertid vist seg at det ofte er vanskelig å inkludere ofrene (Eide et al., 2016).

Det er meningen at ungdommen skal møte de som har vært ofre for hans eller hennes kriminalitet (Holmboe, 2016; Iversen, 2013b). Ettersom det ofte tar lang tid før saken er ferdigbehandlet, viser det seg at ofrene for kriminaliteten ofte hverken har behov for eller interesse av å møte ungdommen når det er mulighet til å legge til rette for det (Eide et al., 2016). Gjenopprettende møter og prosesser er en helt sentral del av konfliktrådsbehandlingen, og skader som lovbruddet har forårsaket, enten det er skader på relasjoner eller materielle forhold, skal gjenopprettes (Christie, 1977; Iversen, 2013b). Før en ungdom kan møte et eventuelt offer i et gjenopprettende møte, er det essensielt at ungdommen tar ansvar for den kriminelle handlingen, og er i stand til å beklage det som har skjedd på en god måte. Dette kan ta tid, og

særlig i kombinasjon med lang saksbehandling, kan det være vanskelig å få med ofre som har lagt hendelsen bak seg i et gjenopprettende møte.

”Restorative justice”-tankegangen understreker viktigheten av å gjenopprette skade ved å oppfordre lovbrøtterne til å adressere tidligere adferd, men også viktigheten av å bli ansvarlige for fremtidige handlinger (Newbury, 2008). De må med andre ord både ta ansvar for det som har skjedd i fortid, og være ansvarlige for sine fremtidige handlinger (Newbury, 2008). Når ungdommene er i stand til å akseptere at det de gjorde var galt, og de er innstilt på å prøve å gjøre det som er rett, er de også i stand til å gjennomføre gjenopprettende møter. Å ta ansvarlige valg vil her si å vurdere konsekvensene av handlingsalternativer, og la være å gjøre handlinger som kan komme til å skade en selv eller andre. Gjennom å bli bevisste de faktorene som ledet til kriminaliteten i første omgang, kan ungdommene oppdrive essensiell selvkunnskap på veien mot en mer positiv og lovlydig fremtid (Newbury, 2008). Ved å bli kjent med sine styrker og svakheter har de bedre mulighet til å lykkes, altså å avstå fra kriminalitet i fremtiden (Newbury, 2008). Ansvar og valg er helt sentrale elementer i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og det samme gjelder i eksistensialistisk-humanistisk rådgivning.

2.2 Eksistensialistisk-humanistisk rådgivningstradisjon

Søren Kierkegaard brakte den eksistensialistisk-filosofiske tradisjonen på banen med sine tekster om eksistens, valg og angst omkring dem (Grøn, 2008). Den humanistiske rådgivningstradisjonen er basert på den eksistensialistisk-filosofiske tradisjonen og omtales som ”den tredje kraften” i rådgiving (Ivey, D’Andrea & Ivey, 2012). Samlebetegnelsen refererer til retninger som forstår mennesket som en bevisst agent med følelser, idealer og intensjoner, og som mener disse faktorene er avgjørende for å forstå adferd (Poppen, Wandersman & Wandersman, 2016). Dette menneskesynet har ført til fokus på menneskelig vekst, selvoppnåelse (personal fulfillment) og selvaktualisering (Polkinghorne, 2014; Poppen et al., 2016). I denne forståelsen ligger det til grunn at mennesket har grunnleggende behov som må utfoldes og realiseres (Maslow, 1943). Slik kan personenes egne opplevelser, valg, ansvar og verdier komme i sentrum (Fitch, Canada & Marshall, 2001). Den mest kjente videreutviklingen av den humanistiske tradisjonen, er Carl Rogers’ person-sentrerte terapi (Campbell, 2018).

Rogers (1957) var opptatt av å bringe klientens verdensforståelse i fokus, og introduserte ideene om positiv aktelse, empati og kongruens. Ifølge ham er disse tre sentrale for positive utfall av rådgiving. Kongruens, positiv aktelse og empati promoterer nemlig endringer i klientens selv, gjennom å initiere selv-aktualiserende tendenser (Campbell, 2018). En kongruent rådgiver er genuin og uten fasade i kommunikasjonen med klienten sin og

metakommuniserer om klient-rådgiver relasjonen (Rogers, 1957). Ubetinget positiv aktelse referer til at rådgiveren må være varm og aksepterende ovenfor klienten og klientens erfaringer (Rogers, 1957). Empati forstås som en følelse rådgiveren opplever og kommuniserer tilbake til klienten av egen forståelse av klientens opplevelse, følelser og personlige mening, altså en slags anerkjennelse av klientens fenomenologiske verden (Rogers, 1961).

Viktigheten av klient-rådgiver relasjonen har fått mye empirisk støtte, og det ser ut til at relasjonen mellom klient og rådgiver er viktigere enn hvilke teknikker rådgiveren velger å bruke (Horvath & Symonds, 1991; Lambert & Barley, 2001). En av informantene mine uttalte at prosessene i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kan snu ungdommens utvikling fra noe negativt til noe positivt, og da jeg spurte om hvordan de fikk til det, svarte han, kort og konsist at ”det får vi til fordi vi liker dem!”. Det blir med andre ord viktig å se individet og akseptere dem som de er, slik Rogers (1957) hevdet. Samtidig skal det være rom for å skille sak og person, og å være tydelig på at man tar avstand fra den kriminelle handlingen som ungdommen har utført. Det blir også viktig at ungdommen aksepterer seg selv. Beisser (1970) uttrykte at for å endre seg, er man nødt til å bli seg selv fullt og helt. Dette refereres til som den paradoksale teorien om endring, og understreker også det paradoksale ved at det er viktig å bli godtatt som den man er, av den som ønsker å fasilitere en endring (Falk, 1999).

Mange av disse elementene finnes også i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I bunnen ligger det en grunnleggende tro på at mennesker ønsker å bli den beste versjonen av seg selv, og et ønske om å hjelpe til med å fasilitere dette. Man tror dessuten på at det er mulig å oppnå en endring gjennom dialog og veiledning. Ved å utforske og reflektere over relasjonen til seg selv, andre, og verden, kan man i større grad bli i stand til å ta ansvarlig valg (Ivey et al., 2012). Her er det imidlertid viktig å være oppmerksom på at innsatsen som gjøres aller helst skal oppdrive en indre motivasjon hos ungdommen som gjør han eller henne i stand til å fortsette å ta ansvarlige valg etter at straffereaksjonen er gjennomført. Når en person er indre motivert, vil det si at personen utfører adferd fordi adferden i seg selv er interessant, eller oppleves som viktig (Ryan & Deci, 2000). Motivasjonen er da internalisert og iboende og adferden utføres helt frivillig. Kontrollert motivasjon som fungerer eksternt gjennom press og/eller manipulasjon, fører ifølge Deci og Ryan (2008) sjeldent til langvarig endring.

2.2.1 Selvbestemmelsesteori. Ryan og Decis ”Self-Determination Theory” (2008) eller *selvbestemmelsesteori* er en metateori om motivasjon som handler om menneskelig motivasjon og personlighet og hvordan menneskenes iboende veksttendenser og medfødte psykologiske behov spiller en viktig rolle i dette. I denne oppgaven brukes underteorien om grunnleggende behov for å forstå hvordan det kan være mulig å gjøre ungdommen i stand til å ønske og fortsette

med å ta ansvarlige valg etter straffereaksjonen er gjennomført. Ifølge selvbestemmelsesteorien har mennesker grunnleggende psykologiske behov for autonomi, tilhørighet og kompetanse og disse er avgjørende for motivasjon til å nå et mål eller å gjennomføre en adferdsendring (Deci & Ryan, 2008).

Autonomi, eller selvstyre, referer til en opplevelse av at adferden som utføres og antagelsene man har, har oppstått i en selv (Lynch, Bansteenkiste, Deci & Ryan, 2011). I dette ligger også regulering av selvet (Ryan & Deci, 2006). I tillegg skal det eksistere aksept for adferden, samt en følelse av viljestyrke til å utføre den (Deci & Ryan, 2008). Behovet for tilhørighet kommer til uttrykk gjennom behov for anerkjennelse og kjærlighet fra andre (Ryan & Deci, 2006). Her kan det være viktig å tenke på at ungdommene kanskje har vært motiverte til å gjennomføre kriminelle handlinger fordi de har fått anerkjennelse for dette i kriminelle miljøer, og drøfte problematikk knyttet til dette. Oppfølgingsteamet kan også forstås som et forsøk på å skape en arena for oppfyllelse av behovet for tilhørighet. Behovet for kompetanse refererer til et behov for å føle at man er i stand til å gjennomføre den ønskelige adferden, og slik få en følelse av mestring (Deci & Ryan, 2008).

Kompetanse kan knyttes til teorier om intern kontrollplassering og mestringstro, og dette er essensielt for å være indre motivert til å gjennomføre en endring (Deci & Ryan, 2000). Når en person har mestringstro med tanke på en forandring, betyr det at personen har tiltro til at det er mulig og at han eller hun er i stand til å gjennomføre endringen (Bandura, 1997; Barth, Børtveit & Prescott, 2001). Intern kontrollplassering refererer til en forståelse av at en selv er i stand til å kontrollere utfall i livet gjennom handlinger og innsats (Nygård, 1993). Mennesker med intern kontrollplassering forstår seg selv som en aktør, snarere enn et passivt offer for omstendighetene. Personer med ekstern kontrollplassering er tilbøyelige til å tro utfallene i livet er kontrollert av tilfeldigheter, og at resultater er nokså uavhengig av hva de selv gjør (Nygård, 1993). Det er sentralt at ungdommene har, eller utvikler, en intern kontrollplassering og mestringstro i forbindelse med straffegjennomføringen.

I forbindelse med terapi og rådgivning understreker Ryan og Deci (2008) at det finnes forskjellige motiv for å gjennomføre terapi. Terapi kan være eksternt regulert, man kan delta fordi man søker sosial aksept og forsøker å presse seg til en forandring, eller man kan genuint identifisere seg med målene for terapien og frivillig forsøke å forandre seg. Sistnevnte motiv har vist seg å være det mest effektive for å oppnå forandring (Ryan & Deci, 2008; Rønnestad & Orlinsky, 2000).

Til tross for at ungdommen er nødt til å samtykke til ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, kan det være en utfordring å oppdrive genuin indre motivasjon til en

endring hos ungdom som er lovpålagt å endre adferd. Kvello og Wendelborg (2009) skriver derfor at det kan være kompliserende at ungdommene av og til deltar fordi straffereaksjonen fremstår som det beste av to dårlige alternativ. Ungdommene kan slippe å få dommen nedfelt på rullebladet hvis de gjennomfører straffen uten alvorlige vilkårsbrudd (Strandjord et al., 2011). Det er enkelt å tenke at dette kan være en ekstern kilde til motivasjon, altså en form for belønning for å unngå merknader på rullebladet. Det trenger imidlertid ikke å bety at det er umulig å genuint engasjere ungdommene. Det er også et viktig poeng at ungdommen er med på å lage ungdomsplanen i ungdomsstormøtet, og at det er meningen at ungdommen skal bli hørt. De har muligheten til å si nei til vilkår, samtidig som ungdomsplanen er nødt til å bestå av noen vilkår.

2.2.2 Fasilitering av autonomi. Ryan og Deci (2008) hevder at for å fasilitere autonomi må den som ønsker å hjelpe til med det, ha en innstilling de referer til som ”autonomy support”. I dette ligger det forståelse og anerkjennelse av individenes perspektiv, å gi ubetinget positiv aktelse, å støtte valgene som tas, minimere press og kontroll, i tillegg til å gi meningsfylte begrunnelser for forslag eller forespørsler. Dette er elementer vi kjenner igjen fra Rogers (1961) sin person-sentrerte terapi. Denne måten å være på, kan ifølge Ryan og Deci (2008) fasilitere en klients organisering og selv-regulering av handlinger. I dette ligger det en antagelse om at de fleste mennesker er i stand til å ta valg og gjøre forandringer som fører til et bedre liv (Ryan, Plant & O’Malley, 1995). I tillegg er et mål å få klienten til å integrere nye verdier, adferd, og forståelse med egen selvforståelse (Ryan & Deci, 2008). Det er med andre ord ikke adferdsendring i seg selv som er målet med terapi basert på selvbestemmelsesteori, men å integrere ny adferd med selvforståelsen. Prosessen gjør det mulig for klienten å utforske hvem de er, hvem de vil være og hva de opplever som riktig og galt. De har også muligheten til å observere noe på en ny måte, og slik kan det også bli mulig å endre adferd, ettersom adferd ofte er et resultat av hvordan vi tolker situasjonene vi er i (Flaherty, 2014).

I humanistisk rådgivning er det et viktig prinsipp at klienten skal finne svarene på hva som er de gode valgene selv (Rogers, 1969). I forbindelse med straffegjennomføring vil en ikke være fornøyd med mindre ungdommen i det minste gjennom en lærings- og endringsprosess går vekk fra å mene at kriminaliteten er en god mestringsstrategi for å løse det han eller hun måtte ha av problemer. Målet vil imidlertid være å generere dette fra ungdommen selv, slik at det skapes en type transformativ læring som fører til vekst og utvikling (Allgood & Kvalsund, 2004) – og aller helst gir ungdommen grunnlag for å velge seg vekk fra en kriminell karriere. Med andre ord forsøker man både å oppdrive autonomi og en følelse av kompetanse hos

ungdommen ved å skape en tilhørighet til og med dem. Gjennom dialog forsøker man da å gi ungdommen en forståelse av å selv ha makt og kontroll til å velge sine egne handlinger.

2.3 Makt

I den humanistiske rådgivningstradisjonen eksisterer det et sterkt fokus på å gjøre opp for makten, autoriteten og ekspertrollen en rådgiver kan få, ved å forsøke å bringe klient og rådgiver inn i en slags likevektet maktbalanse (Ivey et al., 2012). Dette synliggjøres blant annet ved fokuset på klientens autonomi, men også ved valget om å omtale klienten som klient istedenfor pasient (Ivey et al., 2012). Selv om ønsket om å styrke individet er klart og tydelig i denne straffereaksjonen, er det også en tilhørende sterk autoritativ maktdimensjon til stede.

Makt kan forstås som muligheten til å få gjennomført sin vilje i en sosial relasjon, også ved motstand, uavhengig av hva denne muligheten er basert på (Weber, 1962). Makten trenger altså ikke å bli utøvd, og er i seg selv hverken god eller ond (Skau, 1992). Straff kan brukes mot uønsket adferd som et middel for å underbygge, understøtte, og forsterke makt. Straff er behavioristisk i sin natur, fordi man ved bruk av operant betinging er i stand til minske uønsket adferd hos andre (Skinner, 1963), og slik får gjennom viljen sin. Operant betinging går ut på å fremme adferd ved bruk av positiv og negativ forsterkning, og å hemme den ved bruk av positiv og negativ straff (Cooper, Heron & Heward, 2007). I norsk rett forstås straff som et onde staten påfører noen som har begått lovbrudd med hensikt om at det skal føles som et onde (Elden, 2018).

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging inneholder både elementer av belønningsmakt, tvungen makt og legitim makt (French & Raven, 1959). Legitim makt handler om hva som aksepteres og ansees som legitimt i samfunnet og av individet selv (French & Raven, 1959). Ofte er dette basert i verdier hos individet, og en følelse av hva de burde og ikke burde gjøre med tanke på lovverk og sosiale normer. Selv om ungdommene ikke har respektert lovverket idet de begikk kriminaliteten, er de samtidig dømt til en straff av autoriteter og et rettssystem som bestemmer, og er nødt til å forholde seg til dette. Med andre ord *burde* de oppfatte denne makten som legitim. Dersom den ikke oppfattes slik, vil uansett belønningsmakt og tvungen makt påvirke ungdommen. Ungdommen vet nemlig at han eller hun risikerer ytterligere straff dersom vilkårene i ungdomsplanen ikke følges, og straffereaksjonen reflekterer dermed tvungen makt. Ungdommen kan også slippe å få dommen nedfelt på rullebladet, dersom han eller hun gjennomfører straffen uten å avvike fra vilkårene i noen alvorlig grad (Strandjord et al., 2011). Dette kan forstås som en type belønningsmakt. I tillegg møtes ungdommen av voksne – som også gjenspeiler autoritet. En grunnleggende tanke i den humanistiske rådgivningen er at klienten selv vet hva som er sitt eget beste, men det er ikke sikkert at ungdommene er i stand

til å fullstendig ta inn over seg konsekvensene av handlingene sine. Det kan derfor være nødvendig å nettopp bruke makt på en positiv måte for å nå inn til ungdommene, og få dem til å forstå at en kriminell karrierevei sjelden er et godt alternativ.

2.3.1 Pastoral makt. For å kunne lede noen, er det nødvendig å ha kunnskap om dem, og dette refereres til som pastoral makt (Boge, Markhus, Moe & Ødegaard, 2009). Denne formen for makt handler om hvordan den som støtter og veileder, retter seg inn mot å vite noe om de innerste tankene til de som han eller hun er satt til å lede (Boge et al., 2009). Den pastorale makten handler om å nå det indre. Noe hos ungdommene er nødt til å være åpent for refleksjon, og de er nødt til å erfare selvrefleksjon i samtalene med ungdomskordinator og andre i forbindelse med hjelpetiltak de har blitt satt til å gjennomføre (Eide et al., 2016). I tillegg må den som jobber med ungdommen vite noe om ungdommens subjektive erfaringsverden. Boge et al. (2009) hevder at den pastorale makten fungerer gjennom bekjennelser, som når individene avslører hemmeligheter om seg selv, og gjennom en anerkjennende og hyggelig væremåte. Med andre ord; for å nå inn, er også ungdommen nødt til å føle at han eller hun blir møtt. Slik gjenspeiler dette elementer fra humanistisk rådgivning; kongruens, empati, positiv aktelse, autonomi, kompetanse og tilhørighet blir essensielt for å nå inn til ungdommen og fremme en endring som stammer fra ungdommen selv (Deci & Ryan, 2008; Rogers, 1961).

2.3.2 Samtykke. Ungdommene er nødt til å samtykke til både straffen og ungdomsplanen, men et interessant spørsmål å stille er hvor fritt dette samtykket egentlig er (Eide et al., 2016). Holmboe (2015) understreker eksempelvis at det er problematisk at ungdommen ved å samtykke til ungdomsstraff, fraskriver seg muligheten til å få samfunnsstraff – før han eller hun vet noe om hva ungdomsplanen kommer til å bestå av. Det kan dessuten oppleves som problematisk eller uventet at hjelpetiltak som er ment til å være frivillige, slik som tilbud i uteseksjonen, kan bli en del av ungdomsplanen som ungdommene er ”tvunget” til å gjennomføre. Eide et al. (2016) hevder at flere profesjonelle aktører tviler på at alle ungdommer forstår hva de samtykker til, og at dette i noen grad samsvarer med ungdommene de har intervjuet. Noen mente de var godt informert, visste hva de gikk til og følte de kunne være med på å bestemme hvilke vilkår som skulle være med i ungdomsplanen. Andre fortalte at de hadde signert samtykket i panikk for å unngå fengsel, og/eller at de var ruspåvirket da de signerte. Hvorvidt ungdommene føler seg tvunget til å signere eller ikke, ser altså ut til å variere.

2.3.3 Maktdimensjonen og helhetsfokuset i KOG. KOG er et rådgivende organ for påtalemyndigheten og ungdomskordinatorene, som tar de endelige avgjørelsene. Hvilke avgjørelser de tar påvirkes av informasjonen som kommer frem i KOG. Det tverrfaglige teamet gir en unik mulighet til å danne et helhetsbilde av ungdommens livssituasjon. Deltagerne har

ulike faglige innfallsvinkler, og vil sannsynligvis fokusere på forskjellige aspekter av ungdommen og straffen, og slik danne en slags helhetlig forståelse (Caspersen & Halland, 2014). I tillegg har deltagerne ulik kunnskap om offentlige tilbud og tiltak som kan være aktuelle å sette inn i ungdomsplanen. De ulike deltagerne kan bidra til at relevant informasjon kan komme til syne både basert på faglig kunnskap og personlig eller faglig kjennskap til ungdommen eller familien. I kraft av å være et tverrfaglig team, er medlemmene sammen i stand til å skape noe mer enn summen av det de hadde vært i stand til å skape alene (Cooke, Gorman & Winner, 2007).

Det som blir utfallet av diskusjonene i KOG, om hva som er til ungdommens beste, hva det er rimelig å forvente, og hva det kan tenkes at ungdommen har behov for, burde dessuten oppleves som autentisk. Det vil si at den makten som brer seg og påvirker utfallene om og i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal oppleves som riktig både på et kognitivt og et affektivt plan for de som sitter i KOG og for ungdommen selv (Macmurray, 1992).

Dette helhetsfokuset åpner også opp muligheten for skjønnsmessige vurderinger, og drøfting av hvilke tiltak som kan være aktuelle å sette inn i ungdomsplanen. Ungdomsplanen har som nevnt noen generelle retningslinjer, men kan også skreddersys etter individets behov (Konfliktrådsloven, 2014, §25; Konfliktrådsloven, 2014, §27). I praksis vil det si at to ungdommer som har utført samme type kriminelle handlinger ikke vil få en helt lik straff, selv om mange av de samme tiltakene sannsynligvis vil være til stede. Dette skjønnsmessige elementet kan være noe som bidrar til at KOG omtales som selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

2.4 Kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Det finnes ingen klar definisjon av kvalitet, ettersom ulike kriterier for kvalitet burde brukes under forskjellige omstendigheter (Reeves & Bednar, 1994). I dagligtalen blir god kvalitet ofte sidestilt med evne til å tilfredsstille forventninger (Oterholm & Skjerdingsstad, 2011). I KOG blir dermed kvalitetssikring å sikre at en kommer frem til de løsningene som sannsynligvis er best når det gjelder om en ungdom passer til straffereaksjonene, hvilke tiltak som kan egne seg å sette inn og hva som skal gjøres ved bruddproblematikk. Å vurdere dette er selvfølgelig vanskelig, men trolig er ingen i bedre stand til å gjøre dette enn det et tverrfaglig team med bred og relevant kompetanse er, både når det gjelder tiltak, behandling og lovverk. Dette krever selvfølgelig også at teamet jobber godt sammen, og at alle er engasjerte og innstilte på å bidra (Gagné & Deci 2005; Strype, Gundhus, Egge & Ødegård, 2014).

Det kan være vanskelig å måle kvaliteten på KOGene; en 100 % suksessrate på gjennomført ungdomsstraff og ungdomsoppfølging uten bruddproblematikk, *kunne* ha vært en

god indikasjon. Samtidig trekkes ofte oppfølgingsbehov frem som et sentralt element – altså at det er de ungdommene som *trenger* hjelpetiltak som i første rekke burde tilbys denne løsningen (Eide et al., 2016). Ved fastsettelsen av gjennomføringstiden, skal man også – i tillegg til å legge vekt på lovbruddets karakter, ta hensyn til ungdommens behov og hvor lang gjennomføringstid som er nødvendig for å oppnå et ønsket resultat (Eide et al., 2016; Holmboe, 2016). Dersom det nettopp *er* gruppen som trenger hjelp som i størst grad får disse straffereaksjonene, er ikke det nødvendigvis ungdommer som klarer å gjennomføre en straffeperiode på en helt knirkefri måte. En 100 % suksessrate på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging kunne derfor også ha indikert dårlig kvalitet i KOG.

Jeg var derfor interessert i å forstå hva som ligger bak at KOG omtales som selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Jeg valgte å se på måten medlemmene i KOG tilnærmet seg straffegjennomføringen på, og hva de hadde fokus på for å sikre at kvaliteten på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble best mulig. Jeg var med andre ord interessert i å se på beslutningsgrunnlaget til medlemmene i KOG. Selv om KOG ikke har noen beslutningsmakt, vil organet ofte kunne være en viktig bidragsyter i de beslutningene som tas og for hvordan ungdomsstraffen og ungdomsoppfølgingen gjennomføres. Det var derfor interessant å se på hvordan medlemmene forsto ungdommen, hva slags tilnærming de hadde, hvordan dette varierte og hvordan denne helhetlige tilnærmingen forhåpentligvis kunne si noe om kvalitetssikringsprosessen.

2.5 Oppsummering

I denne delen av oppgaven har jeg redegjort for ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og KOG. Dette har blant annet introdusert begreper som ungdomsstormøte, ungdomsplan, og ungdomsordinator, som du kan finne igjen forklaringer på i Vedlegg 1 - ordforklaringer. I tillegg har jeg sett på hvordan ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og KOG kan forstås i en rådgivningskontekst. Måten ungdommene forstås og møtes på, ligner på det som ligger bak den eksistensialistisk-humanistiske rådgivningstradisjonen. Det ligger en grunnleggende tro på det gode i mennesket til stede i straffereaksjonen, og en tro på at ved å møte ungdommene på en god måte og ved å *hjelp*e dem – kan man være i stand til å lede dem bort fra en kriminell karrierevei. Dette skjer gjennom dialog og veiledning, som forhåpentligvis endrer ungdommens selvforståelse, og som dermed også har potensiale til å gi ungdommen styrke og ansvarsfølelse nok til å ta ansvarsfulle og bevisste valg. Ved bruk av selvbestemmelsesteorien er det lagt vekt på at målet må være å oppdrive indre motivasjon til en positiv endring i ungdommen selv, og at det kan være hensiktsmessig å fasilitere autonomi, kompetanse og tilhørighet hos ungdommen.

Jeg har også trukket inn maktdimensjonen i straffereaksjonene, som på sett og vis står i sterk kontrast til den eksistensialistisk-humanistiske rådgivningstradisjonen. Gjennom fokuset på pastoral makt, blir det imidlertid tydelig at det også finnes elementer som kan trekkes tilbake til den. KOG har indirekte makt, gjennom å kunne påvirke ungdomskoordinatoren og påtalemyndighetens avgjørelser i forbindelse med ungdommene som drøftes i forumet. Jeg var interessert i å finne ut mer om hvordan KOGs påvirkning knyttes til kvalitetssikring av straffereaksjonene. I neste del vil jeg derfor fortelle hvordan jeg har gått frem for å forsøke å finne ut av hva som ligger bak utsagnet ”KOG er selve kvalitetssikringen i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging”.

3. Metode

Jeg har valgt å bruke Q-metode i denne oppgaven. Metoden utforsker subjektivitet, og målet er å finne ulike helhetlige forståelser av et gitt tema ved hjelp av en faktoranalyse (Stephenson, 1993). Ettersom KOG er et tverrfaglig team, antok jeg at medlemmene kom til å ha forskjellige meninger omkring hva det var viktig å legge fokus på, men at dette sammen ville skape helheten som kanskje ble nøkkelen til kvalitetssikringen. Q-metode ble dermed et logisk metodevalg. Før jeg går inn på detaljnivå, anser jeg det som hensiktsmessig å fortelle om Q-metodens epistemologiske og ontologiske standpunkt, og om de overordnede ideene. Deretter vil jeg vekselvis redegjøre for forskningsprosessen generelt, og argumentere for de valgene jeg har tatt underveis.

3.1 Epistemologi og ontologi

Det overordnede paradigme Q-metode hører inn under, kan sies å være postmodernistisk selv om dette begrepet i seg selv er problematisk og inneholder flere forskjellige fortolkninger (Sohlberg og Solhberg, 2007). Felles for retningene som karakteriseres som postmodernistiske, er at de ofte har en mer idealistisk ontologi, og en subjektivistisk epistemologi. Sannhet, i en postmoderne kontekst er dessuten kontekstuell og lokal, heller enn storslått og universell (Allgood & Kvalsund, 2010). Dette passer godt med Q-metode.

Q-metoden er vanskelig å plassere epistemologisk fordi den inneholder elementer både fra det tradisjonelt kvantitative og det kvalitative (Akhtar-Danesh, Baumann & Cordingley, 2008). Vi er på utkikk etter subjektive meninger, men benytter den matematiske faktoranalysen til å sette det inn i et system. Slik kan den sies å ha en relativistisk ontologi, ettersom det antas at det finnes flere versjoner av virkeligheten (Sohlberg & Sohlberg, 2007). Utgangspunktet er at det eksisterer mentale konstruksjoner av hva som er virkelig basert på subjektive erfaringer og sosiale eller kulturelle forhold. Den kan også sies å være kritisk realistisk, fordi den menneskelige opplevelsen sees som en slags representasjon av virkeligheten (Sohlberg & Sohlberg, 2007).

Q-metoden er hermeneutisk, som vil si at vi søker forståelse og utforsker subjektive opplevelser (Robbins & Krueger, 2000). Den er dessuten opptatt av fenomenologi, altså sorterernes livsverden og opplevelse (Whittemore, Chase & Mandle, 2001). Kvalsund og Allgood (2010) referer til metoden som en fenomenologisk-hermeneutisk orientert fortolkningsprosess som dreier seg om hva faktoren uttrykker om subjektivitet.

Som jeg kommer tilbake til, er flere individer nødt til å sortere relativt likt for at vi skal få et faktorssyn. Det betyr at vi ikke er opptatte av den enkeltes subjektive mening i seg selv, men at vi snarere beveger oss mer mot det sosiale aspektet rundt meningsdannelsesprosessene.

Vi er interesserte i delte synspunkt eller de *diskursene* som representerer saklige, vanlige og offentlig tilgjengelige produkter av utallige menneskelige valg (Watts & Stenner, 2012).

3.2 Abduksjon

Metoden er basert på abduksjon, i motsetning til R-metodologi som er basert på deduksjon og kvalitativ metode som er basert på induksjon (Tavory & Timmermans, 2014). Mens induksjon innebærer å samle data for å styrke eller utfordre veletablert teori, tar deduksjon utgangspunkt i ideer og eksisterende teori, danner hypoteser, som så testes gjennom forsøk som bekrefter eller ikke bekrefter teorien (Tavory & Timmermans, 2014). Abduksjon innebærer på sin side å lete etter mønster og utvikle hypoteser om et gitt fenomen (Thomas, 2010). Poenget er ikke å finne svar eller fakta, men å utforske et tema (Smith, 2001). Slik blir abduksjon en hypoteseskapende prosess (Peirce, 1955). Prosessen handler om hvordan vi konstruerer mening, og slik blir menneskelig forståelse av fenomener spesielt interessant. Ettersom det finnes svært lite litteratur på KOG og nokså lite om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, er en metode basert på abduksjon en fin fremgangsmåte for å hente inn mer kunnskap om temaet.

I abduksjonens natur ligger en forståelse av at vi ikke må tro vi kan tolke ekte objekter og relasjoner objektivt ved bruk av vitenskapelige metoder (Tavory & Timmermans, 2014). Abduksjon er altså basert på en tanke om at vi aldri kan vite hva som er sant, og passer slik inn i det postmodernistiske paradigmet. Det er imidlertid mulighet for at det dukker opp mønstre i dataene som legger grunnlaget for hypoteser. Hvis disse hypotesene skal testes ut, for å bekreftes eller avkreftes, blir man imidlertid nødt til å bruke hypotetisk-deduktiv metode (Tavory & Timmermans, 2014).

3.3 Operant subjektivitet

Subjektivitet har tradisjonelt blitt oppfattet som noe svevende, vagt og uvitenskapelig (Stephenson, 1953). I R-metodologien er det verdsatt å finne harde fakta basert på kvantitative studier av store, representative utvalg, slik at resultatene kan generaliseres til en hel populasjon (Kobbernagel, 2010). Det er denne vitenskapsforståelsen og det positivistiske paradigmet som har vært rådende i samfunnsvitenskapen så langt – sterkt inspirert av naturvitenskapen (Tuli, 2011). Smith (2001) påpeker at subjektivitetens fravær er ironisk, med tanke på at meningskonstruksjon og menneskelig forståelse står sentralt i mange av samfunnsvitenskapene. Brown (1996) fremhever dessuten at det alltid vil være et menneskelig element til stede i forskning, og at subjektivitet ikke er dårlig eller bra, men at det vil påvirke enhver studie så lenge det er mennesker som utfører den. Q-metoden oppfatter ikke subjektivitet på denne måten. Et av argumentene for at subjektivitet er uvitenskapelig, er nettopp at det er vanskelig å operasjonalisere og forske på, fra et R-metodologisk standpunkt. I Q-metoden legges det til

grunn at et individs subjektivitet kan være operant, og at den derfor er mulig å utforske (Robbins & Krueger, 2000).

Operant subjektivitet forstås som individets synspunkt i øyeblikket, relatert til et tema eller stimuli, og er bevisst, levd og utført i form av adferd når individet sorterer de utsagnene som forskeren plukker ut fra kommunikasjonsuniverset (Robbins & Krueger, 2000). Stephenson (1993) som utarbeidet Q-metode, var opptatt av å få en helhetlig forståelse av menneskelig opplevelse. Han forstod tanker som todelt; bestående av en transitiv del (følelse og kroppslige erfaringer) og en faktadel (Allgood, 1999). I metoden er forskeren i tillegg ute etter å finne det menneskelige preget ved å fange transitiv tanke i frittflytende form, slik at den kan bli kjent, utforskes og navngis (Allgood, 1999). Stephenson (1993) mente at vi da kunne få tak på det interne rammeverket som sortererne bruker for å forstå verden i møte med et gitt tema.

For å finne de ulike synspunktene, og for å fange de transitive tankene, må et P-utvalg (deltagere) sortere utsagn fra et kommunikasjonsunivers, som er all kommunikasjonen omkring et tema - inn i en gitt sorteringsmatrise (Thorsen & Allgood, 2010). Eksempelvis sorterte P-settet i denne studien 48 utsagn inn i en sorteringsmatrise fra "helt uenig" (-5) til "helt enig" (+5), og gjorde slik sin subjektive opplevelse operant. Det som tidligere var implisitt selvkunnskap ble dermed eksplisitt gjennom møtet med Q-utvalget (Allgood & Kvalsund, 2010). Slik kan også selve sorteringen bli en oppdagelsesprosess for den som sorterer.

Ved bruk av faktoranalyse kommer en helhetlig forståelse fram, og deltagere som har sortert ganske likt danner grunnlaget for et faktorsyn (Paige & Morin, 2016). I utgangspunktet må flere deltagere altså "lade" på samme faktorsyn, for at det kan regnes som et gyldig synspunkt. Dermed blir målet å finne *delt subjektivitet*, og den delte subjektiviteten peker direkte mot en sosial forståelse av virkeligheten (Watts & Stenner, 2012). Dermed blir det mulig å hevde at det ikke er subjektiviteten i seg selv som først og fremst skal utforskes, men subjektiviteten som et uttrykk for sosialiserte tendenser. Dette er et godt grunnlag for min studie, som baserer seg på å utforske subjektivitet i et tverrfaglig team.

3.4 Forskningsprosessen

3.4.1 Kommunikasjonsuniverset. I min studie forsøkte jeg å forstå på hvilke grunnlag de ulike deltagerne tar avgjørelser eller gjør vurderinger, for å sikre kvalitet i ungdomsstraff og ungdomssoppfølging. Først var det nødvendig å få tilgang til kommunikasjonsuniverset – nemlig kommunikasjonen rundt KOG og kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomssoppfølging. Tilnærmingen min til kommunikasjonsuniverset var både teoretisk og praktisk, men hovedtyngden var på den praktiske tilnærmingen ettersom det ikke fantes mye

teori om KOG. En teoretisk tilnærming til kommunikasjonsuniverset vil si at forskeren får tilgang på kommunikasjonen rundt det aktuelle temaet ved å fordype seg i teori, for eksempel ved å gjennomføre forskjellige former for litteratursøk (Akhtar-Danesh et al., 2008). En mer praktisk tilnærming kan tilsvarende dreie seg om intervju, observasjoner eller lignende (Akhtar-Danesh et al., 2008). Sæbjørnsen (2017) hevder at en kombinert tilnærming kan fungere utfyllende, ettersom en praktisk tilnærming gir direkte tilgang til det aktuelle kommunikasjonsuniverset, mens teori kan peke mot kompleksitet som ellers kan være vanskelig å få tak i.

Utforskningen av kommunikasjonsuniverset rundt KOG begynte i mars 2017 i forbindelse med praksisperioden jeg hadde i konfliktrådet. Deretter benyttet jeg en teoretisk tilnærming ved å utforske artikler og rapporter om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging generelt. I november 2017 fikk jeg delta på en erfaringskonferanse om KOG i regi av konfliktrådet. Dette førte til mer innsikt i kommunikasjonen rundt KOG, men også til ytterligere teoretisk innsikt gjennom diverse foredrag, for eksempel om barnekonvensjonen og pastoral makt. Både i desember 2017 og februar 2018, fikk jeg være med i KOG-møter som var med på å danne en forståelse av hvordan KOG fungerte, og hva slags problematikk som ble drøftet. I januar 2018 snakket jeg dessuten med åtte medlemmer med ulik fagbakgrunn i KOG, for å sørge for bredde i kommunikasjonsuniverset. Disse var blant annet representanter fra Bufetat, politiet, konfliktrådet, barnevernet, friomsorgen og uteseksjonen. I disse samtalene var jeg spesielt opptatt av å la informantene styre samtalen. Dette førte til at jeg gikk bort fra min originale problemstilling som omhandlet opplevelsen av å sitte i KOG, og erfaringer tilknyttet å jobbe i et tverrfaglig team. Ingen av disse representantene var spesielt opptatt av det, men alle var opptatt av ungdommene som var under straffegjennomføring. Ettersom Q-metoden er en abduktiv metode, er det helt i tråd med dens retningslinjer å endre fokus på denne pragmatiske måten underveis. Fra et R-metodologisk standpunkt ville dette kunne kritiseres, fordi det ikke er en hypotetisk-deduktiv fremgangsmåte. Det er imidlertid nettopp det som er poenget med Q-metode; den er abduktiv og utforskende og søker etter noe nytt og gjerne overraskende i dataene. Slik blir å være tilpasningsdyktig og kreativ en viktig del av forskningsprosessen.

3.4.2 Q-utvalget. De utsagnene som velges ut fra kommunikasjonsuniverset, refereres til som Q-utvalget. Arbeidet med kommunikasjonsuniverset og utvelgelsen av utsagn, ansees som den mest tidskrevende i Q-metode (Watts & Stenner, 2012). De 48 utsagnene som P-settet skal sortere inn i en sorteringsmatrise, utarbeides fra kommunikasjonsuniverset og skal helst være representative. Det vil si at det er ønskelig å fange så mye som mulig av kommunikasjonen rundt teamet i disse 48 utsagnene. Det er selvfølgelig umulig å få med all kommunikasjonen rundt et tema, og dermed blir fokuset på å få med det viktigste (Watts & Stenner, 2012). Jeg

valgte å fokusere særlig på det som ble gjentatt i flere av samtalene, men tok også med elementer som kun enkelte var spesielt opptatte av.

Utarbeidelsen av utsagnene kan være både strukturert og ustrukturert (Watts & Stenner, 2012). Dersom det jobbes strukturert, kommer underliggende effekter til syne, og utarbeidelsen skjer som regel ved hjelp av Fishers balanserte blokkdesign (Brown, 1993). Det er verdt å merke seg at forskeren er redskapet som definerer disse underliggende effektene (Akhtar-Danesh et al., 2008). Dersom designet er ustrukturert, forsøker forskerne å behandle temaet som en helhet, og prøver å produsere et representativt utvalg av utsagn ut fra denne helheten (Watts & Stenner, 2012). Jeg valgte å jobbe strukturert med utarbeidelsen av utsagnene, og selv om mange av utsagnene hadde en naturalistisk basis, velger jeg derfor å referere til dem som kvasi-teoretiske. Først skrev jeg ned utsagn fra samtalene jeg oppfattet som spesielt relevante eller interessante. Deretter forsøkte jeg å se effekter og nivåer som kunne passe inn i et Fishers balansert blokkdesign, før jeg jobbet videre med utsagnene ut fra dette. Jeg brukte utsagn som var lik dagligtale i den grad det lot seg gjøre, slik at det skulle bli enkelt for sortererne å kjenne seg igjen i dem (Wolf, 2010).

3.4.3 Fishers balanserte blokkdesign. Fishers balanserte blokkdesign er et hjelpemiddel for å strukturere utsagnene, skape representativitet – og for å få balanse i utvalget av utsagn (Watts & Stenner, 2012). Målet er å lage effekter og nivåer som gjør at så mye av kommunikasjonsuniverset som mulig, faller inn under designet. Det har gjort at flere av mine nivåer er brukt todelt. For eksempel omfatter nivå d) system/helhetsfokus både systemet som KOG er en del av, og systemet som ungdommen er en del av. Dessuten brukes bruddproblematikk både om vilkårsbrudd i ungdomsplanen, og om lovbruddet som ble utført i utgangspunktet.

Tabell 1 – Forskningsdesign				
Effekt	Nivå			Celler
Tilnærming	a)Straff	b)Hjelp		2
Ungdommen	c)Individ/ pastoral makt	d)System/helhetsfokus		2
Skjønn	e)Oppfølgingsbehov	f)Bruddproblematikk	g)Andres påvirkning	3
SUM				12

Ved bruk av Fishers balanserte blokkdesign er det vanlig å ha 4 utsagn i hver cellekombinasjon. Cellekombinasjonene skal inneholde et nivå på hver effekt. For eksempel kan utsagn nr. 30 ”Jeg ser først og fremst et individ som trenger hjelp, ikke en kriminell” kategoriseres med B(hjelp)-C(Individ)-E(oppfølgingsbehov). Disse 12 cellekombinasjonene

ganget med 4 (48) nevnes som en slags nedre grense for reliabilitet, fordi utvalget blir mer reliabelt for hver setning som inkluderes (Watts & Stenner, 2012). Poenget med å sikre at utsagnene er et representativt utvalg av kommunikasjonsuniverset, er at deltagerens synspunkt skal kunne uttrykkes (Akhtar-Danesh et al., 2008).

Dette designet måtte revideres mange ganger, ettersom utsagnene jeg konstruerte kunne plasseres i flere cellekombinasjoner, eller ikke passet inn. Til slutt endte jeg opp med designet i tabell 1. Etter å ha konstruert utsagn som passet inn i cellekombinasjonene, gikk jeg over de naturalistiske utsagnene mine. Disse kodet jeg inn i effekt og nivåer de passet inn i, og prøvde i størst mulig grad å bruke disse for å sikre språknærhet. Deretter hentet jeg ut omtrent 10 par med utsagn som var motstridende fra dette naturalistiske utvalget. Siden brukte jeg utsagnene jeg selv hadde konstruert til de cellekombinasjonene som manglet. I tillegg gjorde jeg utsagnene mer bastante slik at det kunne bli enklere å sortere dem (Watts & Stenner, 2012).

Både Curt (1994) og Rogers (1995) foreslår å utføre en pilotstudie etter utformingen av Q-sorteringen er gjennomført. Det kan da bli tydelig dersom de som sorterer føler at noe mangler, for eksempel ved at utvalget av utsagn er skjevt og at fokuset på en effekt er større enn på andre. Jeg gjennomførte derfor to pilotsorteringer med representanter fra KOG. Disse kom med tilbakemeldinger på formuleringer, på om noe manglet, og hvorvidt de klarte å være uenige i utsagnene. Den første sorteren oppfattet utvalget som bredt og synes at det var enkelt å være uenig i noe, og kom med tilbakemeldinger på at noen av utsagnene var uklare, samt et element han følte manglet. Etter å ha justert Q-utvalget ut fra dette, gjennomførte jeg en ny pilotsortering. Den andre sorteren synes utsagnene var klare og presise og kom dessuten med en kommentar om at hvis hun nettopp hadde hatt en diskusjon om skjønn, kunne det hende at dette ville gjøre at det utsagnet havnet lenger mot høyre. Hun kommenterte med andre ord at det var mulig å fange deler av den transitive tanken med Q-utvalget. For henne var det imidlertid vanskelig å være uenig i utsagnene. Jeg ble derfor nødt til å justere Q-utvalget på nytt og vurdere balansen i utsagnene nok en gang.

Jeg opplevde det som utfordrende å møte kravet om balanse i utvalget, samtidig som utsagnene skulle være språknære og hvert utsagn skulle tilføre noe nytt fra kommunikasjonsuniverset (Watts & Stenner, 2012). Eksempelvis kunne jeg laget et utsagn som var ”Jeg ser først og fremst en kriminell, og ikke et individ som trenger hjelp” for å balanse utsagn 30. Dette er imidlertid ikke språknært, fordi det aldri har kommet frem noe sånt i kommunikasjonsuniverset angående ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det passer heller ikke til kravet om å tilføre noe nytt, ettersom sortererne ville ha akkurat samme mulighet til å uttrykke seg som de ville hatt ved å plassere utsagn 30 hvor som helst i distribusjonen. Man

kan selvfølgelig hevde at dette ville styrket reliabiliteten, men å dekke kommunikasjonsuniverset er også en måte å sørge for god kvalitet i Q-metode. Jeg valgte derfor å prioritere anbefalingen om at hvert utsagn skulle tilføre noe nytt, istedenfor å etterstrebe en absolutt balanse.

Ettersom halvparten av mine utsagn var ment til å passe inn i et straffeperspektiv, mens den andre halvparten falt inn under et hjelpeperspektiv, ble dessuten noen av disse motpoler. I min studie har jeg med andre ord ikke etterstrebet balanse innad i samme cellekombinasjon, men i Q-utvalget som helhet. Etter den andre pilotsorteringen min, gikk jeg over utsagnene igjen og fikk hjelp til å gå over om disse var logiske motsetninger. Etter en del endringer, stod jeg igjen med 8 utsagn som ikke var balanserte, men som alle tilførte noe nytt til Q-utvalget. Et eksempel er utsagn 19 som handler om at det er viktig å tenke på skolen. Istedenfor å ha et utsagn om at det ikke var viktig å ta hensyn til skolen, valgte jeg å få inn andre elementer. Dette gjorde at sortererne i større grad ble nødt til å prioritere. Nyansene og helhetsbildet kunne likevel komme frem. Det ble mulig å se hva som var i forgrunnen og hva som var i bakgrunnen for den enkelte sorterere, samt hva som skilte dem fra hverandre. Etter denne prosessen gikk jeg videre med å samle inn data.

3.4.4 Innsamling av data.

3.4.4.1 P-settet. Informantene eller sortererne i Q-metode refereres samlet til som P-settet eller personutvalget. Det er viktig at P-settet har erfaring med kommunikasjonsunivers (Thorsen & Allgood, 2010). I min studie, måtte naturlig nok hele P-utvalget ha erfaring med å delta i KOG. Det er uenighet om hvor mange deltagere som regnes som tilstrekkelig, men det må være nok deltagere til å finne delt subjektivitet og til at aktuelle faktorsyn kan vurderes og sammenlignes (Watts & Stenner, 2012). Jeg fikk samlet 19 deltagere ved hjelp av kontaktinformasjon som jeg fikk tilgang på gjennom kontakter i konfliktrådet. Av disse var det tre ungdomskoordinatorer fra konfliktrådet, tre representanter fra politiet, tre påtalejurister, en representant fra friomsorgen, en representant for Barne-, ungdoms-, og familieetaten (Bufetat), en fra fylkeskommunen, en koordinator for samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT-koordinator), tre representanter fra Uteseksjonen (en oppsøkende virksomhet med rusforebyggende tiltak), i tillegg til tre representanter fra barnevernet. Av disse var det 13 kvinner og 6 menn.

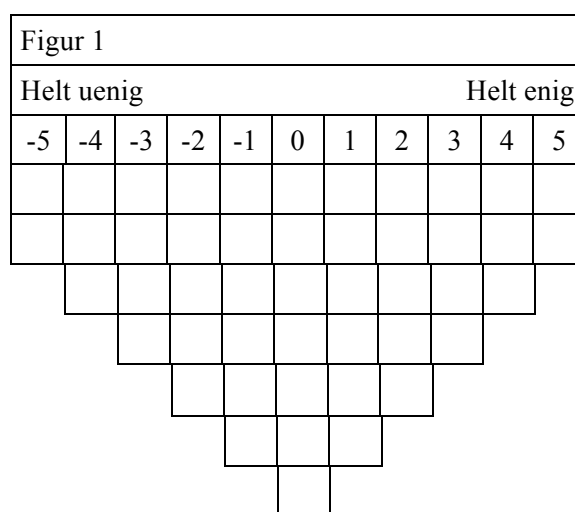
3.4.4.2 Q-sortering. En Q-sortering skal representere en persons subjektive syn på det temaet som utforskes (Kvalsund & Allgood, 2010). Q-sorteringen utføres når deltageren sorterer og rangerer utsagn, og den ferdige sorteringen er selve datagrunnlaget som på en holistisk måte skal gi et bilde av personens operante subjektivitet knyttet til det gitte temaet

(Thorsen & Allgood, 2010).

I denne studien ble Q-sorteringen gjort ved at sortererne sorterte 48 utsagn fra ”helt uenig” (-5) til ”helt enig” (+5) inn i en omvendt gausskurve. Som i figur 1, sorterte deltagerne først utsagn utover et bord i 3 bunker, basert på hvilke utsagn de var enige i, uenige i og nøytrale til. En oversikt over utsagnene som ble brukt finnes i vedlegg 2.

I sorteringsinstruksjonen (se vedlegg 3) og av meg har deltagerne fått beskjed om å sortere det som har størst psykologisk signifikans i ytterkantene. Det vil si at det som provoserer mest, eller som deltagerne kjenner seg mest igjen i, eller er mest uenige i, altså de utsagnene som i størst grad skaper en reaksjon, er de som plasseres ytterst (Watts & Stenner, 2012). Tilsvarende blir utsagnene rundt 0-punktet de sortererne er nøytrale til, som de synes er ambivalente eller tvetydige (McKeown & Thomas, 2013). Ved hjelp av samtykkeskjemaet og muntlig informasjon fra meg, fikk deltagerne beskjed om at fokuset var på kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. De ble deretter bedt om å sortere utsagnene i tre bunker; en bunke for utsagn de var enig i, en til utsagn de var uenige i og en til utsagn de var helt nøytrale til. Etter dette skulle de ta en ny kikk på utsagnene de var enige i, og plassere de utsagnene de var mest enige i på +5, og utsagnene de var nest mest enige i på +4 osv. Deretter skulle de gjøre det samme med ”uenig-bunken” og til sist sortere ut de mer nøytrale utsagnene. Til slutt fikk de beskjed om å se over hele sorteringen og eventuelt flytte på utsagn de ikke var helt fornøyd med plasseringen på. Dette er en fremgangsmåte som Watts og Stenner (2012) anbefaler. Slik fikk sortererne dannet et helhetlig meningsbilde av sin forståelse for å være med å ta vurderinger for å kvalitetssikring ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i KOG.

3.4.5 Faktoranalyse. Etter at alle sorteringene var samlet inn, benyttet jeg PQMethod for å utføre faktoranalysen. Dette er en korrelasjons- og Q-faktoranalyse (McKeown & Thomas, 2013). Gjennom denne statistiske analysen ble Q-sorteringene plassert inn i kategorier, eller faktorsyn for de som hadde lignende meningsprofiler rundt kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (Watts & Stenner, 2012). Jeg plottet de forskjellige Q-sorteringene inn i analyseprogrammet med unike nummer. Deretter kunne analysen kjøres. Først ble alle Q-sorteringene korrelert med hverandre i en korrelasjonsmatrise (McKeown & Thomas, 2013). Basert på de mønstrene som kom til uttrykk, ble det videre mulig å utføre en Q-faktoranalyse

som gjorde det tydelig hvilke mønstre som var like nok, men som samtidig skilte seg nok fra de andre faktorsynene til at de kunne sies å danne et faktorsyn (Akhtar-Danesh et al., 2008). En eigenvalue over én regnes som et viktig kriterium i utvelgelsen av faktorsyn, ettersom dette indikerer at faktorsynet har signifikante ladninger, og at den kan forklare en vesentlig del av variansen (Watts & Stenner, 2012). I min studie hadde fire faktorsyn eigenvalue over én.

Målet er å finne forskjellige syn, og det spiller ingen rolle hvor mange som faller inn i hver faktor, så lenge det er statistisk eller teoretisk signifikant (Brown, 1980; Kvalsund & Allgood, 2010; McKeown & Thomas, 2013). Å ha minst to signifikante ladninger på et faktorsyn regnes også som et kriterium for å ta med faktorsynet (Brown, 1980; Watts & Stenner, 2012).

Det er viktig at korrelasjonen mellom sorterere som lader på samme syn er høy, mens korrelasjonen mellom faktorene er så lav som mulig for å sikre rene faktorer (McKeown & Thomas, 2013). Disse tallene kom til uttrykk i en varimax faktorrotasjon. Jeg prøvde 3, 4 og 5 faktorer og fant at jeg burde gå for en fire-faktorløsning, men fjerne faktorsyn 3 som kun hadde én ladning. Slik fikk jeg flest mulig ladninger, samtidig som korrelasjonen mellom faktorsynene ble lavest. Jeg vil gå nærmere inn på dette i analysedelen.

3.4.6 Faktorfortolkninger. Personlig opplevde jeg faktorfortolkningen som det mest spennende og kreative elementet i forskningsprosessen, og det er her det abduktive elementet blir virkelig fremtredende (Tavory & Timmermans, 2014). Etter at faktorrotasjonen var utført og antall faktorsyn var klart, var det opp til meg å legge betydning i hva de ulike faktorsynene representerer (Watts & Stenner, 2012). For å tolke faktorsynene ser forskeren på faktorsynenes Z-scorer, det vil si hvordan utsagnene er blitt distribuert i form av en gjennomsnittlig (fiktiv) Q-sortering i faktorsynet (Thorsen & Allgood, 2010). Z-scorene legger grunnlaget for faktorsynenes utsagnsplasseringer, og blir til den gjennomsnittlige sorteringen av alle Q-sorteringene som lader på faktorsynet (se vedlegg 4, 5, og 6).

Jeg tok altså utgangspunkt i disse *faktoroppstillingene* i tolkningen. Det er lite litteratur på hvordan faktorfortolkningene skal gjennomføres (Watts & Stenner, 2012). Det som utpeker seg som viktig er imidlertid å gi det nok tid, slik at det blir mulig å opparbeide seg en helhetlig forståelse. Jeg brukte én hel dag per faktorsyn, for å virkelig kunne leve meg inn i synet, og oppfattet dette som hensiktsmessig for å forstå helheten (Robbins & Krueger, 2000). Det som ble mest sentralt var de utsagnene som faktorsynet rangerte som mest og minst enig, ettersom det var det som gjennomsnittlig var mest psykologisk signifikant for de som sorterte (Brown, 1993). Kvalsund (1998) hevder at bare ved å forstå helheten, vil forskeren være i stand til å nå en gyldig forståelse. Det handler altså ikke bare om å se hva som er i forgrunnen (rangert som

-5, -4, 4, og 5), men også om hva som er i bakgrunnen (0-området) og slik forstå helheten. ”Distinguishing statements” – utsagn som er plassert signifikant annerledes hos et faktorsyn og som er med på å nettopp ”skape faktoren” var også av spesiell interesse (Watts & Stenner, 2012). De utsagnene som er plassert relativt likt i alle faktorene omtales som konsensusutsagn og blir også referert til i analysen (Watts & Stenner, 2012). Jeg kommer tilbake til faktorfortolkningen etter en gjennomgang av studiens kvalitet.

3.5 Studiens kvalitet

I R-metode er validitet, generaliserbarhet og reliabilitet viktige kvalitetskriterier. I kvalitativ forskning er det å være reflektiv og om forskningen har overføringsverdi tilsvarende kriterier. Fordi Q-metode er en blanding av kvalitativ og kvantitativ metode, vil jeg kort gå gjennom alle fem.

3.5.1 Validitet, generaliserbarhet og reliabilitet. Disse begrepene er mye diskutert innenfor Q-metode, og Brown (1980) hevder eksempelvis at det ikke finnes noen validitetskriterier i Q-metode fordi det ikke finnes noe objektivt kriterium for å validere subjektive meninger. Validitet handler om at testen skal måle det den hevder at den måler (Watts & Stenner, 2012). Faktum er imidlertid at gjennom hele forskningsprosessen forsøker forskeren å sikre validiteten ved å dekke *hele* kommunikasjonsuniverset, forsøker å sørge for at deltagerne er *i stand til å uttrykke sine synspunkt* med det Q-utvalget man har laget, og at de *forstår* instruksjonsbetingelsene. Alt dette er med på å sikre validitet og dermed kvalitet i forskningen. Jeg utførte to pilotsorteringer for å sørge for at Q-utvalget var representativt for kommunikasjonsuniverset. Ved å spørre deltagerne om de fikk uttrykt sitt reelle synspunkt, eller om det er noe de sitter inne med i slutten av instruksjonsbetingelsen, har forskeren dessuten muligheten til å undersøke om han eller hun lyktes. Slik kan man bruke subjektive kriterier for validitet. Jeg hadde mulighet til dette på de 18 sorteringene hvor jeg var til stede, og med unntak av én sortering som savnet utsagn som dreide seg om samhandling, uttrykte alle at de følte de fikk uttrykt seg, at utvalget var bredt og at de ikke følte noe manglet.

I Q-litteraturen er det vanlig å foreslå et postintervju med den personen som lader høyest på de ulike faktorsynene, for å undersøke om tolkningene er gjenkjennbare (Gallagher & Porcock, 2010). Postintervjuet kan gjennomføres med den personen som scoret høyest på hvert faktorsyn for å se om tolkningen stemmer, og om sorterereren kan si seg enig (Gallagher & Porcock, 2010). Jeg gjennomførte et slikt intervju med en representant fra hvert faktorsyn. Disse scoret enten høyest og nest høyest. Det viste seg at det var høy grad av samsvar mellom tolkningene mine og disse personenes subjektive opplevelse.

I Q-metode er ikke målet å generalisere til en populasjon. Målet er å generalisere til et gitt tema, og ønsket er å finne ulike synspunkt (Brouwer, 1992). Disse synene kan generaliseres til temaet – altså kan man anta at de faktorsynene man finner, gjenspeiler synspunkt som finnes rundt temaet. Man kan imidlertid aldri utelukke muligheten for at det finnes andre synspunkt som ikke er blitt kartlagt. En Q-metodisk studie kan altså gi mer kunnskap om et tema, snarere enn kunnskap om personpopulasjonen.

I Q-metode handler reliabilitet om samme person vil havne på samme faktorsyn om han eller hun sorterer flere ganger. Den gjennomsnittlige reliabilitetskoeffisienten er 0.80, altså er det 80 % sannsynlighet for dette (Brown, 1980). Det er ingen logisk grunn til at flere mennesker skal sortere så likt som man må gjøre for å havne på et faktorsyn, når det finnes millionvis av mulige kombinasjoner (Watts & Stenner, 2012). Det bygger altså opp om antagelsen av at disse faktorsynene *er* virkelighetsoppfatninger som eksisterer der ute og som reflekterer en felles sosial konstruksjon av virkeligheten og i dette tilfelle: en faglig preget forståelse. Jo flere deltagere som lader signifikant på en faktor, jo mer reliabelt er det (Watts & Stenner, 2012). PQMetod regner ut undersøkelsens reliabilitet. Tabell 2 viser at reliabiliteten for faktorsynene er på mellom 0.889 og 0.960, noe som tilsvarer høyere reliabilitet enn estimatet for én Q-sortering.

	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3
Antall definerende Q-sorteringer	6	4	2
Gjennomsnittlig reliabilitet	0.800	0.800	0.800
Sammenlagt reliabilitet	0.960	0.941	0.889

3.5.2 Refleksivitet og overføringsverdi. Refleksivitet vil si å reflektere over hvordan egne verdier og holdninger kan påvirke valg av tema, datakilder og tolkninger, og hvordan man som forsker påvirker de dataene som hentes inn (NESH, 2016). Slik blir det tydelig både *hva* forskeren hevder, og *hvordan* denne kunnskapen har kommet frem (Whittemore et al., 2001). Brown (1996) hevder dessuten at jo mer menneskelige faktorer ignoreres, jo mindre gyldige blir dataene. Jo mer transparent forskningen er, og jo mer refleksiv forskeren er, jo enklere blir det dessuten å replisere Q-studien (D'Agostino, 1984). Refleksivitet er med andre ord også et viktig validitetskriterie i Q-metode. Ifølge Kampen og Tamás (2014) påvirker forskerens subjektivitet utviklingen av Q-utvalget (gjennom arbeidet med kommunikasjons-universet og

utvelgelsen av utsagn), P-utvalget, instruksjonsbetingelse, sorteringsinstruksen, utvelgelsen av faktorer, og fortolkningen av faktorene. I denne oppgaven har jeg derfor forsøkt å være ærlig og åpen om de valgene jeg har tatt underveis, og om *hvorfor* jeg har tatt dem.

I faktorfortolkningen ble det viktig å være så objektiv som mulig. Derfor ventet jeg til etter fortolkningen var gjennomført med å undersøke hvilke instanser sortererne representerte dersom de ladet signifikant på et faktorsyn. Fortolkningsprosessen gjorde det mulig å fange, navngi og forstå helheten og nyansene i de ulike faktorsynene (deltagernes synspunkt). Gjennom faktorfortolkningen har jeg argumentert for mine fortolkninger basert på utsagnsplasseringer (objektiv stimuli), og validert dem gjennom postintervjuer. I tillegg har jeg lagt ved de gjennomsnittlige scorene for hvert faktorsyn som jeg brukte i min fortolkning, slik at leseren kan utforske dette og eventuelt gjøre seg opp sin egen mening (se vedlegg 4, 5 og 6).

I kvalitativ forskning er det viktigere at forskningen har overføringsverdi, enn at den er generaliserbar (Tracy, 2010). Dette omhandler at kunnskapen som opparbeides er nyttig i andre kontekster enn den som studien er utført i. I denne studien kan det handle om at kommunikasjonen rundt endringsfokuseret rådgivning hos ungdom er nyttig i andre kontekster, og at tverrfaglig samarbeid er hensiktsmessig fordi ulike perspektiver danner en helhetlig tilnærming til et tema. Denne studien bidrar imidlertid mest av alt til konkret kunnskap rundt KOG, ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Den største verdien ligger i at medlemmene i KOG kan bli klar over de ulike perspektivene de har. Studien kan dessuten være med på å argumentere for behovet for lovfesting, og slik sørge for bedre og mer enhetlig samarbeid i KOGer over hele landet. I tillegg har sorteringene tydeliggjort deltagernes egne subjektivitet (Allgood & Kvalsund, 2010).

3.5.3 Ethiske vurderinger.

3.5.3.1 Å søke sannhet. NESH (2016) skriver at forskningens viktigste forpliktelse er å søke sannhet, til tross for at de fleste konklusjoner er foreløpige og begrensede. Videre hevder de at særlig ettersom samfunnsvitenskapelig innlevelse og fortolkning er en forutsetning for å skape mye av forskningen i denne grenen, blir nettopp refleksivitet viktig. Jeg har derfor forsøkt å være gjennomgående refleksiv, ved å fortelle om hvilke valg jeg har tatt og hvorfor jeg har tatt dem.

3.5.3.2 Fri forskning. Et annet viktig element er at forskningen skal være fri (NESH, 2016). Dersom forskningens viktigste forpliktelse er å søke sannhet, får dette ekstra tyngde fordi "ufri forskning" kan være sterkt preget av de som finansierer den eller oppdragsgivere som av ulike grunner kan påvirke forskningen. Denne masteroppgaven er ikke finansiert av noen, og er dermed finansielt fri. Jeg har imidlertid samarbeidet mye med konfliktrådet, har

selv et veldig godt inntrykk av KOG og ønsker ikke å finne ut noe som ikke vil gagne konfliktrådet. Jeg har imidlertid holdt muligheten åpen for dette – det er mulig å være uenig i utsagn, og jeg har dessuten prøvd å gjøre opp for den positiviteten som jeg føler selv, og som er i kommunikasjonsuniverset, ved å ha med utsagn som blant annet ”Ofte tenker jeg at å delta i KOG er det samme som unødvendig bruk av tid og ressurser” som det *er* mulig å plassere på +5.

3.5.3.3 Ivaretagelse av deltagerne. Først og fremst er det viktig å sikre fritt og informert samtykke, slik at deltagerne vet hva forskningen handler om, og at de vet hva det innebærer for dem å delta i studien (NESH, 2016). Deltagerne skal ta en selvstendig avgjørelse på om de vil delta, fritt for ytre press (NESH, 2016). Deltagerne i denne studien signerte et samtykkeskjema før de fikk delta i studien, der det blant annet stod at deltagelse var frivillig og at de kunne trekke seg når som helst (se vedlegg 7).

I tillegg er det viktig å opptre på en forsvarlig og hyggelig måte i møte med deltagerne (Christians, 2005; González, 2000). Jeg var til stede på 18 av 19 sorteringer, og svarte på spørsmål deltagerne hadde og veiledet dem underveis. For at det ikke skulle bli ubehagelig for deltagerne, leste jeg i en bok mens de sorterte. Etter sorteringene spurte jeg alltid deltagerne hvordan de syntes det var å sortere, om de følte noe manglet og lot dem få prate ut om opplevelsen sin, før jeg takket for deltagelsen.

For å gjøre postintervju mulig, samlet jeg inn kontaktinformasjon. I tillegg stilte jeg et par spørsmål i forbindelse med sorteringen. Når forskningen innebærer behandling av personopplysninger, slik som kontaktinformasjon, er studien meldepliktig til Norsk senter for forskningsdata (NSD) (NSD, 2018). Dette gjelder særlig fordi det er viktig å sikre at personopplysningene blir behandlet konfidensielt. Jeg meldte prosjektet mitt, og fikk godkjenning i februar 2018, og kunne dermed begynne innsamlingen av data (se vedlegg 9). Måten jeg sikret konfidensialitet på, var ved å nummerere Q-sorteringene og siden lage en kodingsnøkkel. Det vil si at jeg oppbevarte et word-dokument på en passordbeskyttet mappe på min private PC der nummerene på sorteringene var koblet sammen med navnene på deltagerne.

Jeg lot være å nevne fagbakgrunnen til de to som har ladet på faktorsyn 3. Til tross for at dette er spennende, anså jeg det som mest etisk forsvarlig å kun skrive at de hadde samme fagbakgrunn. Dette var for å sikre at deltagelse i studien ikke skulle gå ut over disse deltagerne på et senere tidspunkt.

3.6 Forskerrollen

Som NESH (2016) skriver, er det viktig å være åpen om hvordan egne verdier og holdninger kan påvirke valg av tema, datakilder og tolkninger. Min positive innstilling til konfliktrådet og min erfaring med å være i praksis hos dem har gjort det interessant for meg å skrive en master om et tema som er relatert til konfliktrådet. De holdningene og verdiene jeg har med meg fra masterstudiet i rådgivningsvitenskap, har dessuten vært med på å forme min positive opplevelse av konfliktrådet. Det er verdier basert på eksistensialistisk-humanistisk rådgivning jeg sikter til, med særlig fokus på ubetinget positiv aktelse (Poppen et al., 2016; Rogers, 1957). Jeg har dessuten tro på å bringe helhetsfokus på banen ved å også undersøke livssituasjonen til ungdommen, samt å sette inn hjelpetiltak der det ansees som hensiktsmessig. Dette er også en av grunnene til at jeg er positiv til KOG som organ. Jeg ser for meg at tverrfagligheten gjør at det faktisk er mulig for medlemmene å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Jeg synes dessuten at dette preventive arbeidet fremstår som samfunnsnyttig fordi det potensielt kan forhindre fremtidig kriminalitet.

Det er verdt å legge merke til at problemstillingen: ”Hva har medlemmene i KOG fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?” gjør det vanskelig å eventuelt finne ut at straffereaksjonen *ikke* blir kvalitetssikret, eller at KOG er unyttig. Samtidig er Q-metoden lagt opp på en slik måte at de utsagnene jeg antok ville bli plassert høyt, også kan bli plassert lavt – og omvendt. Slik fremmer Q-metoden objektivitet. Disse utsagnsplasseringene er dessuten helt opp til sortereren. Det er et viktig poeng at det er jeg selv som har valgt ut disse utsagnene – men de er igjen basert på et mer objektivt kommunikasjonsunivers, uttrykt av de som eier den subjektive kommunikasjonen rundt temaet.

I tillegg har jeg forsøkt å være redelig i dokumentasjonen, ha konsis argumentasjon, være så upartisk som mulig i vurderingene og være åpen om usikkerhet, slik NESH (2016) anbefaler. Særlig i faktorfortolkningen var jeg oppmerksom på å basere inntrykkene mine på plasseringer av utsagn, slik at jeg faktisk hadde belegg for det jeg hevdet. Gjennom å være refleksiv i forskningsprosessen og ved å basere tolkningene på de utsagnsplasseringene som er gjort, i tillegg til å gjennomføre pilotsoteringer og postintervju, mener jeg at oppgaven er så objektiv og sann som det er mulig å få den.

3.7 Oppsummering

Metodedelen har blitt brukt til en gjennomgang av ontologisk og epistemologisk standpunkt, Q-metode, studiens kvalitet og etiske vurderinger. Jeg har også forsøkt å være refleksiv ved å gjøre rede for de valgene jeg har tatt underveis. I neste del går jeg gjennom undersøkelsens resultater, ved å beskrive analysen og faktorfortolkningen.

4. Analyse

Tolkningen av faktorsynene blir presentert i denne delen av oppgaven. Jeg argumenterer for mine tolkninger gjennom utsagnsplasseringer i faktorsynene, og vil ta utsagnene i bruk i teksten for å gjøre leseropplevelsen så enkel som mulig. Hvilken tallverdi utsagnet har fått i sorteringsmatrisen i det gitte faktorsynet, oppgis i parentes. Andre gang et utsagn refereres til i fortolkningen av et faktorsyn, vil det kun bli nevnt med nummer og utsagnsplassering, ettersom utsagnet allerede er gjengitt (se eventuelt vedlegg 2). I tillegg til å formidle essensen av hvert enkelt faktorsyn, vil jeg forsøke å tydeliggjøre hvordan faktorsynene skiller seg fra hverandre. For å øke validiteten i oppgaven, har jeg gjennomført postintervju med en person fra hvert faktorsyn. Disse refereres til som henholdsvis informant én, to og tre, i tråd med det faktorsynet de representerer. Innledningsvis vil jeg gjøre greie for fortolkningens grunnlag.

4.1 Faktoranalysen

Tabell 3 – Faktorladninger			
<i>X indikerer signifikant ladning på én faktor</i>			
	F1	F2	F3
1	0.6208X	0.2651	0.3098
2	0.6762X	0.1844	0.3353
3	0.6174X	0.1857	0.3023
4	0.5519	0.3891	0.2348
5	0.7140X	0.1409	-0.0171
6	0.2720	0.2501	0.0553
7	0.8279X	0.1182	0.0580
8	0.3256	0.2937	0.6086X
9	0.0205	0.7632X	0.1792
10	0.5176	0.2419	0.3739
11	0.1136	0.0841	0.9094X
12	0.4739	0.5325X	0.1307
13	0.2697	0.6450X	0.0736
14	0.4394	0.4963	0.4716
15	0.5733	0.6030	-0.1417
16	0.7538X	0.1689	0.3285
17	0.1375	0.7233X	0.2671
18	0.5745	0.5755	0.0565
19	0.4253	0.4639	0.4002
Forklart varians	27 %	19 %	12 %

Jeg brukte PQMethod til å utføre faktoranalysen. Dette programmet viste meg at det fantes fire faktorsyn med eigenvalue over én i dataene, noe som indikerer muligheter for reelle faktorsyn (Brown, 1993; Watts & Stenner, 2012). Jeg utførte en faktorrotasjon med fire

faktorer, og fant at faktorsyn 3 kun hadde én ladning. Jeg forsøkte også en tre og en fem-faktorløsning, men med begge disse løsningene ble det færre ladninger og større korrelasjon mellom faktorene. Jeg endte derfor opp med en firefaktor-løsning, men fjernet faktor 3, slik at faktor 4 ble til faktor 3. Tabell 3 viser signifikante definerende ladninger på et faktorsyn, indikert med X. Som man kan se av tabellen, er det tolv signifikante og definerende ladninger på disse tre faktorsynene. For å regnes som signifikant må Q-sorteringen ha en høyere ladning enn 0.38. Dette tallet regnes ut ved å dele 1 på kvadratroten av 48 (antall utsagn) og gange det med 2.58 (standardavviket) (Watts & Stenner, 2012). Dette tilsvarer en signifikant faktorlading på 0.01-nivå (Brown, 1980).

Av tabell 3, ser vi at det er seks definerende ladninger på faktorsyn 1 (F1), fire på faktorsyn 2 (F2) og to på faktorsyn 3 (F3). Det er også interessant å legge merke til at alle sorterere, med unntak av nummer seks, lader signifikant på ett eller flere faktorsyn. Når en sortering lader signifikant på flere enn ett faktorsyn ("confounded variable") tas sorteringen vanligvis ut av dataene (Akhtar-Danesh et al., 2008). Dette gjør korrelasjonen mellom faktorene mindre og faktorene ortogonale, dvs. renere og lettere å tolke (Watts & Stenner, 2012). Derfor er en del signifikante ladninger (4, 14, 15, 18, 19) ikke inkludert i faktoranalysen. I praksis betyr dette at sortererne har med seg noe av forståelsen fra hvert faktorsyn. Sortering 12 som lader på to faktorsyn, er likevel inkludert i faktoranalysen. Å fjerne sortering 12 utgjorde ingen nevneverdig forskjell i korrelasjonen mellom faktorsynene, og jeg valgte derfor å la den stå, slik den automatisk gjorde da PQMethod utførte varimax-rotasjonen. Det er spesielt interessant å legge merke til at sortering 14 og 19 lader signifikant på *alle tre* faktorsynene. Sortering 10 lader på F1, men denne ikke er inkludert som grunnlag for faktorsynet, fordi sorteringen også lader på faktoren som er tatt ut av designet. Til sammen forklares 58 % av variansen.

	1	2	3
1	1.0000	0.5376	0.3933
2	0.5376	1.0000	0.3678
3	0.3933	0.3678	1.0000

Av tabell 4, ser vi at korrelasjonen mellom faktorene er relativt høy. Korrelasjonen mellom faktor 1 og 2 er 0.53, korrelasjonen mellom faktor 1 og 3 er 0.39 og korrelasjonen mellom faktor 2 og 3 er 0.36. Dette indikerer middels høy grad av samsvar i faktorsynene, og kan tyde på et felles forståelsesgrunnlag. Jeg kommer tilbake til dette avslutningsvis.

Q-analysen i PQMethod regnet ut den gjennomsnittlige sorteringen i hvert faktorsyn, og det er disse som er grunnlaget for datafortolkningen. Se vedlegg 4, 5 og 6 for en fullstendig oversikt. Q-analysen spesifiserte også ”distinguishing statements”. Disse utsagnene er plassert signifikant ulikt i et faktorsyn, sammenlignet med de andre, og er slik med på å skille faktorsynene fra hverandre (Watts & Stenner, 2012). I fremstillingen av fortolkningen er slike utsagn markert med ”*”. Q-analysen finner også konsensusutsagn, som er de utsagnene som er plassert relativt likt. Disse utsagnene kan si noe om det som er felles for faktorsynene, og det vil løftes frem avslutningsvis. Først vil jeg imidlertid gjøre rede for hva som karakteriserer de forskjellige faktorsynene; *1. Det handler om å hjelpe, 2. Vi må ikke glemme straffeperspektivet og 3. Straffereaksjonen må brukes på riktig måte.*

4.2 Faktorsyn 1 – Det handler om å hjelpe

Seks personer ladet signifikant på dette faktorsynet, og dannet grunnlaget for tolkningen. Sortering 7 ladet høyest (.8279) og har 82 % samsvar med faktorsynet. Informant én utførte sortering 7. Følgende sorteringer ladet også på faktorsynet 1 (0.6208), 2 (0.6762), 3 (0.6174), 5 (0.7140), 16 (0.7538) og danner sammen gjennomsnittet for sorteringsmatrisen jeg har tolket faktorsynet ut fra (se vedlegg 4). Disse sorteringene er kun gjort av mennesker som representerer ulike hjelpeinstanser i KOG. Blant disse er det to ungdomskoordinatorer.

4.2.1 ”Autonomy support”. I dette faktorsynet ligger et tydelig humanistisk-eksistensialistisk menneskesyn til grunn. Sortererne har en tro på at ungdommene er villige til å endre seg, og at de kan få det til ved hjelp av dialog og veiledning. De ser også ut til å være villige til å forstå, akseptere og tilgi ungdommen. De formidler dermed en tilnærming som minner om Rogers ideer om empati og positiv aktelse, og som samsvarer med Ryan & Decis (2008) konsept om ”autonomy support”. De synes det skal være rom for tilbakefall, og det oppleves som viktig å være raus med ungdommene – som først og fremst forstås som mennesker som trenger hjelp, og ikke som kriminelle. Informant én uttalte at hun særlig kunne stille seg bak utsagn 8 og 29. Hun utdypet at barnets-beste-tankegangen ligger til grunn for straffereaksjonen, og at barnets beste oppfattes som en straff i frihet, gjerne hos familien. Videre støttes dette av følgende utsagnsplasseringer:

29. Det som må stå sterkest, er helt klart barnets beste (+4).*

16. En positiv utvikling innebærer ofte tilbakefall, og det må det være rom til og aksept for. Det fungerer mot sin hensikt hvis vi skal ha nulltoleranse for småting (+4).

30. Jeg ser først og fremst et individ som trenger hjelp, ikke en kriminell (+3).

8. Vi skal legge godvilje til. Jeg ville ikke vært i KOGen hvis ikke det var godvilje rundt det møtebordet (+3).*

26. *En positiv rusprøve er et lovbrudd, så det er klart det må være nulltoleranse for positive rusprøver (-4).*

4.2.2 Å hjelpe ungdommen ved å tilpasse straffen. Det er fokus på styrken ved å kunne tilpasse straffen til den enkelte, og muligheten til å hjelpe ungdommen ved å bringe hele mennesket i fokus. I tillegg vil de jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod, slik Newbury (2008) hevder er viktig for å gå en bedre fremtid i møte. Sortererne ønsker å spille på lag med ungdommen, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å se hvordan en endring kan gagne ham eller henne. Igjen reflekteres altså elementer fra selvbestemmelsesteorien (Deci & Ryan, 2008). Informant én var enig i dette, og påpekte at det av og til kan være utfordrende å nå inn til ungdommen dersom han eller hun er lettere psykisk utviklingshemmet. Samtidig påpekte hun at det da var en særlig styrke at straffen kan tilpasses. Tolkningen støttes videre av følgende utsagnsplasseringer:

17. *Jeg er veldig positiv til konfliktrådets metoder, å bringe hele menneske i fokus og jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod i det hele tatt. (+5)*

48. *Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte (+5).*

18. *Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne (+3).*

24. *For at straffen skal ha en funksjon, er det viktig å pakke ungdommen inn i tiltak, og at han eller hun har gode nok kognitive evner til å reflektere og forstå hvorfor tiltakene settes inn (+3).*

4.2.3 Det er viktig å prioritere oppmøte i KOG. I dette faktorsynet er sortererne positivt innstilt til KOG og prioriterer å bruke tid på det fordi de tenker at det er viktig. Dette er tydelig fordi utsagnene som omhandler KOG er plassert i ytterkantene. I tillegg er de positive til straffereaksjonen (utsagn 17 på +5), og ser nytteverdien av både straffereaksjonen og av KOG. Informant én var helt enig i dette. De virker også til å være fornøyde med samarbeidet. Etersom utsagn 35 er plassert på -5, kan man dessuten tenke seg at de synes å bruke tid i KOG er god bruk av tid og ressurser. Dette kunne informant én bekrefte. Tolkningen støttes også av følgende utsagnsplasseringer:

9*. *For meg er det helt naturlig å prioritere KOG. (+4)*

28*. *KOG er et så nyttig organ i dette systemet at det uten tvil burde vært lovfestet (+3).*

21. *Jeg tenker sjeldent at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er en god idé (-5).*

35*. *Ofta tenker jeg at å delta i KOG er det samme som unødvendig bruk av tid og ressurser (-5).*

4.2.4 Straffeperspektivet kommer i bakgrunnen. Deltagerne har stort sett sortert utsagnene som omhandler straff på 0, +1 og +2. Dette kan indikere at de ikke er uenig i at det er viktig å ivareta straffeperspektivet, men at de kanskje ikke ser det som sitt ansvar å fremme dette perspektivet. Informant én fortalte at hun var både enig og uenig i denne tolkningen. Hun understreket viktigheten av straffeperspektivet, og påpekte at hovedmålet er å hjelpe innenfor strafferammene. Hun sa det også blir viktig å synliggjøre at terskelen for å avbryte et samarbeid skal være relativt lav. Hun påpekte videre at i denne straffereaksjonen har man mulighet til å avvise ungdom som trenger hjelp. Informant én syntes også at utsagn 39 burde ha vært mer i forgrunnen. Ifølge henne er de tre viktigste samarbeidspartnere i KOG; politi, påtale og barnevern. Hun fortalte at uten politi står KOG uten saker, uten påtale har de ingen straffereaksjoner, og uten barnevernsperspektivet er det vanskelig å si noe om hvilken type hjelp det kan være viktig å yte. Et viktig poeng er at det som er i forgrunnen i dette perspektivet, bunner ut i at dette tross alt er en straffereaksjon. Likevel havner både dette utsagnet og andre utsagn relatert til straff rundt nullpunktet i dette faktorsynet og indikerer at straffeperspektivet er i bakgrunnen, og minst psykologisk relevant for de som lader på faktorsynet. Dette ser vi blant annet av følgende utsagnsplasseringer:

39. Påtale og politi burde helt klart være til stede for å fremme det juridiske perspektivet. Det er godt å ha noe konkret å forholde seg til (+1).

38. Å ivareta at det faktisk er en straff er viktig å ikke glemme i den godes hensikt (0).

42. Ungdommen skal kjenne konsekvensen av handlingene sine på kroppen, og oppfølging i konfliktrådet skal ikke være en enkel utvei (-3).*

4.2.5 Oppsummering av faktorsyn 1. Faktorsyn 1 preges av et sterkt eksistensialistisk-humanistisk menneskesyn, og i sorteringene gjenspeiles elementer fra selvbestemmelsesteorien (Deci & Ryan, 2008). Sortererne ønsker å oppdrive autonomi i ungdommen, og ser ut til å mene at ungdommen skal møtes med væremåten Deci og Ryan (2008) referer til som ”autonomy support”. Sortererne har også en positiv opplevelse av KOG, og prioriterer å bruke tid i KOG fordi de mener det er viktig. De er opptatt av å hjelpe ungdommen som de først og fremst forstår som en som trenger hjelp, og ikke som en kriminell. De er positive til konfliktrådets metoder, å bringe hele mennesket i fokus og er rause med hvordan de ser på tilbakefall. De er opptatt av å legge godviljen til og synes at det som skal stå sterkest, helt klart er barnets beste. De *glemmer* ikke at dette er en straffereaksjon, men straffeperspektivet ligger i bakgrunnen i dette synet. Informant én utalte at hun ikke hadde noen problemer med å kjenne seg igjen i denne beskrivelsen.

4.3 Faktorsyn 2 – Vi må ikke glemme straffeperspektivet

Fire sorteringer har signifikante ladninger på dette faktorsynet, og danner grunnlaget for den gjennomsnittlige Q-sorteringen som er grunnlaget for fortolkningen. Sortering 9 lader høyest på dette faktorsynet, med 0.7632, eller 76 %. Videre lader sortering 12 (0.5325), 13 (0.6450), og 17 (0.7233). Jeg postintervjuet informant to som har utført sortering 17. Dette er den nest høyeste ladningen. Personen som utførte sortering 9, hadde nemlig samtykket til postintervju. Alle personene som ladet på faktorsyn to representerte politi eller påtale.

4.3.1 Straffeperspektivet i forgrunnen. Dette faktorsynet preges av et tydelig straffeperspektiv (French & Raven, 1959). Sortererne er opptatt av å fremme straffeperspektivet, og tenker i litt større grad på at de har et ansvar overfor samfunnet for øvrig når en straffedømt følges opp, enn det de andre faktorsynene gjør (utsagn 20 på +2, sammenlignet med 0 (F1) og -1 (F3)). Informant to kjente seg godt igjen i at straffeperspektivet er i forgrunnen. Dette støttes av følgende utsagnsplasseringer:

33. Hvis det blir brudd og uregelmessigheter skal det reageres på. Det skal ha en konsekvens av et eller annet slag. (+5).

38. Å ivareta at det faktisk er en straff, er viktig å ikke glemme i den godes hensikt (+4).*

39. Påtale og politi burde helt klart være til stede for å fremme det juridiske perspektivet. Det er godt å ha noe konkret å forholde seg til (+4).*

20. Vi har et ansvar for samfunnet for øvrig – noen av disse ungdommene trenger samfunnet beskyttelse fra. (+2).*

4.3.2 Selv om vilkårsbrudd skal straffes, må tilbakefall aksepteres. Sortererne er opptatt av at vilkårsbrudd skal straffes (utsagn 33 på +5). Samtidig er de helt uenig i at ungdommene ikke skal få en ny sjanse ved vilkårsbrudd. Informant to utdypet at hvis straff skal ha en hensikt, må det være konsekvenser ved nye brudd, og la vekt på at nye straffbare forhold for eksempel kunne føre til en forlengelse av ungdomsstraffen. Tvungen makt (French & Raven, 1959) forstås altså som hensiktsmessig her. Dette er en mer behavioristisk tilnærming til adferdsendring der straff brukes for å hemme uønsket adferd (Cooper et al., 2007). Samtidig er sortererne positive til å gi nye sjanser, og har ingen sterke følelser knyttet til tilbakefallsproblematikk når det gjelder rus. Informant to bekreftet dette, og understrekte at det ikke er det samme som et nytt straffbart forhold. Tolkningen er videre basert på følgende utsagnsplasseringer:

16. En positiv utvikling innebærer ofte tilbakefall, og det må det være rom til og aksept for. Det fungerer mot sin hensikt hvis vi skal ha nulltoleranse for småting (+3).

12. *Vi må ha muligheten til å "se gjennom fingrene" på positive rustester, når det er positiv utvikling på andre områder (0).*

25. *Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er en ny sjanse i seg selv. Når ungdommen begår vilkårsbrudd, skal det mye til før jeg tenker det er en god idé å gi ungdommen enda en ny sjanse. (-5).*

4.3.3 Helhetsperspektiv for å hjelpe. Dette faktorsynet preges av et splittet fokus. De har en helhetlig tilnærming til hvordan ungdommen kan forstås og hjelpes. De er ikke bare opptatt av det direkte møtet med ungdommen, men også hvordan ungdommen har det i møte med familie og skole. De ser styrken ved å kunne tilpasse straffen. Informant to kommenterte at dette stemte overens med hennes forståelse. Det støttes også av følgende utsagnsplasseringer:

18. *Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne. (+5).*

48. *Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte (+4).*

11. *For å virkelig nå inn til ungdommen, må vi få god kontakt med familien og øvrig nettverk. Det kan hende det burde settes inn tiltak der også. (+3).*

19. *Det er viktig å huske på skolen – hvis ungdommene skal komme seg ut av dette, er en av suksessfaktorene å ha en utdanning og tilhørighet (+3).*

4.3.4 De er positive til straffereaksjonen. I dette faktorsynet fremmes et positivt bilde av straffereaksjonen, samtidig som oppfølgingsbehov oppfattes som vesentlig. Dette støttes av utsagn 48 som er plassert på +4. Informant to kjente seg igjen i dette. Det er viktig å påpeke at utsagn 2 er problematisk siden det både inneholder uttalelser om samfunnsstraff og bot. Informant to uttrykte (som flere andre) at hun var enig i at samfunnsstraff var et godt alternativ, men ikke i at bot var det. I tillegg til støtte i utsagn 48, kan likevel utsagn 2 og 21 indikere en positiv innstilling til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging:

2. *Samfunnsstraff og bot kan fungere minst like godt som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (-3).*

21. *Jeg tenker sjeldent at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er en god idé (-5).*

4.3.5 Oppfølgingsbehov er viktig. I dette faktorsynet er det viktig at det er de som har behov for denne typen straffereaksjon som får den. Informant to utdypet at det er viktig at ungdomskoordinatoren får rom til å jobbe med og fokusere på de som trenger det. Hun fortalte at ungdomskoordinatoren ikke skal trenge å bruke tid på de som ikke har noe stort oppfølgingsbehov, fordi det finnes andre løsninger som egner seg bedre for dem enn

ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. At oppfølgingsbehov er viktig støttes også av følgende utsagnsplasseringer:

4. Alle ungdommer som har utført kriminelle handlinger har godt av å få oppfølging i konfliktrådet. (-3).

6. Jeg synes vi burde si ja til flest mulig saker, fordi jeg ser hva disse prosessene kan gjøre. (-4).

4.3.6 Synet på KOG. Bildet som blir gitt av KOG i dette faktorsynet, fremstår som noe tvetydig fordi både de positive og negative utsagnene om KOG havner på minussiden eller rundt null. Sortererne virker derfor nøytrale til KOG, samtidig som de ser nytteverdien av at de selv deltar og fremmer sitt perspektiv – for de er uenig i at det ikke har betydning om de er fraværende. Informant to var tydelig på at hennes rolle var en viktig og vesentlig del av KOG. Sortererne tenker ikke at å delta er det samme som unødvendig bruk av tid og ressurser, samtidig som de ikke uttrykker at KOG burde lovfestes. Informant to fortalte at hun var positiv til KOG, og at utsagnet om lovfesting (9) havnet på null fordi andre utsagn ble prioritert som viktigere, ikke fordi hun var uenig i utsagnet. Tilsvarende fortalte hun at hun ikke ser behovet for en lovfesting (utsagn 28 på -3), ettersom KOG fungerer godt uten at det er lovfestet. Videre virker det som sortererne er helt greit fornøyde med samarbeidet, og ikke synes taushetsplikten er vanskelig å forholde seg til. Dette støttes av følgende utsagnsplasseringer:

9. For meg er det helt naturlig å prioritere KOG (0).

35. Ofte tenker jeg at å delta i KOG er det samme som unødvendig bruk av tid og ressurser (-2).

28. KOG er et så nyttig organ i dette systemet at det uten tvil burde vært lovfestet (-3).

14. Av og til synes jeg det er ubehagelig å dele sensitiv informasjon om ungdommer og deres familie i KOG, til tross for at alle har taushetsplikt (-4).

15. Noen ganger har jeg ikke tid til å prioritere KOG, men jeg tror ikke det har så mye å si om jeg kommer eller ikke, og regner med at perspektivet mitt blir ivaretatt uansett. (-4).

4.3.7 Oppsummering av faktorsyn to – vi må ikke glemme straffeperspektivet. F2 har et mye sterkere fokus på straff enn F1 og F3. Sortererne er opptatt av at brudd skal få konsekvenser, og at man ikke må glemme at dette er en straff. Straff kan her forstås som et middel for å nå inn til ungdommen, med et budskap om at lovbrudd og vilkårsbrudd ikke tolereres. Sortererne har en helhetlig tilnærming og er opptatt av konteksten rundt ungdommen; skolen, familien og øvrig nettverk. De er positive til straffereaksjonen, og er opptatt av at de som får tilbud om den skal ha oppfølgingsbehov. De ser nytteverdien av at de selv er med i KOG, men har ikke KOG i forgrunnen slik som de i faktorsyn én.

4.4 Faktorsyn 3 – Straffereaksjonen må brukes på riktig måte

Kun to personer ladet på faktorsyn 3. Sortering 11 ladet imidlertid 0.9094, noe som tilsvarer 90 % samsvar og et ganske klart og tydelig synspunkt som skiller seg ut. Sortering 8 ladet 0.6086. Begge personene som ladet hadde samme fagbakgrunn. Informant tre har gjort sortering 11.

4.4.1 Denne straffereaksjonen er ikke ment for alle. For personene i dette faktorsynet, er det viktig at riktig ungdom tilbys straffereaksjonene. Dette er sannsynligvis grunnen til at de synes det er problematisk at det er vanskelig å si hvor frivillig samtykket til ungdommen egentlig er. Informant tre kunne bekrefte dette. Et reelt samtykke vil sikre autonomi hos ungdommen, og sørge for at reguleringen av straffereaksjonen ikke kun er ekstern (Deci & Ryan, 2008). At straffereaksjonen ikke er ment for alle, tydeliggjøres fordi utsagn om oppfølgingsbehov og motivasjon er plassert helt i ytterkantene av sorteringsmatrisen. Dette støttes av følgende utsagnsplasseringer:

5. Denne straffereaksjonen har ingen hensikt hvis ikke det er reell motivasjon hos ungdommen. Da blir det rett og slett sløsing med ressurser (+5).*

18. Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne (+5).

10. Det er problematisk at det er vanskelig å si hvor frivillig samtykket til ungdommen egentlig er. (+4).*

45. Forholdsmessighet er viktig; alvorlighetsgraden av straffen skal stå i samsvar med alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen (+4).

4. Alle ungdommer som har utført kriminelle handlinger har godt av å få oppfølging i konfliktrådet (-5).

4.4.2 Det er vesentlig å stille krav. Dette faktorsynet bærer med seg en forståelse av at det skal stilles krav, og at man skal kunne forvente at ungdommene skal klare å leve opp til disse kravene, kanskje fordi sortererne har en grunnleggende tro på menneskets kapasitet og evne (Deci & Ryan, 2000; Lundgren & Lökhholm, 2009). Dette tydeliggjøres fordi de ikke er engstelige for å sette lista for høyt, fordi de synes brudd skal ha konsekvenser og fordi det ikke sitter langt inne for disse personene å avbryte straffen. De er mindre rause med hvordan de ser på tilbakefall enn de andre faktorsynene, men ser heller ikke bort fra å gi nye sjanser. Informant tre fortalte i denne forbindelsen at det er essensielt å stille krav, og at disse kravene skal være et middel mot et mål. Ungdommene må oppleve mestring, og klare å gjøre det selv – altså ha både autonomi, motivasjon og mestringstro (Bandura, 1977; Deci & Ryan, 2008). Derfor er det

viktig at kravene er passe utfordrende. At det er nødvendig å sette krav støttes også av følgende utsagnsplasseringer:

3. *Vi må møte ungdommen der han eller hun er, og unngå å tenke at vi vet så mye om dem og hvordan de har det (+4).*

23. *Vi må ikke sette lista for høyt, dersom vi skal lykkes (-2).*

27*. *Jeg kjenner det sitter langt inne å avgjøre at det skal bruddes. Jeg har jo veldig lyst til at ungdommen skal klare det (-3).*

12. *Vi må ha muligheten til å "se gjennom fingrene" på positive rustester når det er positiv utvikling på andre områder (-4).*

4.4.3 Skjønn og tilpasning. Dette faktorsynet, som de andre, ser nytteverdien av skjønn. Tilpasning kan her forstås som å sette passe utfordrende krav, noe informant tre kunne bekrefte. Hun uttalte videre at man må vite hva ungdommen er i stand til å få til, hva han eller hun trenger for å få det til, og hva man jobber mot, slik at ungdommen ikke tillegges flere eller færre muligheter enn de har. Slik kan ungdommen oppleve mestring og få gjennomført opplegget i straffeperioden – og tilfredsstillende behovet for kompetanse (Deci & Ryan, 2008). Tilpasningsdimensjonen gjør seg også gjeldende i plasseringene av utsagnene som er nevnt under det første avsnittet om dette faktorsynet. Nyttverdien av skjønn og tilpasning støttes også av følgende utsagnsplasseringer:

48. *Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte (+3).*

17. *Jeg er veldig positiv til konfliktrådets metoder, å bringe hele mennesket i fokus og jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod i det hele tatt (+3).*

4.4.4 KOG i bakgrunnen. Det som handler om KOG er stort sett plassert rundt 0 og gir et inntrykk av at disse personene ikke ser på KOG som det viktigste elementet av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg oppleves det å dele sensitiv informasjon i dette faktorsynet som problematisk. Dette trenger ikke bety at sortererne er negative til KOG, men de er mindre overbeviste om nytteverdien av organet, samt mer kritiske, enn de andre faktorsynene. Informant tre kunne bekrefte dette. I dette faktorsynet problematiseres hvordan man forholder seg til taushetsplikten, av hensyn til ungdommen. Samtidig oppleves ikke hvordan andre forholder seg til taushetsplikten som et hinder for åpent samarbeid. Informant tre understreket hun at hun syntes hvordan man forholder seg til taushetsplikten er problematisk, ettersom ungdommene ikke alltid *vet* at de har samtykket til å bli diskutert i KOG. Dersom en ungdom samtykker til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, er han eller hun også nødt til å samtykke til å bli diskutert i KOG (Eide et al., 2016). Hun mente at det ikke alltid var

klart formildet til ungdommen, og stilte spørsmål ved hvordan det kunne være ”barnets beste”. Informant tre uttrykte at hun ville synes det var mindre problematisk å dele sensitiv informasjon dersom medlemstallet i KOGen hun er en del av hadde vært mindre og det hadde vært tydelig fordelaktig for hver og en av medlemmene å ha den sensitive informasjonen. Tolkningen om synet på KOG og problematikk rundt taushetsplikt støttes av følgende utsagnsplasseringer:

14. Av og til synes jeg det er ubehagelige å dele sensitiv informasjon om ungdommer og deres familie i KOG, til tross for at alle har taushetsplikt (+3).

15. Noen ganger har jeg ikke tid til å prioritere KOG, men jeg tror ikke det har så mye å si om jeg kommer eller ikke, og regner med at perspektivet mitt blir ivaretatt uansett (0).

13. Selv om tverrfagligheten i KOG gir en unik mulighet til å skreddersy tiltak, synes jeg av og til at arbeid blir tungvint (+1).*

7. Hvordan de andre forholder seg til taushetsplikt, er av og til et hinder for åpent samarbeid (-4).

4.4.5 Litt av straffeperspektivet i bakgrunnen. Straffeperspektivet er også i bakgrunnen i dette faktorsynet, og det virker ikke som det er sterke følelser knyttet til straff. Samtidig er de opptatt av at den straffen som blir gitt, skal stå i samsvar med den kriminaliteten som er begått og er opptatt av å stille krav. I mitt intervju med informant tre, fortalte jeg at jeg ble litt forvirret av at straffeperspektivet var i bakgrunnen. Da responderte hun med at hun var litt forvirret selv, og ikke lenger syntes det var tydelig om ungdomsstraff skal være straff, rehabilitering eller bistand. Videre uttalte hun at prinsippet om ”restorative justice” tidligere hadde gjorde poenget med straffereaksjonene tydelig, men at det ikke lenger alltid var tydelig *hvorfor* en sak fikk ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging – og at det ofte ble gitt ved mindre alvorlig kriminalitet. Tolkningen er basert på følgende utsagnsplasseringer:

45. Forholdsmessighet er viktig; alvorlighetsgraden av straffen skal stå i samsvar med alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen (+4).

39. Påtale og politi burde helt klart være til stede for å fremme det juridiske perspektivet. Det er godt å ha noe konkret å forholde seg til (0).

38. Å ivareta at det faktisk er en straff er viktig å ikke glemme i den godes hensikt (-2).

4.4.6 Faktorsyn 3 oppsummert. Det tydeligste i dette faktorsynet er at sortererne mener straffereaksjonen må brukes på riktig måte. Det vil si at det er de som trenger den (som har oppfølgingsbehov) og de som har motivasjon til å gjennomføre den, som skal få tilbud om straffereaksjonene. Det er fokus på å stille krav, og selv om det er noe rom for tilbakefall, er det i dette faktorsynet ansett som rimelig å anta at ungdommen vil kunne klare å følge opp. Som de andre faktorsynene, ser også dette faktorsynet nytten av skjønn, og er spesielt opptatt av

fremme mestringstro hos ungdommen. Som i faktorsyn én, kommer straffeperspektivet litt i bakgrunnen. I dette perspektivet kommer også KOG i bakgrunnen, og forstås ikke som det viktigste elementet av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Informant tre sa seg enig i denne oppsummeringen.

4.5 Et felles grunnlag?

Som nevnt, er korrelasjonen mellom faktorsynene relativt høy. Dette kan tyde på at det er en form for felles forståelse blant medlemmene i de tre KOGene som sortererne er hentet fra. Det er derfor spesielt interessant å se på konsensusutsagn – altså de utsagnene som ikke er sortert signifikant forskjellig i de ulike faktorsynene. Disse utsagnene har relativt lik plassering uavhengig av faktorsyn og kan nettopp si noe om det som er felles for faktorsynene. En fullstendig oversikt over konsensusutsagnene og utsagnsplasseringene i de forskjellige faktorsynene finnes i vedlegg 9. I teksten under vil utsagnsplasseringene konsekvens presenteres i rekkefølge med F1 først, etterfulgt av F2 og F3.

Tabell 5 – Et utvalg konsensusutsagn	F1, F2, F3
<i>2. Samfunnsstraff og bot kan fungere minst like godt som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.</i>	-4, -3, -1
<i>3. Vi må møte ungdommen der han eller hun er, og unngå å tenke at vi vet så mye om dem og hvordan de har det.</i>	2, 2, 4
<i>11. For å virkelig nå inn til ungdommen, må vi få god kontakt med familien og øvrig nettverk. Det kan hende det burde settes inn tiltak der også.</i>	2, 3, 2
<i>17. Jeg er veldig positiv til konfliktrådets metoder, å bringe hele mennesket i fokus og jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod i det hele tatt.</i>	5, 2, 3
<i>18. Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne.</i>	3, 5, 5
<i>45. Forholdsmessighet er viktig; alvorlighetsgraden av straffen skal stå i samsvar med alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen.</i>	2, 2, 4
<i>47. Av og til må man rulle med mostand når det kommer til ungdommens motivasjon.</i>	1, 1, 2
<i>48. Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte.</i>	5, 4, 3

Av tabellen ser vi at alle faktorsynene er nokså positivt innstilte til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (utsagn 2 på -4, -3 og -1 og utsagn 17 på 5, 2 og 3). Det er imidlertid viktig å legge merke til at utsagn 2 og utsagn 17 er plassert i forgrunnen i noen faktorsyn, og i bakgrunnen hos andre. F1 og F2 har utsagn 2 i forgrunnen, mens dette ikke er tilfelle for F3 (-4, -3, -1). På samme måte har F1 og F3 utsagn 17 i forgrunnen, mens F2 har det i bakgrunnen

(5, 2, 3). Statistisk er dette konsensusutsagn, men meningsinnholdet i plassering i forgrunn/bakgrunn kan tyde på at det *ikke* er konsensus når det gjelder disse to utsagnene. Kombinasjonen av disse utsagnene tyder likevel på at det er en tendens til å oppfatte ungdomsstraff og ungdomsoppfølging på en positiv måte.

Sortererne er også nokså opptatt av å ikke være fordomsfulle (utsagn 3 på 2, 2 og 4), og ønsker å ha ungdommen med på laget (utsagn 18 på 3, 5 og 5). Alle tre faktorsynene understøtter nyttigheten av å kunne tilpasse straffen til den enkelte (utsagn 48 på 5, 4 og 3) og alle er relativt opptatte av forholdsmessighet (utsagn 45 på 2, 2 og 4). De har dessuten plassert mange av de samme utsagnene rundt nullpunktet (eks. Utsagn 32, 34, 36, 37, 40) – altså uten spesiell psykologisk signifikans (se vedlegg 9).

Det er interessant at alle deltagerne, med unntak av én lader på en eller flere faktorsyn, og særlig interessant at to personer lader på alle tre faktorsynene. Det ser imidlertid ikke ut til at dette stammer fra en ekstrem enighet om hva som er viktig, men kanskje heller en større konsensus om hva som ikke er viktig, som ikke provoserer, og hvilke utsagn som er tvetydige og/eller vanskelige å forholde seg til. Det er imidlertid to utsagn alle faktorsynene har sortert som svært psykologisk signifikant, nemlig utsagn 18 og 48. Disse utsagnene vil bli med videre inn i diskusjonen.

4.6 Kommentarer om fortolkningen

I denne delen av oppgaven har jeg redegjort for mine fortolkninger. Disse er basert på utsagnsplasseringene i de forskjellige faktorsynene, og validert gjennom tre ulike postintervju med en sorterer som har ladet høyt på hvert av faktorsynene. Det er mulig at det ligger oversette elementer i dataene, men ingen av informantene nevnte noe om dette, og følte seg nokså enige med oppsummeringene for de faktorsynene de representerte. Navnene på faktorsynene er beskrivende for fortolkningene som er gjort. *F1 – "det handler om å hjelpe"* er hovedsakelig opptatt av å møte ungdommen på en god måte, og er positivt innstilt til KOG. *F2 – "vi må ikke glemme straffeperspektivet"* er opptatte av at vilkårsbrudd skal ha konsekvenser og har en helhetlig tilnærming for å hjelpe ungdommen. *F3 – "Straffereaksjonen må brukes på riktig måte"* er en mer kritisk stemme som er opptatt av motivasjon og oppfølgingsbehov hos ungdommen, og som problematiserer både taushetsplikt og samtykke.

5. Drøfting

I denne delen av oppgaven besvares problemstillingen *”Hva har medlemmene i KOG fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?”*. Drøftingen er knyttet opp mot teori og empiri, og er basert på fortolkningene av de tre faktorsynene fra analysedelen - 1. *Det handler om å hjelpe*, 2. *Vi må ikke glemme straffeperspektivet* og 3. *Straffereaksjonen må brukes på riktig måte*. I denne forbindelsen nevnes av og til utsagn og utsagnsplasseringer. En fullstendig oversikt finnes som nevnt i vedlegg 2.

Medlemmene i KOG har ulikt fokus for å kvalitetssikre ungdomsstraffen og ungdomsoppfølgingen. Alle faktorsynene er imidlertid opptatt av å fasilitere indre motivasjon hos ungdommen, og av å tilpasse straffereaksjonen. I denne forbindelsen drøftes det hvordan dette kan gjøres med utgangspunkt i rådgivningsteori, og hvordan dette henger sammen med kvalitetssikring. Tilpasning settes deretter opp mot kriminalpolitikkenes prinsipp om likebehandling, ettersom dette er et mål i det strafferettslige systemet.

Det viktigste spenningsmomentet fra faktorfortolkningen er kontrasten mellom F1 sitt fokus på hjelp og F2 sitt fokus på straff. Det drøftes derfor hvordan KOG kan ivareta begge disse perspektivene, og hvordan makt kan brukes på en god og etisk forsvarlig måte. I denne sammenhengen settes det frem kritikk av hvor mye makt ungdomsstormøtet og ungdomskoordinatoren har. I tillegg trekkes KOGs rolle i å kvalitetssikre denne maktbruken frem. Avslutningsvis løftes det frem argumenter for hvorfor lovfesting av KOG kunne vært hensiktsmessig.

5. 1 Helhetsperspektiv

Det er interessant å merke seg at disse tre faktorsynene representerer relativt rene fagdisipliner, og at hver av disse tar med seg noe inn i KOG som de andre mangler. Det er med andre ord hensiktsmessig å både ha med representanter fra politi, påtale, og diverse hjelpeinstanser for å diskutere problematikken som tas opp i KOG. Dette danner grunnlaget for en mer helhetlig diskusjon fordi ulike medlemmene ser ungdommen fra ulike perspektiv. Som i ethvert effektivt tverrfaglig team, er medlemmene enige om et felles mål (Glavin & Erdal, 2013). Her er målet å hindre fremtidig kriminalitet. Midlene de anser som hensiktsmessige for å nå dit ser imidlertid ut til å variere.

Alle faktorsynene er opptatt av å nå inn til ungdommen, slik at endringen stammer fra ham eller henne, og slik vedvarer. De er altså opptatt av å fremme autonomi. F1 har en eksistensialistisk-humanistisk tilnærming, og er aller mest opptatt av å møte ungdommene på en god måte. Sortererne reflekterer Rogers (1957) ideer om kongruens, aksept og empati samt Ryan og Decis (2008) ”autonomy support”. F2 er mye mer opptatt av straffeperspektivet, og er

kanskje mer tilbøyelige til å bruke makt som middel for å nå målet. F2 er dessuten opptatt av tvungen makt, og mener ungdommene bør få kjenne konsekvenser dersom de bryter vilkår i ungdomsplanen. Dette refererer i større grad til en behavioristisk tilnærming der bruk av operant betingning (Poppen et al., 2016) sees som hensiktsmessig for å fremme ønsket adferd. Samtidig er også disse opptatt av å nå inn til ungdommen og fremme indre motivasjon for endring. Det samme gjelder for F3, men F3 har hovedfokus på motivasjon og oppfølgingsbehov, og er derfor opptatt av at ikke alle skal bli idømt ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. De som lader på F3 er også opptatt av å sette passende utfordrende krav slik at ungdommene kan oppleve mestring. Det betyr også at man ikke skal være *for mild*, men sette krav som reflekterer at ungdommene er idømt en straff, samtidig som ungdommene skal være i stand til å gjennomføre vilkårene i ungdomsplanen. Dette er med på å sikre at straffereaksjonen har en hensikt, og bidrar dermed til kvalitetssikring.

5.2 Å fasilitere indre motivasjon hos ungdommen

Utsagn 18 ”*Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne*” er et konsensusutsagn som befinner seg i forgrunnen hos alle faktorsynene (3, 5 og 5), og som alle opplever som relevant for kvalitetssikringen. Indre motivasjon er et sentralt element i selvbestemmelsesteorien som påpeker at sannsynligheten for å endre adferd øker når man identifiserer seg med målene for terapi og frivillig forsøker å forandre seg (Deci & Ryan, 2000). Fravær av indre motivasjon kan dermed bli en utfordring i straffereaksjonene, fordi det vanskeliggjør hindring av fremtidig kriminalitet. Samtidig kan det tenkes at frykten for straff i seg selv (operant betingning) gjør den kriminelle adferden noe mindre attraktiv (Cooper et al., 2007; Skinner, 1963). F2 er opptatt av at brudd skal ha konsekvenser, og kanskje forstås dette som en måte å få ungdommene til å erfare og forstå konsekvensene av egne handlinger på en mer tydelig og ekte måte. Slik kan dette også være med på å påvirke ungdommen i en mer lovlydig retning. Det er imidlertid kun ungdommen selv som er i stand til å endre seg. Det blir derfor relevant å trekke frem utsagn 47 ”*Av og til må man rulle med motstand når det kommer til ungdommens motivasjon*” som er plassert på +1, +1, og +2. Dette utsagnet kommer i bakgrunnen i alle faktorsynene, men ingen ser ut til å være uenige i utsagnet. I utsagn 18 heter det dessuten at vi må *få* ungdommen med på laget, og *få* ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne, som også kan indikere at det av og til er nødvendig å rulle med motstand.

5.2.1 Å rulle med motstand. Barth et al. (2001) skriver at å akseptere motstand, usikkerhet og motforestillinger som naturlige aspekter ved forandring, er grunnleggende

prinsipper i endringsfokuset rådgivning. Videre forklarer de at å rulle med motstand viser til rådgivers aksept for klientens motforestillinger og unngåelse av konfrontasjon når klienten er tydelig uenig. De skriver også at for å få til en endring, er det som regel nødvendig å arbeide med tanker og følelser som man knytter til den problematiske adferden. Ungdommene må altså forstå og observere noe på en ny måte og slik tenke og føle annerledes om det (Flaherty, 2014). Lundgren og Lökholm (2009) skriver at før det er mulig å snakke om en forandring, er det viktig at ungdommen har probleminnsikt. Det vil si at han eller hun må erkjenne at det som skjer utgjør et problem, og at de må se en kobling mellom handling og konsekvenser. Motivasjonen til å endre seg kommer ikke automatisk av probleminnsikt, men derimot gjennom opplevelsen av at den nåværende adferden kolliderer med viktige verdier i livet (Lundgren & Lökholm, 2009). Dette kan for eksempel være å ville andre og seg selv vel.

Ambivalens kan brukes som middel for å endre adferd (Barth et al., 2001; Lundgren & Lökholm, 2009). Ifølge Barth et al. (2001) finner vi ambivalens hos de aller fleste som har utviklet problematisk adferd. Ambivalens vil si at man har to motstridende følelser eller tanker overfor noe. Festinger (1957) refererte til dette som kognitiv dissonans, og hevdet at når det oppstår en indre konflikt mellom tanke, kunnskap, holdning og/eller handling, som er ubehagelig nok, er man nødt til å endre noe eller skyve konflikten vekk for å unngå ubehaget. Dette ubehaget oppstår fordi mennesket ønsker å være kongruent. I denne sammenhengen vil ambivalensen dreie seg om at ungdommen ser positive og negative sider ved både å utføre og ikke utføre kriminell adferd. Problemet er ofte at denne ambivalensen, eller kognitive dissonansen, er vag og vanskelig å få tak i (Barth et al., 2001). Det kan være vanskelig å fokusere på alle sidene av saken samtidig, og helhetsperspektivet blir således fraværende (Barth et al., 2001). Når dette skjer, forstår vi hverken oss selv eller motivene våre fullt ut.

5.2.2 Selvinnsikt og selvaksept. For å være i stand til å ta ansvarlige valg, og ha makt og kontroll over de valgene som tas, er ungdommene nødt til å vite hva slags konsekvenser handlingene deres får og hvorfor de har lyst eller ikke lyst til å utføre en bestemt handling (Lundgren & Lökholm, 2009). De må med andre ord forholde seg til ambivalensen og bli klare over både de positive og negative sidene ved handlingen de utfører. Dette krever selvinnsikt.

Selvinnsikt kan forstås som erkjennelse av hvordan man er, og hvordan man handler (Hostrup, 2009). God selvinnsikt vil også inkludere innsikt i mindre gode sider ved seg selv, og slik blir selvaksept et viktig begrep. Selvaksept vil si å gi seg selv tillatelse til å være som man er, og handle som man kan (Hostrup, 2009). Denne selvaksepten – som inkluderer å anerkjenne (om ikke godkjenne) mindre gode sider ved seg selv, vil kunne hjelpe ungdommene til bedre selvinnsikt (Beisser, 1970; Falk, 1999; Lundgren & Lökholm, 2009). Da er det også

viktig at den som møter ungdommen aksepterer dem som de er (Burke, Arkowitz, & Menchola, M, 2003; Falk, 1999). Når ungdommen har probleminnsikt, er ambivalent til adferden sin, har generert en viss grad av selvinnsikt og selvaksept og er klar for en forandring de selv ønsker, kan det være viktig å bygge opp ungdommens mestringstro.

5.2.3 Mestring. I tillegg til å ville endre adferden sin, er ungdommen nødt til å tro på at han eller hun er i stand til å gjøre det, slik F3 var inne på (Deci & Ryan, 2000; Lundgren & Lökhholm, 2009). Ifølge Barth, Børtveit og Prescott (2001) vil en som både vil og tror det går an å endre adferden sin, bli utholdende. Det er som nevnt viktig at ungdommen har intern kontrollplassering og opplever at han eller hun er i stand til å kontrollere utfall i livet gjennom handlinger og innsats (Nygård, 1993). Det ser ut til å variere hvorvidt ungdommer som har fått fengselsstraff opplever at de har intern eller ekstern kontrollplassering.

Lyon, Dennison og Wilson (2000) utførte intervjuer med 84 innsatte ungdommer i England og fant at de var opptatt av selvbestemmelse, valg og ansvar. De fleste opplevde at de hadde hatt et valg om å *ikke* begå lovbrudd (intern kontrollplassering), men noen opplevde veien inn i kriminaliteten som så og si uunngåelig (ekstern kontrollplassering) (Nygård, 1993). For noen, særlig de med alvorlig rusproblemer, hadde kriminaliteten blitt en naturlig del av hverdagen. De fleste følte dessuten at det var vanskelig å endre adferd, når de først hadde blitt involvert i et kriminelt miljø. Det kan derfor være nyttig å nå disse ungdommene så tidlig som mulig, slik at de er lenger fra å sitte fast i et narrativ som kriminell (Maree, 2011). For at ungdommen skal bli lovlydig, kan det derfor være viktig å samtale om ulike sider ved ham eller henne, generere selvinnsikt og se hvilke andre deler av helheten ungdommen kan velge (og like) å trekke frem (Whitmore, 2013).

5.2.4 Å finne passe utfordrende krav. For at ungdommen skal ha mestringstro og muligheten til å oppleve intern kontrollplassering, er det viktig at vilkårene settes etter ungdommens forutsetninger (Bandura, 1997). I postintervjuet for F3 utdypet informanten at kravene som settes skal være tilpasset ungdommen, slik at det hverken er for lett eller for vanskelig å gjennomføre straffeperioden. Ungdomsoppfølging som i praksis bare er rustesting, er veldig annerledes enn en ungdomsoppfølging der det blir satt inn tiltak som krever flere timer av ungdommen hver uke, og som inkluderer mye arbeid for å fremme selvinnsikt. Dette er kanskje grunnen til at F3 har plassert utsagn 3 ”*Vi må møte ungdommen der han eller hun er, og unngå å tenke at vi vet så mye om dem og hvordan de har det*” på +4. For å vite hva som er passe utfordrende krav, er det nødvendig å ha med ungdommen selv og ressurspersoner som kjenner ungdommen inn i ungdomsstormøtet, der ungdomsplanen blir utformet. Dette kan også hjelpe for å fremme autonomi i forbindelse med straffegjennomføringen.

5.2.5 Tilbakefall. Endring tar tid, og det er viktig å formidle at tilbakefall er akseptabelt, slik at ungdommen slipper å føle på skyld og skam i så stor grad at det hindrer fremtidig mestring (Lundgren & Lökholt, 2009). I faktorsynene ser vi noe ulik tilnærming til tilbakefall. F1 ser tilbakefall som en naturlig del av en positiv utvikling, og synes derfor det må være rom og aksept for tilbakefall (utsagn 16 på +4). F2 synes også det skal være aksept for tilbakefall, men er samtidig opptatt av at vilkårsbrudd skal straffes (utsagn 25 på -5 og utsagn 33 på +5). F3 er mindre positive til å overse positive rustester (utsagn 12 på -4) og akseptere tilbakefall, enn de andre faktorsynene (utsagn 16 på -1, i motsetning til +4 (F1) og +3 (F2)). En viss grad av tilbakefall er naturlig (Lundgren & Lökholt, 2009). Samtidig finnes det en grense for hvor mange sjanser en ungdom skal få. F1 sin eksistensialistisk-humanistiske tilnærming med fokus på aksept, sammen med F2 sin mer behavioristiske tilnærming til vilkårsbrudd, kan fungere godt i disse vurderingene. Særlig ved siden av F3 sin påpekning av at vilkårene skal være mulige å overholde og at ungdommen skal gjøre dette i en rimelig grad.

5.2.6 Oppsummering av 5.2 "Å fasilitere indre motivasjon hos ungdommen". Det ser ut til at medlemmene i KOG har fokus på å nå inn til ungdommen for å sikre kvaliteten i straffereaksjonene. De ønsker å finne indre motivasjon til endring og å hjelpe ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne. Med bakgrunn i selvbestemmelsesteorien (Deci & Ryan, 2008) virker dette svært hensiktsmessig for å fremme en varig endring. I denne prosessen er det nødvendig at ungdommen blir bedre kjent med seg selv og med konsekvensene av sin egen adferd. Det er ikke KOG som hjelper til med dette direkte, men de som arbeider med ungdommen. Det er et viktig poeng at mange av disse personene også sitter i KOG, noe som sannsynligvis har gjort fokuset på det direkte møtet med ungdommen stort i kommunikasjonsuniverset. Hva som skal til for å nå inn hos ungdommen, vil imidlertid variere.

5.3 Skjønn

Utsagn 48 *"Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte"* er et konsensusutsagn som er blitt plassert på 5, 4 og 3. Skjønn forstås altså som et sentralt element av straffen, og gir mulighet til å sette ungdommen i sentrum (Fitch et al., 2001) ved å inkludere passende utfordrende tiltak og relevante tilbud i ungdomsplanen. En annen skjønnsmessig vurdering KOG skal gjøre, er å vurdere hvem som passer, og hvem som ikke passer, til ungdomsstraff (Prop. 57 L (2013-2014)). Ut fra faktorfortolkningene ser det ut til at det er motivasjon og oppfølgingsbehov som oppleves som relevant i disse vurderingene. F2 og F3 har oppfølgingsbehov i forgrunnen, og alle faktorsynene har motivasjon hos ungdommen i forgrunnen.

KOG skal optimalt sett kunne skille mellom de som er på vei inn i en kriminell karriere, men som kan stoppes med riktig hjelp, de som ikke har oppfølgingsbehov, og de som er for langt inne i kriminaliteten til at ungdomsstraff vil kunne utgjøre noen særlig forskjell. I vurderingene skal KOG ha tilgang på en personundersøkelse for mindreårige (PUM) som er lagt frem av friomsorgen (Iversen, 2013a). Denne gir nyttig informasjon om ungdommens livssituasjon og kan være en god hjelp i drøfting av mulige saker. Ut fra faktorfortolkningene ser det ut til at motivasjon er veiledende i vurderingene, men som nevnt kan det være hensiktsmessig å rulle med motstand (Barth et al., 2001; Lundgren & Lökholtm, 2009; Falk, 1999). For gruppen som er på vei inn i en kriminell karriere, men som kan stoppes med riktig hjelp, er ikke nødvendigvis motivasjonen tilstedeværende fra starten. Det kan være særlig relevant å arbeide med disse individene og snu utviklingen deres i en mer positiv retning, til tross for fravær av motivasjon (Lyon et al., 2000). Å skille de som kan opparbeide motivasjon fra de som ikke kan det, er sannsynligvis ganske vanskelig. Det er imidlertid alltid mulig å avbryte straffegjennomføringen dersom ungdommen ikke følger opp. Det er påtalemyndigheten som har den endelige makten til å bestemme hva slags straffereaksjon ungdommen får, men her blir KOGs rådgivende funksjon tydelig.

I tillegg til å vurdere hvilke ungdommer som passer til straffereaksjonene, vurderes hvilke lovbrudd som er passende. Hvilke lovbrudd som regnes som *alvorlige nok*, og hvilke som regnes som *for alvorlige* ser ut til å være uklart (Fornes, 2016). Ungdomsstraff skal gis som reaksjon ved "alvorlig og/eller gjentatt kriminalitet" (Konfliktrådsloven, 2014, §23). Hva som regnes som et alvorlig lovbrudd, er ikke definert i loven (Fornes, 2016). I forarbeidene har departementet imidlertid uttrykt at lovbrudd med strafferamme på fengsel i 3 år eller mer, kvalifiserer som "alvorlig" og er egnet for ungdomsstraff (Prop. 135 L (2010-2011), 164).

Det er et stort spenn i alvorlighetsgraden av kriminaliteten som har blitt utført blant ungdom som får ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. På den ene siden kan ungdom som har blitt tatt for mild narkotikabruk få ungdomsoppfølging. På den andre siden kan ungdom som har begått svært alvorlige seksualforbrytelser idømmes ungdomsstraff (Fornes, 2016). Selv om ungdomsstraff i utgangspunktet er strengere enn ungdomsoppfølgingen, vil straffens strenghet i praksis være avhengig av ungdomsplanen (Iversen, 2013b). Når variasjonen er så stor i hva slags type kriminalitet som får disse reaksjonene, blir det særlig viktig at straffen tilpasses både alvorlighetsgraden av kriminaliteten og ungdommens forutsetninger og behov. Dersom ungdommen har et sterkt oppfølgingsbehov og det er stor fare for nye lovbrudd, må ungdomsstormøtet lage en mer inngripende ungdomsplan enn når oppfølgingsbehovet er mindre og faren for gjentagelse lavere (Iversen 2013a).

5.3.1 Kriminalpolitikens prinsipp om likebehandling. Fokuset på tilpasning i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging står i kontrast til kriminalpolitikens prinsipp om likebehandling (heretter ”likebehandlingsprinsippet”). Alle skal være like for loven (Grunnloven, 1814, §98). Dette skal sikre at innbyggerne behandles likt og rettferdig (Hennum, 2007). Ved å oversette lovbrudd til juridiske termer, sørger man for at individer som har utført tilnærmet like overtredelser, får tilnærmet like straffer (Eide et al, 2016). For å sikre kvalitet i rettssystemet, blir det derfor viktig å behandle de domfelte rettferdig – og likt.

Som nevnt, er det skjønnsmessige aspektet svært sentralt i disse straffereaksjonene og i alle faktorsynene sees tilpasning som bidragsyter til at straffereaksjonene forstås som nyttige og kvalitetssikre. Dette kan være viktig for å forstå ungdommen og få frem han eller hennes ressurser (Maree, 2011). Skal straffen tilpasses den enkelte, blir den nødvendigvis også delvis ulik. Fornes (2016) skriver at til tross for behovet for individuell fastsetting av reaksjonen, er det nødvendig å tilstrebe en viss grad av likebehandling. Ungdomsplanen består av en generell og en individuell del (Konfliktrådsloven, 2014, §25; Konfliktrådsloven, 2014, §27). Å sørge for likebehandling kan likevel være utfordrende, fordi man skal ta hensyn til ungdommens behov, som varierer. Det kan dessuten være forskjell på hvilke tilbud og tiltak som er tilgjengelige ut fra bosted. KOG kan hjelpe ungdomskoordinatoren med å få oversikt over hvilke tilbud som eksisterer, og hvilke tiltak som er aktuelle. Deretter må ungdomsstormøtet sørge for at ungdomsplanen blir så tilpasset og rettferdig som mulig. KOG kan være rådgivende her.

I tillegg består oppfølgingsteamene ofte også av ikke-profesjonelle ressurspersoner i ungdommens nettverk. Hvilke personer som finnes rundt ungdommen, og hvor ressurssterke disse er, vil også variere. Fornes (2016) undersøkte hvilke typer saker som fikk ungdomsstraff og forholdene rundt disse. I 10 av 42 saker var ungdommen plassert på institusjon, og i flere av sakene, hadde barnet vært eller var i kontakt med barnevernstjenesten. I slike situasjoner, vil oppfølgingsteamenes inkludering av ikke-profesjonelle aktører sannsynligvis være begrenset. Til tross for at det sitter dyktige fagpersoner fra barnevernstjenesten eller fra en institusjon i oppfølgingsteamet, kan det tenkes at det er vanskeligere å tilfredsstille behovene for autonomi, kompetanse og tilhørighet hos slike ungdommer enn hvis foreldrene er med (Deci & Ryan, 2008). Restorative justice-tankegangen fremmer inkludering i samfunnsfelleskapet, og dette vil kanskje kunne bidra til å fremme behovet for tilhørighet hos ungdommen der det er mulig (Deci & Ryan, 2008; Kvello & Wendelborg, 2009). For å oppsummere har KOG og ungdomskoordinatoren et ansvar for å gjøre straffereaksjonen så rettferdig og lik som mulig, samtidig som de skal sørge for at den tilpasses den enkeltes forutsetninger og behov.

5.4 Makt, straff og hjelp

Den største kontrasten i faktorsynene er mellom F1 sitt hjelpeperspektiv med klare eksistensialistiske-humanistiske tendenser (Deci & Ryan, 2008; Rogers, 1961; Rogers, 1969), og F2 sitt mer behavioristiske fokus på straff (Cooper et al., 2007; Poppen et al., 2016). De humanistiske tendensene finnes også i F2, men straffeperspektivet preger faktorsynet i større grad. F3 setter et tydeligere fokus på motivasjon hos ungdommen, og behovet for klarere retningslinjer rundt straffereaksjonene for at maktutøvelsen og kontrollen skal være berettiget. Alle disse poengene er viktige.

Disse straffereaksjonene skal både være hjelp og straff. I hjelpen skal det ikke glemmes at ungdommen har utført en kriminell handling, samtidig som han eller hun skal føles seg akseptert og ivaretatt (Lundgren & Lökhholm, 2009). Man skal med andre ord heller ikke glemme hjelpen i straffen. Slik er makt, straff og hjelp tett knyttet sammen, og å finne en balanse mellom disse blir en vesentlig del av kvalitetssikringen. Den legitime makten som ligger innbakt i straffereaksjonene må dessuten brukes på en god og etisk forsvarlig måte (Skau, 1992). Her vil det si å bruke makt på en måte som gjør at ungdommene oppfører seg lovlydig. Selv om det beste er at ungdommen har en autonom opplevelse av den lovlydige adferden sin (Deci & Ryan, 2000), vil ikke nødvendigvis makt som blir brukt mot ungdommens vilje, men til han eller hennes beste (vurdert av andre) være etisk uforsvarlig.

Både Holmboe (2016) og Iversen (2013b) er imidlertid kritiske til hvor mye makt som blir gitt til ungdomskoordinatoren og til ungdomsstormøtet. Den eneste retningslinjen retten kan gi for hvor streng straffen skal være, er gjennomføringsperiodens lengde (Iversen, 2013b). Iversen (2013b) poengterer at ved å fastlegge ungdomsplanens omfang og intensitet, utmåler ungdomsstormøtet i realiteten straff. I ungdomsstormøtet er det ungdomskoordinatoren og den siktede (i tillegg til eventuelle verger) som avgjør hvilke tiltak som settes inn i ungdomsplanen (Holmboe, 2016). Tiltakene utformes i samarbeid med politi, kriminalomsorg, barnevernstjenesten, skole og andre som skal bistå i straffegjennomføringen. Holmboe (2016) hevder likevel at dette gjør at ingen får så mye myndighet over andre mennesker som ungdomskoordinateurene. Holmboe (2016) skriver videre at det ikke finnes noe lovverk som hindrer ungdomskoordinatoren i å legge inn alt for strenge reaksjoner, og at ungdommen ser seg nødt til å godta dem. Et av de strengeste tiltakene som kan legges inn i ungdomsstraffen, er institusjonsplassering (Fornes, 2016). Et slikt vilkår er ekstremt inngripende. Samtidig hevder Fornes (2016) at det samlede omfanget av vilkårene i ungdomsplanene ofte ikke er strengt nok, og at ungdomsplanen ikke alltid gjenspeiler alvorlighetsgraden av lovbruddet som er begått.

Ungdomskoordinatoren skal kunne benytte seg av KOG for å ta stilling til slike spørsmål. KOG kan komme med forslag til hvilke vilkår som kan settes i ungdomsplanen for å ivareta barnets beste, og for å forebygge ny kriminalitet. KOG kan slik være med på å sikre god og etisk forsvarlig maktbruk, samt balanse mellom straff og hjelp (Skau, 1992). Det er interessant å merke seg at de ungdomskoordinatorene som har ladet på faktorsyn i denne studien, kun har ladet på faktorsyn 1 – det handler om å hjelpe. Det er likevel et viktig poeng at det ikke burde være mulig å gi en straff som i praksis er relativt mye strengere eller mildere enn det som hadde blitt resultatet ved andre straffereaksjoner. Det burde derfor legges føringer for dette, også for å opprettholde prinsippet om likebehandling i den grad det er mulig.

5.4.1 Bruddproblematikk. Ved vilkårsbrudd, kan ungdomskoordinatoren innkalle ungdommen til en samtale for å motvirke nye brudd. De kan da legge til vilkår i ungdomsplanen om at ungdommen skal overholde bestemmelser om oppholdssted, unngå kontakt med bestemte personer, unngå bruk av rusmidler og/eller møte politiet eller friomsorgen (Konfliktrådsloven, 2014, §31). Slik kan brudd på ungdomsplanen straffes (Cooper et al., 2007), samtidig som ungdommen får en ny sjanse, slik F2 er opptatt av. Hvis ungdommen bryter vilkårene etter denne samtalen, har ungdomskoordinatoren to valg. Han eller hun kan enten innkalle til et nytt ungdomsstormøte, eller overføre saken til friomsorgens regionale nivå med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring (rettskrav) om at den betingede fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis (Konfliktrådsloven, 2014, §32). Ved nye lovbrudd under gjennomføringsperioden, er det opp til retten å avgi samlet dom for begge lovbruddene, eller å gi en egen dom for den nye handlingen (Straffeloven, 2005, §52c). Hva som er rett beslutning, kan drøftes i KOG.

Ut fra faktorfortolkningen, ser det ut til at det i en slik diskusjon ofte vil være uenighet om hvorvidt ungdommen skal få en ny sjanse, og om hvor alvorlige konsekvensene av vilkårsbrudd skal være. F1 er mest tilbøyelig av faktorsynene til å gi nye sjanser. F2 er også villig til å gi nye sjanser, men vil at bruddene skal straffes. For F3 er det ikke nødvendigvis gitt at ungdommene skal få en ny sjanse. Dette vil variere ut fra saken, hvor alvorlig overtredelsen har vært og kjennskap til ungdommen. Vurderingene vil sannsynligvis være delvis avhengig av intuisjon, altså nok et skjønnsmessig element. Intuisjon og følelser kan imidlertid være like viktige i disse vurderingene som kognisjon (Macmurray, 1992). I denne sammenhengen må nemlig medlemmene i KOG oppleve at bestemmelsene de gjør er kongruente med hva de mener og føler er det rette å gjøre. Slik vil makten og innflytelsen de får over ungdommens liv oppleves som autentisk. Samtidig må de ta hensyn til lovverket og domstolene som har idømt straffen og slikt tenke helhetlig.

5.4.2 Samtykke. Som nevnt, er det problematikk knyttet til samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Ungdommene må godkjenne straffereaksjonen før de vet hva planen består av, og de ser ikke alltid ut til å være reelt informert om hva de samtykker til (Eide et al., 2016; Holmboe, 2016). De frasier seg dessuten muligheten til samfunnsstraff, uten nødvendigvis å være klare over det (Holmboe, 2016). Holmboe (2016) påpeker at dette er en alvorlig straff for kun å ha nektet å godkjenne ungdomsplanen. Som F3 er inne på, er det problematisk at man ikke vet hvor frivillig og reelt samtykket til ungdommen er, og som informanten i postintervjuet for F3 nevnte, kan det også hende de ikke er klar over at de diskuteres i KOG. Samtykket burde selvfølgelig være både reelt, frivillig og informert som et grunnlag for å sikre god kvalitet i straffegjennomføringen.

5.5 Hva med en lovfesting?

Innledningsvis skrev jeg at det oppleves som problematisk av representanter i konfliktrådet at KOG ikke er lovfestet. Justis- og beredskapsdepartementet mente det var hensiktsmessig å opprette tverrfaglig sammensatte koordineringsgrupper med faste medlemmer i forbindelse med straffereaksjonene, men så ingen grunn til å lovfeste KOG (Prop. 57 L (2013-2014)). Jeg var derfor svært interessert i å se hvordan sortererne stilte seg til lovfesting, og inkluderte utsagn 28 ”KOG er et så nyttig organ i dette systemet at det uten tvil burde vært lovfestet” i Q-utvalget. Det har fått plasseringene +3 (F1), -3 (F2), og -1 (F3). Med andre ord stiller F1 seg rimelig positiv til lovfesting, F2 er rimelig negativ og F3 er relativt likegyldig. I postintervjuet for F2 kunne informanten fortelle at grunnen til at utsagn 28 var plassert på -3, var at hun syntes KOG fungerte godt og at hun derfor oppfattet lovfesting som unødvendig. Dette trenger imidlertid ikke å være grunnlaget for at de andre sortererne har plassert utsagnet såpass langt ned. Det er godt mulig at de er negative til lovfesting. F3 har plassert utsagn 28 i bakgrunnen, og i postintervjuet ble taushetsplikten og størrelsen på KOG trukket frem som et grunnlag for plasseringen. Justis- og beredskapsdepartementet har uttalt at KOG skal bestå av faste medlemmer (Prop. 57 L (2013-2014)). Møtene mine med deltagerne i studien, gjorde det imidlertid tydelig at KOGene ofte hadde mange medlemmer, at det ofte varierte hvem som dukket opp, og at det var mye utskiftning av fagpersoner.

5.5.1 Effektive tverrfaglige team. At medlemmene i KOG samarbeider godt, er selvfølgelig også en forutsetning for at organet skal være i stand til å kvalitetssikre straffereaksjonene. Et effektivt team har mellom 3 og 6 medlemmer, for med flere medlemmer enn dette blir det vanskelig å samarbeide godt (Wheelan, 2009). Da har man mindre kjennskap til hverandre, det blir vanskelig å få til en opplevelse av gjensidig avhengighet og det blir vanskeligere å kommunisere om gruppeprosess. Alle disse elementene må være til stede for å

skape effektive tverrfaglige team (Freeberg & Rock, 1987; Kvalsund, 2014; Johnson & Johnson, 2009). Teamet må dessuten nå en viss grad av modenhet før det kan prestere tilsvarende sitt potensiale (Wheelan, Burchill & Tilin, 2003; Wheelan & Furbur, 2006; Wheelan & Lisk, 2000). Det vil si at medlemmene også er nødt til å bli kjent med hverandre og utvikle seg som et samarbeidsteam.

Det kunne vært fordelaktig med en lovfesting av KOG, med klarere retningslinjer for hvordan KOG skal fungere, hvilke medlemmer det skal bestå av og hvor mange de skal være. Det eneste justis- og beredskapsdepartementet har uttalt om dette, er at sammensetningen i gruppen vil variere ut fra hvordan tiltaksapparatet og tjenestene er organisert i kommunene (Prop. 57 L (2013-2014)). Den viktigste forutsetningen for godt samarbeid, er imidlertid at det er relativt få medlemmer, og at man kjenner de man skal jobbe med (Wheelan, 2009). En informant hos Eide et al. (2016) påpeker dessuten at ettersom KOG skal ha faste medlemmer, muliggjøres opparbeidelse av erfaringer og kunnskap omkring straffereaksjonene, noe som bidrar til kvalitet i ungdomskoordinatorens beslutninger. Å understreke viktigheten av dette i en eventuell lovfesting kunne derfor vært fordelaktig.

5.5.2 Obligatorisk oppmøte. Et argument for lovfesting er at det ville gjøre det obligatorisk for sentrale aktører å møte opp. I dag kan det være vanskelig å argumentere for at samarbeidspartene *skal* delta i KOG (Konfliktraadet, 2017b). KOG har vanligvis ett møte i måneden, og med bakgrunn i faktorsynene, kan vi se at sortererne stiller seg ulikt til oppmøte i KOG. F1 synes det er helt naturlig å prioritere KOG (utsagn 9 på +4), mens F2 og F3 har dette utsagnet i bakgrunnen (0 og +1). F2 er (som F1) imidlertid helt uenig i at det ikke har noe å si om de kommer eller ikke (utsagn 15 på -4). F3 også har dette utsagnet på 0.

Fravær fra KOG har ingen praktiske konsekvenser for den enkelte fagpersonen. Øvrig arbeid, for eksempel i barnevernstjenesten, kan sannsynligvis oppleves som mer hastende enn møter i KOG. Enkelte av medlemmene er imidlertid nødvendige for en god saksbehandling. Det juridiske perspektivet til politi og påtale er helt sentralt, slik F2 er inne på (39 på +4, sammenlignet med +1 (F1) og 0 (F3)). Barnevernsperspektivet burde også være inkludert, ettersom disse har spisskompetanse på å ivareta barnets beste. En lovfesting av KOG vil kunne understreke viktigheten av arbeidet, og sannsynligvis gjøre det enklere å få sentrale aktører til å delta og dermed ivareta det helhetlige tverrfaglige perspektivet (Glavin & Erdal, 2013).

5.5.3 Forslag til retningslinjer for lovfesting. Det finnes en nasjonal koordineringsgruppe som jobber med å utforme klare retningslinjer og forpliktelser for KOG som kan inkluderes i en eventuell lovfesting (Eide et al., 2016). Ifølge Eide et al. (2016) fungerer KOG litt ulikt ulike steder i landet. En lovfesting av KOG kunne sørget for at KOGene

fungerte mer enhetlig, og slik være med på ivareta likebehandlingsprinsippet. Lovfestingen kunne dessuten inkludert retningslinjer for å fremme godt og effektivt samarbeid. Det kunne vært spesifisert hvilke instanser som er så sentrale at de må være representert, et maksimum antall medlemmer og fokus på at disse skal være faste. Et bedre samarbeid ville sannsynligvis gjort KOG i bedre stand til å ivareta balanse mellom likebehandling og tilpasning, og mellom straff og hjelp. En lovfesting burde også inkludere klarere retningslinjer om hva som er for alvorlig kriminalitet og hva som ikke er alvorlig nok for disse straffereaksjonene. En bør sikre at samtykket er reelt og informert, slik at ungdommen opplever autonomi i forbindelse med straffegjennomføringen. Videre burde det eksistere føringer for hvor strenge straffereaksjonene kan bli i praksis. Slik kan prinsippet om likebehandling ivaretas i den grad det lar seg gjøre, samtidig som straffereaksjonen tilpasses den enkeltes behov og forutsetninger.

5.6 Oppsummering

I diskusjonen har jeg brukt rådgivningsteori til å utforske hva medlemmene i KOG fokuserer på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Svaret er komplekst. Medlemmene har ulikt fokus, som sammen danner en helhetlig tilnærming og dermed sannsynligvis gjør dem i stand til å ivareta en balanse mellom straff og hjelp. Alle faktorsynene er opptatt av å nå inn til ungdommen, og ønsker å fremme autonomi, kompetanse og tilhørighet for å hindre fremtidig kriminalitet. For å klare dette må de tilpasse straffen til ungdommens behov og forutsetninger, og medlemmene i KOG forstår tilpasning som nyttig for å fremme god kvalitet. Dette står imidlertid i kontrast til likebehandlingsprinsippet, som også er en forutsetning for kvalitet i straffesystemet. Slik blir også en balanse mellom likebehandling og tilpasning en viktig del av kvalitetssikringen. I tillegg må makten KOG og ungdomskoordinatoren få bli brukt på en god og etisk forsvarlig måte.

Jeg har også inkludert kritikk av straffereaksjonene som kan knyttes direkte til reaksjonens kvalitet. Dette inkluderer at ungdomskoordinatoren og ungdomsstormøtet får for mye makt til å bestemme straffens strenghet, at samtykket ikke alltid er reelt og informert, og at det er utydelig hvilke lovbrudd en skal reagere mot med ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Avslutningsvis argumenterte jeg for at en lovfesting med klare retningslinjer for KOGs fungering kunne vært hensiktsmessig for å fremme effektivt samarbeid og likebehandling i den grad det er mulig.

6. Avsluttende refleksjoner

I denne oppgaven har jeg undersøkt hva medlemmene i KOG har fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Jeg har brukt en Q-metodologisk tilnærming, og har funnet tre forskjellige faktorsyn, med noen ulike fokuspunkt. Dette helhetsperspektivet forstår jeg som nyttig med tanke på kvalitetssikring. Felles for alle er at de ønsker å nå inn til ungdommen for å fremme indre motivasjon, og at de ser tilpasning som en forutsetning for å gjøre straffereaksjonene til kvalitetssikre og nyttige alternativ til alminnelig straff. I diskusjonen har jeg også tatt opp tidligere kritikk av straffereaksjonene. Disse inkluderer at skjønnsaspektet kan stå i veien for likebehandlingsprinsippet, at ungdomskoordinatoren og ungdomsstormøtet i praksis får for mye makt, at føringene for hvilke lovbrudd som er alvorlig nok og for alvorlig er utydelige, og at KOG fungerer ulikt ulike steder i landet. For å sikre at likebehandlingsprinsippet blir ivaretatt i størst mulig grad, har jeg derfor konkludert med at en lovfesting som inkluderer klarere retningslinjer for idømmelse av straffereaksjonene og for KOGs fungering, kunne vært hensiktsmessig. I den siste delen av oppgaven ønsker jeg å evaluere masterprosjektet, å trekke frem begrensninger ved studien, nevne praktiske implikasjoner og forslag til videre forskning.

6.1 Forskerrefleksivitet

I mitt møte med dette temaet har forsøkt å forholde meg så nøytral som mulig. Jeg har latt informantene styre samtalene rundt kommunikasjonsuniverset, jeg har aktivt prøvd å balansere og strukturere Q-utvalget ved hjelp av Fishers balanserte blokkdesign, og jeg har fått bekreftet mine fortolkninger gjennom postintervju. Jeg har dessuten sørget for god dekning av kommunikasjonsuniverset ved å intervjuer 8 informanter. I tillegg har jeg vært til stede på 18 av 19 sorteringer, for å sørge for at sorteringene ble gjennomført og for å unngå misforståelser underveis i sorteringene. De fleste sorteringene foregikk med kun én sorterer til stede. Å møte opp på alle sorteringene, også de som var flere timer unna, var svært tidkrevende. Samtidig anså jeg det som nødvendig for å sørge for å få inn alle dataene tidsnok, ettersom utvalget ”personer som har erfaring med å delta i KOG” er snevert. Jeg så dessuten på dette som en måte å vise respekt overfor sortererne som satt av tid til å delta i studien. Å få møte sortererne som danner grunnlaget for studien har dessuten vært svært givende. Noen av disse har kommet med refleksjoner som jeg har kunnet ta med meg inn i arbeidet, og mange har vært interesserte i og nysgjerrige på oppgaven. Dette har selvfølgelig vært svært motiverende. Til tross for at jeg har forsøkt å sørge for at studien har så god kvalitet som mulig, har følgende muligheter for forbedring blitt tydelige underveis.

6.2 Begrensninger

6.2.1 Q-utvalget. Selv om jeg jobbet mye for å gjøre utvalget av utsagn så balansert som mulig, var de aller fleste deltagerne enige i flere utsagn enn de var uenige i. Dette så jeg da deltagerne først sorterte utsagn i tre bunker: en bunke med utsagn de var enig i, en med utsagn de var uenige i og en med utsagn de var helt nøytrale til. En deltager kommenterte dessuten at hun skulle ønske det var mer plass på plussiden. Med andre ord er Q-utvalget litt skjevt, og deltagerne ble nødt til å prioritere hvilke utsagn de skulle legge på plussiden. Å prioritere representasjon av kommunikasjonsuniverset over en absolutt balanse, var et bevisst valg fra min side. En bedre balanse hadde imidlertid vært mer i tråd med metoden, og ville gjort sorteringene litt enklere.

Jeg fikk også spesifikk tilbakemelding på utsagn 2 (*”Samfunnsstraff og bot kan fungere minst like godt som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging”*). Sortererne var ofte enige i at samfunnsstraff kunne fungere like godt, men var helt uenige i at bot var en god løsning. Dette utsagnet burde vært gjort om til to, slik at denne nyansen kunne kommet frem.

En sorterer gav tilbakemelding på at det manglet utsagn som gikk på prosess og samhandling i KOG. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å forske på opplevelsen av å delta i KOG, men i møtet mitt med kommunikasjonsuniverset var dette vanskelig å få tak i, til tross for at jeg spurte konkret etter dette flere ganger. De medlemmene jeg snakket med var rett og slett mye mer opptatt av ungdommen, oppfølgingsbehov, straff, hjelp, bruddproblematikk og systemet som helhet. Derfor valgte jeg å endre fokus, og har kun noen få utsagn som omhandler samarbeid (utsagn 7, 13, 14, 15, 28, 31, 35, 37 og 44). Dette er imidlertid nok utsagn til at et eventuelt fokus på ekstremt dårlig eller ekstremt godt samarbeid har muligheten til å komme i forgrunnen. I ettertid ser jeg også at jeg kunne inkludert et utsagn om likhet for loven, for å se hvordan medlemmene i KOG stiller seg til likebehandlingsprinsippet.

6.2.2 Å uttrykke seg generelt om noe som varierer. Det er et viktig poeng at hva medlemmene i KOG tenker om mange av utsagnene vil variere fra sak til sak. Dette gjør at det kan være vanskelig å sortere ut fra et helt generelt grunnlag. Noen ganger vil kanskje medlemmene vurdere det som hensiktsmessig å være strengere, mens de andre ganger er mer opptatt av å bare *se, lytte til og anerkjenne* ungdommen. Medlemmene har likevel klart å sortere ut fra et generelt grunnlag, til tross for at dette kan være utfordrende. I tillegg fikk jeg som tilbakemelding at sortererne følte de fikk uttrykt sitt syn. Alle informantene som deltok på postintervju kunne dessuten stå inne for det som ble formidlet om det faktorsynet de representerte. En mulighet for å få mer konkret informasjon, hadde imidlertid vært å ha en

konkret problemstilling basert på et case. Det hadde også åpnet opp muligheten for mer konkret drøfting.

6.2.3 Utvalg av P-settet. Ifølge Eide et al. (2016) fungerer KOG litt ulikt ulike steder i landet. Jeg valgte derfor å ta utgangspunkt i tre KOGer som fungerte relativt likt, der medlemmene var tilsynelatende fornøyde med samarbeidet. Dette gjorde jeg for at kommunikasjonsuniverset ikke skulle bli for stort, og for at utsagnene skulle treffe sortererne. Det er et viktig poeng at å utforske KOGer som fungerer mer ulikt kunne gi ny og spennende informasjon. Det ville imidlertid ha vanskeliggjort bruk av Q-metode fordi kommunikasjonsuniverset hadde blitt større og det hadde blitt mer krevende å finne et representativt Q-utvalg. Jeg var dessuten mer interessert i å finne ulike faglige tilnærminger, enn å få sorteringer som i varierte ut fra hvilken KOG sortererne var medlem i. En utforskning av hvordan KOGer fungerer ulikt kunne blitt gjort med kvalitative metoder, med fokus på spørsmål om samarbeid, prosess og informantenes meninger om hva som er hensiktsmessig og ikke i arbeidet. Slik kunne det kanskje vært mulig å lage en oppgave med et renere fokus på KOG og prosessene der.

6.2.4 En mer kritisk tilnærming til teorien. Jeg har i liten grad vært kritisk til teorien jeg har brukt, fordi hovedfokuset har vært på å bruke teorien til å forstå og forklare funnene mine. Eksistensialistisk-humanisme kritiseres for å ha for lite fokus på kulturelle og sosiale faktorerets betydning for individets adferd og holdninger, og for å ha for mye fokus på empati og troen på selvaktualisering (Kensit, 2000). Selv om KOG også har fokus på kulturelle og sosiale faktorer, er det begrenset hva en ungdomskoordinator og KOG er i stand til å gjøre med disse. Det er først og fremst ungdommen selv de har mulighet til å nå inn til og endre noe ved, og dette ble dermed et naturlig fokuspunkt.

6.3 Praktiske implikasjoner

Denne studien understreker at det tverrfaglige samarbeidet er viktig for å danne et helhetlig perspektiv. Studien bidrar dessuten med konkret kunnskap om hva medlemmene i KOG fokuserer på, hvordan dette varierer og hvordan det kan bidra til kvalitetssikring av straffereaksjonene. Med grunnlag i studien, øvrig teori og empiri forstås dessuten behovet for lovfesting som relevant. En lovfesting av KOG med klarere retningslinjer for gruppens fungering og sammensetning kunne vært hensiktsmessig for å fremme et effektivt samarbeid. En tydeliggjøring av hvilke lovbrudd som egner seg for straffereaksjonene, samt tydeligere retningslinjer for hvor strenge straffereaksjonene skal være i praksis, kunne dessuten vært med på å ivareta likebehandlingsprinsippet, samtidig som straffen tilpasses til enkelte.

7. Referanseliste

- Akhtar-Danesh, N., Baumann, A., & Cordingley, L. (2008). Q-methodology in nursing research: A promising method for the study of subjectivity. *Western Journal of Nursing Research*, 30(1), 759-773. doi:10.1177/0193945907312979
- Allgood, E. (1999). Catching transitive thought through Q methodology: Implications for counselling education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 43(2), 209-224. doi:10.1080/0031383990430206
- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2004). *Learning and discovery for professional educators: Guides, counselors, teachers*. Trondheim: Tapir.
- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2010). Q-metodologi, rådgivningsfeltet, delt subjektivitet og personer i relasjon. I Thorsen, A. A. & Allgood, E. (Red), *Q-metodologi – en velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 39-46). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Bandura, A. (1997). Insights. Self-efficacy. *Harvard Mental Health Letter*, 13(9), 4-6.
- Barnekonvensjonen (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. November 1989, ratifisert av Norge den 8. Januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Barth, T., Børtveit, T., & Prescott, P. (2001). *Endringsfokuserert rådgivning*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.
- Beisser, A. (1970). The paradoxical theory of change. *Gestalt Therapy Now*, 77-80.
- Boge, M., Markhus, G., Moe, R. & Ødegaard, E. E. (2009). *Læring gjennom veiledning – Meningsskaping i grupper*. (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Brouwer, M. (1992). Validity: Q vs. R. *Operant Subjectivity*, 16(1/2), 1-17.
- Brown, J. R. (1996). *The I in science*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Brown, S. R. (1980). *Political subjectivity*. New York: Yale University Press.
- Brown, S. R. (1993). A primer on Q methodology. *Operant Subjectivity*, 16(3/4), 91-132.
- Burke, B. L., Arkowitz, H., & Menchola, M. (2003). The efficacy of motivational interviewing: A meta-analysis of controlled clinical trials. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(5), 843-861. doi:10.1037/0022-006X.71.5.843
- Campbell, J. A. (2018). Person centered theory and considerations for counseling practice and teaching. *Journal of Global Engagement and Transformation*, 1(2), 1-20.
- Caspersen, K. & Halland, G. (2014). *Utvikling av lærende team: Prosedyrer, prosesser, roller og utfordringer*. Trondheim: VeiVis As.
- Christians, C. G. (2005). Ethics and politics in qualitative research. I N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Red.), *The Sage handbook of qualitative research* (3. utg., s. 139-164). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Christie, N. (1977). Conflicts as property. *The British Journal of Criminology*, 17(1), 1-15.
- Cooke, N. J., Gorman, J. C., & Winner, J.L. (2007). Team cognition. I F. T. Durso. *Handbook of Applied Cognition* (2. utg., s. 239-268). New York: John Wiley & Sons.
- Cooper, J. O., Heron, T. E., & Heward, W. L. (2007). *Applied behavior analysis* (2. utg). Ohio: Pearson.
- Curt, B. C. (1994). *Textuality and tectonics: Troubling social and psychological science*. Buckingham: Open University Press.
- D'Agostino, B. (1984). Replicability of results with theoretical rotation. *Operant Subjectivity*, 7(3), 81-87.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. doi: 10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology*, 49(3), 182-185. doi:

10.1037/a0012801

- Eide, A. K., Andrews, T., Strømsvik, C. L. & Gustavsen, A. (2016). *Stemmer "kartet" med "terrenget"?* Underveistrapport fra en følgeevaluering av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging (NF rapport nr. 7/2016). Bodø: Nordlandsforskning.
- Elden, C. J. (2018). Straff – jus. I *Store norske leksikon*. Hentet 11. mai 2018 fra https://snl.no/straff_-_jus
- Falk, B. (1999). *Å være der du er – samtale med kriserammede*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance* (2. utg). Stanford: Stanford university press.
- Fitch, T., Canada, R., Marshall, J. (2001). The exposure of counseling practicum students to humanistic counseling theories: A survey of CACREP programs. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 40(2), 232- 242. Doi: 10.1002/j.2164-490X.2001.tb00121.x
- Flaherty, J. (2014). *Coaching: Evoking excellence in others*. (4. utg.). Oxon: Routledge.
- Fornes, I. (2016). Ungdomsstraffens første år: En undersøkelse av ungdomsstraffens anvendelsesområde og innhold i straffartens første år. *Tidsskrift for strafferett*, 16(03), 238-280. doi: 10.18261/issn.0809-9537-2016-03-02
- Freeberg, N., & Rock, D. (1987). *Development of a small-group team performance taxonomy based on meta-analysis*. Princeton, NJ: Educational Testing Service Office of Naval Research.
- French, J. R. & Raven, B. (1959). The bases of social power. *Classics of organization theory*, 7(1), 311-320.
- Gagné, M. & Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 331-363. doi:10.1002/job.322
- Gallagher, K., & Porcock, D. (2010). The use of interviews in Q methodology: Card content analysis. *Nursing Research*, 59(4), 295-399. doi:10.1097/NNR.0b013e3181e4ffff
- Glavin, K., & Erdal, B. (2013). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- González, M. C. (2000). The four seasons of ethnography: A creation-centered ontology for ethnography. *International Journal of Intercultural Relations*, 24(5), 623-650. doi: 10.1016/S0147-1767(00)00020-1
- Grunnloven. *Lov av 17. Mai 1814 Kongeriket Norges grunnlov*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>
- Grøn, A. (2008). *The concept of anxiety in Søren Kierkegaard*. Georgia: Mercer University Press.
- Hennum, R. (2007). Likhet for loven. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 94(3), 473-477.
- Holmboe, M. (2015). Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging: En oversikt og noen kritiske merknader. *Tidsskrift for strafferett*, 14(4), 397-414.
- Holmboe, M. (2016). Reelt og informert samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. *Tidsskrift for strafferett*, 16(03), 215-237.
- Horvath, A. O., & Symonds, B. D. (1991). Relation between working alliance and outcome in psychotherapy: A meta-analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 38(2), 139. doi: 10.1037/0022-0167.38.2.139
- Hostrup, H. (2009). *Gestaltterapi. Indføring i gestaltterapiens grundbegreber*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Iversen, J. S. (2013a). En kritikk av ungdomsstraffen. *Lov og rett*, 52(09), 630-639.
- Iversen, J. S. (2013b). Ungdomsstraff og menneskerettigheter. *Tidsskrift for strafferett*, 13(03), 378-396.
- Ivey, A. E., D'Andrea, M. J., & Ivey, M. B. (2012). *Theories of counseling and psychotherapy: A multicultural perspective*. (7. utg.). Los Angeles: SAGE.

- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2009). *Joining together: Group theory and group skills*. Boston: Pearson A & B.
- Kampen, J. K., & Tamás, P. (2014). Overly ambitious: Contributions and current status of Q Methodology. *Quality and Quantity*, 48(6), 3109 – 3126. doi: 10.1007/s11135-013-9944-z
- Kensit, D. (2000). Rogerian theory: A critique of the effectiveness of pure client-centered therapy. *Counselling Psychology Quarterly*, 13(1), 345-351.
- Kobbernagel, C. (2010). Q-metodologi i forberedelser af skalakonstruktion. I Thorsen, A. A. & Allgood, E. (Red.), *Q-metodologi - En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 171-189). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Konfliktraadet. (2016, 2. februar). KOG - koordineringsgruppen. Hentet fra <https://www.konfliktraadet.no/kog.372349.no.html>
- Konfliktraadet. (2017a, 22. november). Ungdomsoppfølging. Hentet fra <https://www.konfliktraadet.no/ungdoms-oppfoelging.372348.no.html>
- Konfliktraadet. (2017b, 4. oktober). Tverrfaglig samarbeid? Det går an! Hentet fra <https://www.konfliktraadet.no/tverrfaglig-samarbeid-det-gaar-an.6031827-314028.html>
- Konfliktrådsloven. *Lov av 20.juni 2014 nr. 49 om konfliktrådsbehandling*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-49>
- Kvalsund, R. (1998). *A Theory of the Person: A discourse on personal reality and explication of personal knowledge through Q-methodology – with implications for counseling and education*. Doktorgradsavhandling, NTNU, Trondheim.
- Kvalsund, R. & Allgood, E. (2010). Kommunikasjon som subjektivitet i en skoleorganisasjon. I Thorsen, A. A. & Allgood, E. (Red.), *Q-metodologi - En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 47-81). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Kvalsund, R. (2014). Samarbeidslæring og samarbeidsledelse – en effektiv arbeidsform for produktivitet? I Kvalsund, R. & Meyer, K. (Red.), *Samarbeidets kunst i ledelse, veiledning og læring* (s. 21-48). Oslo: Akademika forlag.
- Kvello, Ø., & Wendelborg, C. (2009). *Prosessevaluering av det treårige prosjektet: Oppfølgingsteam for unge lovbrytere i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Lambert, M. J., & Barley, D. E. (2001). Research summary on the therapeutic relationship and psychotherapy outcome. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(4), 357-361. doi:10.1037/0033-3204.38.4.357
- Lundgren, M. & Lökhölm, K. (2009). *Motiverende samtaler med barn og unge - at motivere og arbeide med forandring*. København: Frydenlund.
- Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2011). Autonomy as process and outcome: Revisiting cultural and practical issues in motivation for counseling. *The Counseling Psychologist*, 39(2), 286-302. doi: 10.1177/0011000010388424
- Lyon, J., Dennison, C., & Wilson, A. (2000). *Tell them so they listen: Messages from young people in custody*. London: Home Office.
- Macmurray, J. (1992). *Reason and emotion*. New Jersey: Humanities Press International.
- Maree, K. (2011). *Shaping the story. A guide to facilitating narrative career counselling*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. doi: 10.1037/h0054346
- McKeown, B. & Thomas, D. (2013). *Q-methodology*. London: SAGE University Paper.
- NESH (2016). *Forskningsetiske linjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. A. Forskning, samfunn og etikk (1-4)*. Hentet 22.02.18 fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/a.-forskning-samfunn-og-etikk/>

- Newbury, A. (2008). Youth crime: Whose responsibility? *Journal of Law and Society*, 50(1), 131-149.
- NSD (2018, 22. januar). *Må jeg melde prosjektet mitt?* Hentet fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html
- Nygård, R. (1993). *Aktør eller brikke? – om menneskers selvforståelse*. Oslo: ad Notam Gyldendal AS.
- Oterholm, K., & Skjerdingsstad, K. I. (2011). Å tenke kvalitet. I Audunson, R. (Red.), *Krysspeilinger: perspektiver på bibliotek-og informasjonsvitenskap* (s. 37-63). Oslo: ABM-media.
- Paige, J. B. & Morin, K. H. (2016). Q-Sample construction: A critical step for a Q-methodological study. *Western Journal of Nursing Research*, 38(1), 96-110. doi:10.1177/0193945914545177
- Peirce, C. (1955). *Philosophical writings of Peirce – selected and edited with an introduction by Justus Buchler*. New York: Dover publications.
- Polkinghorne, D. E. (2014). The self and humanistic psychology. I Schneider, K. J., Pierson, J. F., & Bugental, J. F. (Red.), *The handbook of humanistic psychology: Theory, research, and practice* (2. Utg, s. 81-99). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Poppen, P. J., Wandersman, A. & Wandersman, L., P. (2016). What are humanism and behaviorism and what can they say to each other?. I Wandersman, A., Poppen, P. J., & Ricks, D. F. (Red.), *Humanism and behaviorism: Dialogue and growth* (s. 1-30). Great Britain: Elsevier.
- Prop. 57 L (2013-2014). *Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven): Tiltråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 4. april 2014, godkjent i statsråd samme dag: (Regjeringen Solberg)*.
- Prop. 135 L (2010–2011). *Endring i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff): Tiltråding fra Justis- og politidepartementet 24. juni 2011, godkjent i statsråd samme dag: (Regjeringen Stoltenberg II)*.
- Reeves, C. A., & Bednar, D. A. (1994). Defining quality: Alternatives and implications. *Academy of management Review*, 19(3), 419-445.
- Robbins, P., & Krueger, R. (2000). Beyond Bias? The promises and limits of Q Method. *Human Geography*, 52(4), 636–646.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103. doi: 10.1037/h0045357
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn – studies of the person*. Minnesota: Merrill.
- Rogers, R. S. (1995). Q methodology. I Smith, J. A., Harre, R., Lagenhove, L. V. *Rethinking methods in psychology* (s. 178-192). London: SAGE Publications.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68. doi: 10.1037/0003-066X.55.1.68
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2006). Self-regulation and the problem of human autonomy: does psychology need choice, self-determination, and will?. *Journal of Personality*, 74(6), 1557-1586. doi: 10.1111/j.1467-6494.2006.00420.x
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2008). A self-determination theory approach to psychotherapy: The motivational basis for effective change. *Canadian Psychology*, 49(3), 186. Doi: 10.1037/a0012753
- Ryan, R. M., Plant, R. W., & O'Malley, S. (1995). Initial motivations for alcohol treatment: Relations with patient characteristics, treatment involvement and dropout. *Addictive Behaviors*, 20(3), 279–297. doi: 10.1016/0306-4603(94)00072-7

- Rønnestad, M. H., & Orlinsky, D. E. (2000). Psykoterapi - veiledning til besvær: når veiledning hemmer og ikke fremmer faglig utvikling. I A. Holte, M. H. Rønnestad & G. H. Nielsen (Red.), *Psykoterapi og psykoterapiveiledning: teori, empiri og praksis* (s. 291-322). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skau, G. (1992). *Mellom makt og hjelp – en samfunnsvitenskapelig tilnærming til forholdet mellom klient og hjelper*. Oslo: Tano Ascheoug.
- Skinner, B. F. (1963). Operant behavior. *American Psychologist*, 18(8), 503-515. doi: 10.1037/h0045185
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B. M. (2007). *Kunnskapens former. Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Malmö: Liber.
- Smith, N. W. (2001). *Current systems in psychology*. Belmont: Wadsworth Pub.
- Stephenson, W. (1953). *The study of behavior*. Chicago: University of Chicago Press.
- Stephenson, W. (1993). Introduction to Q-methodology. *Operant Subjectivity*, 17(1/2) 1-13.
- Strandjord, K., Lereim, E., Gjøn, K., Rezaee, R., Steinbakk, J., Hallgren, S. & Sand, K. B. (2011). *Økt bruk av konfliktråd – rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert rettslige og praktiske tiltak for mer bruk av gjenopprettende prosess*. Oslo: Justis-og politidepartementet.
- Straffeloven. *Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/>
- Strype, J., Gundhus, H. O. I., Egge, M. & Ødegård, A. (2014). Perceptions of interprofessional collaboration. *Professions and Professionalism*, 4(3), 1-16. doi:10.7577/pp.806
- Sæbjørnsen, S. E. N. (2017). Exploring adolescent service users' subjective views about participation in "responsible teams". Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Molde og Høgskolen i Volda, Molde.
- Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive analysis. Theorizing qualitative research*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Thomas, G. (2010). Doing Case Study: Abduction not induction, phronesis not theory. *Qualitative Inquiry* 16(7), 575–582. Doi: 10.1177/1077800410372601
- Thorsen, A. A. & Allgood, E. (2010). Introduksjon til Q-boken og begrepsavklaring. I Thorsen, A. A. & Allgood, E. (Red.), *Q-metodologi - En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 15-22). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative quality: Eight “big-tent” criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851. doi: 10.1177/1077800410383121
- Tuli, F. (2011). The basis of distinction between qualitative and quantitative research in social science: Reflection on ontological, epistemological and methodological perspectives. *Ethiopian Journal of Education and Sciences*, 6(1), 97-108. doi: 10.4314/ejesc.v6i1.65384
- Watts, S. & Stenner P. (2012). *Doing Q-methodological research. Theory, method and interpretation*. London: SAGE.
- Weber, M. (1962). *Basic concepts in sociology*. London: Peter Owen.
- Wheelan S. A. (2009). Group size, group development, and group productivity. *Small Group Research*, 40(2), 247-262. doi:10.1177/1046496408328703
- Wheelan, S., Burchill, C., & Tilin, F. (2003). The link between teamwork and patients' outcomes in intensive care units. *American Journal of Critical Care* 12(6), 527-534.
- Wheelan, S., & Lisk, A. (2000). Cohort group effectiveness and the educational achievement of adult undergraduate students. *Small Group Research*, 31(6), 724-738.
- Wheelan, S., & Furbur, S. (2006). Facilitating team development: Communication, and productivity. I L. Frey (Red.), *Facilitating group communication in context: Innovations and applications with natural groups* (2. utg., s. 155-176). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Whitmore, D. (2013). *Psychosynthesis counselling in action* (2. utg). London: Sage.

- Whittemore, R., Chase, S. K., & Mandle, C. L. (2001). Validity in qualitative research. *Qualitative Health Research, 11*(4), 522-535. doi:10.1177/104973201129119299
- Wolf, A. (2010). Subjektivitet i Q-metodologi. I Thorsen, A. A. & Allgood, E. (Red). *Q-metodologi – en velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 23-38). Trondheim: Tapir akademisk forlag.

8. Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Ordforklaringer

Brudd – se *vilkårsbrudd*.

Bruddes – å bryte ungdomsplanen.

Bufetat – Barne-, ungdoms- og familieetaten.

”Distinguishing statements” – Utsagn som er plassert på en slik måte i ett faktorsyn at det skiller seg ut fra måten utsagnet er plassert på i de andre faktorsynene.

Epistemologi – læren om kunnskap; vårt kunnskapssyn. Det handler om hvordan vi kan tilegne oss kunnskap og forske, og dette varierer ut fra ontologisk standpunkt.

Faktorsyn – enkelt sagt deltagerens grupperte synspunkt.

Friomsorgen – (tidligere *kriminalomsorg i frihet*) har som hovedoppgave å administrere og sørge for en trygg og hensiktsmessig gjennomføring av straffereaksjoner i frihet. Disse inkluderer samfunnsstraff, soning med elektronisk fotlenke og prøveløslatelse. De har også ansvaret for å gjennomføre personundersøkelser for mindreårige.

Gjenopprettende møte – i utgangspunktet et viktig prinsipp i ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, som handler om at ungdommene skal møte ofrene for kriminaliteten sin og gjøre opp for seg og for eksempel gjenopprette relasjoner.

Informanter – her: de som hjalp meg med grunnlaget til kommunikasjonsuniverset, altså *ikke* deltagerne i studien, men de som hjalp meg med forarbeidet gjennom samtaler. Informant en, to og tre er de sorteringene som har vært med på postintervju for F1, F2 og F3.

KOG – kort for ”koordineringsgruppe” i konfliktrådet, det rådgivende organet som gjør vurderinger rundt ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Konfliktrådet – Det statlige organet som er ansvarlig for gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I utgangspunktet tilbyr konfliktrådet medling som metode for å håndtere konflikter.

Kongruens/kongruent – Her: Å være kongruent vil si genuin og sammenhengende.

Konsensusutsagn – de utsagnene som ikke er sortert signifikant ulikt i de forskjellige faktorsynene, altså de utsagnene som har relativt lik plassering, uavhengig av faktorsyn.

Kvasi-teoretiske – Q-utvalget mitt er kvasi-teoretisk, fordi det både er basert på en naturalistisk og en teoretisk tilnærming.

Kommunikasjonsunivers – alt kommunikasjonen omkring et tema. Her: alt kommunikasjonen omkring KOG, ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Lader – at en sortering *lader* på et faktorsyn, betyr at den korrelerer mer enn 0.38 med faktorsynet. Dersom sorteringen er en *definerende ladning* (at den kun lader på ett faktorsyn), er den tatt med i faktoranalysens gjennomsnittlige beregning av faktorsynet som sorteringen lader på.

Ontologi - læren om det som er, og danner grunnlaget for epistemologien som brukes i forskningen. Ontologien er i ytterste forstand vår verdensforståelse.

O-team – kort for oppfølgingsteam, teamet som er tettest på ungdommen og som skal hjelpe til med gjennomføringen av ungdomsplanen. Det kan bestå av representanter fra barnevern, friomsorg, psykolog, foreldre etc.

P-sett – Kort for person-sett, altså deltagerne i studien.

PUM – Personundersøkelse for mindreårige, kartlagt av friomsorgen.

PQMethod – Dataprogrammet som brukes til å gjennomføre faktoranalysen Q-metoden baserer seg på.

Q-metode – forskningsmetode for å utforske subjektivitet, der målet er å finne forskjellige faktorsyn.

Q-utvalg – Utvalget av utsagn fra kommunikasjonsuniverset som danner grunnlaget for studien. Du finner hele Q-utvalget for denne studien i vedlegg 2 – oversikt over utsagn.

Riksadvokaten – Tor-Aksel Busch (siden 1997). Riksadvokaten har det overordnede ansvaret for all straffesaksbehandling.

Sortering – En utført sortering der Q-utvalget er sortert inn i sorteringsmatrisen, basert på sortererens subjektivitet. Disse er grunnlaget for faktoranalysen, og er slik selve datagrunnlaget i studien.

Sortererne – de som sorterer, altså deltagerne i studien.

SLT – koordinator – koordinator for samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)

Subsidiær fengselsstraff – Her: den fengselsstraffen ungdommene må sone dersom de ikke klarer å gjennomføre ungdomsstraffen.

UK – Forkortelse for ungdomskoordinator, personen i konfliktrådet som har ansvaret for gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Personen er også ansvarlig for ledelsen av KOG.

Ungdomsoppfølging – Den mildeste formen for straff i regi av konfliktrådet. Den varer fra et halvt til ett år, og i denne perioden er ungdommen nødt til å følge vilkårene i ungdomsplanen.

Ungdomsplan – Ungdomsplanen er en plan bestående av de avtalene ungdommen sier seg villig til å gjennomføre, altså en plan for straffegjennomføringen.

Ungdomsstormøte – Ungdommens første møte i konfliktrådet, der ungdommen og diverse ressurspersoner blir enige om hva som skal stå i ungdomsplanen. Denne består av en generell del og en tilpasset del.

Ungdomsstraff – Den strengeste formen for straffegjennomføring for ungdom i regi av konfliktrådet. Straffereaksjonen gis kun dersom kriminaliteten har vært alvorlig eller gjentatt, og varer vanligvis fra ett til to år. Dersom fengselsstraffen som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes.

Uteseksjonen – En oppsøkende virksomhet som har fokus på å nå rusmisbrukere så tidlig som mulig, og som tilbyr rusforebyggende tiltak.

Vilkår – en avtale i ungdomsplanen.

Vilkårsbrudd – når ungdommen bryter vilkårene i ungdomsplanen.

Vedlegg 2: Q-utvalg, liste

1. Det er bedre å tenke på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som rehabilitering enn som straff.
2. Samfunnsstraff og bot kan fungere minst like godt som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.
3. Vi må møte ungdommen der han eller hun er, og unngå å tenke at vi vet så mye om dem og hvordan de har det.
4. Alle ungdommer som har utført kriminelle handlinger har godt av å få oppfølging i konfliktrådet.
5. Denne straffereaksjonene har ingen hensikt hvis ikke det er reell motivasjon hos ungdommen. Da blir det rett og slett sløsing med ressurser.
6. Jeg synes vi burde si ja til flest mulig saker, fordi jeg ser hva disse prosessene kan gjøre.
7. Hvordan de andre forholder seg til taushetsplikt, er av og til et hinder for åpent samarbeid.
8. Vi skal legge godvilje til. Jeg ville ikke vært i KOGen hvis ikke det var godvilje rundt det møtebordet.
9. For meg er det helt naturlig å prioritere KOG.
10. Det er problematisk at det er vanskelig å si hvor frivillig samtykket til ungdommen egentlig er.
11. For å virkelig nå inn til ungdommen, må vi få god kontakt med familien og øvrig nettverk. Det kan hende det burde settes inn tiltak der også.
12. Vi må ha muligheten til å ”se gjennom fingrene” på positive rustester, når det er positiv utvikling på andre områder.
13. Selv om tverrfagligheten i KOG gir en unik mulighet til å skreddersy tiltak, synes jeg av og til at arbeidet blir tungvint.
14. Av og til synes jeg det er ubehagelig å dele sensitiv informasjon om ungdommer og deres familie i KOG, til tross for at alle har taushetsplikt.
15. Noen ganger har jeg ikke tid til å prioritere KOG, men jeg tror ikke det har så mye å si om jeg kommer eller ikke, og regner med at perspektivet mitt blir ivaretatt uansett.
16. En positiv utvikling innebærer ofte tilbakefall, og det må det være rom til og aksept for. Det fungerer mot sin hensikt hvis vi skal ha nulltoleranse for småting.
17. Jeg er veldig positiv til konfliktrådets metoder, å bringe hele mennesket i fokus og jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod i det hele tatt.
18. Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne.
19. Det er viktig å huske på skolen – hvis ungdommene skal komme seg ut av dette, er en av suksessfaktorene å ha en utdanning og tilhørighet.
20. Vi har et ansvar ovenfor samfunnet for øvrig – noen av disse ungdommene trenger samfunnet beskyttelse fra.
21. Jeg tenker sjeldent at ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er en god idé.
22. Jeg synes det er frustrerende at saksbehandlingen tar så lang tid. Mye kan endre seg på et halvt år for en tenåring, og dette er helt klart hastesaker.
23. Vi må ikke sette lista for høyt, dersom vi skal lykkes.
24. For at straffen skal ha en funksjon, er det viktig å pakke ungdommen inn i tiltak, og at han eller hun har gode nok kognitive evner til å reflektere og forstå hvorfor tiltakene settes inn.
25. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er en ny sjanse i seg selv. Når ungdommen begår vilkårsbrudd, skal det mye til før jeg tenker det er en god idé å gi ungdommen enda en ny sjanse.
26. En positiv rusprøve er et lovbrudd, så det er klart det må være nulltoleranse for positive rusprøver.

27. Jeg kjenner at det sitter langt inne å avgjøre at det skal bruddes. Jeg har jo veldig lyst til at ungdommen skal klare det.
28. KOG er et så nyttig organ i dette systemet at det uten tvil burde vært lovfestet.
29. Det som må stå sterkest, er helt klart barnets beste.
30. Jeg ser først og fremst et individ som trenger hjelp, ikke en kriminell.
31. Jeg synes at vi alltid har nok informasjon til å ta en god beslutning.
32. Skjønn er helt sentralt i oppfølgingen. Så lenge jeg ser en positiv utvikling, er jeg fornøyd.
33. Hvis det blir brudd og uregelmessigheter skal det reageres på. Det skal ha en konsekvens av et eller annet slag.
34. Det aller beste vi kan gjøre, er å få ungdommen til å se konsekvensene av handlingene sine i et gjenopprettende møte.
35. Ofte tenker jeg at å delta i KOG er det samme som unødvendig bruk av tid og ressurser.
36. Det viktigste er å få ungdommen til å forstå at det han eller hun har gjort er galt.
37. Jeg synes ofte man er for snill i vurderingene, at strikken tøyes litt for langt.
38. Å ivareta at det faktisk er en straff er viktig å ikke glemme i den godes hensikt.
39. Påtale og politi burde helt klart være til stede for å fremme det juridiske perspektivet. Det er godt å ha noe konkret å forholde seg til.
40. Når ungdommen virker motivert til å legge inn en skikkelig innsats, blir jeg med en gang veldig positiv.
41. Når ungdommen klarer seg godt ellers, men har vært med på et alvorlig lovbrudd én gang, er ikke konfliktrådet rette plassen.
42. Ungdommen skal kjenne konsekvensen av handlingene sine på kroppen, og oppfølging i konfliktrådet skal ikke være en enkel utvei.
43. Hvis alt går på skinner, blir jeg veldig kritisk. Det kan fort være sånn at fokuset er på å bli ferdig, fordi man *etterpå* kan gå tilbake til gamle vaner.
44. Jeg er ofte frustrert fordi jeg føler vi ikke har nok informasjon. Det gjelder både om ungdommene, alternativene til tiltak, og alternativene vi har ved brudd.
45. Forholdsmessighet er viktig; alvorlighetsgraden av straffen skal stå i samsvar med alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen.
46. Jeg synes det er problematisk at vi ikke har klare regler å forholde oss til når det gjelder spesifikke typer kriminalitet.
47. Av og til må man rulle med mostand når det kommer til ungdommens motivasjon.
48. Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte.

Vedlegg 3: Sorteringsinstruks og spørreskjema

Instruks for sortering av utsagn – les dette nøye for du begynner!

Du skal i denne studien sortere 48 utsagn som omhandler arbeidet i KOG, med fokus på kvalitetssikring. Det er viktig at du sorterer ut fra din egen, personlige opplevelse og erfaring med KOG, og at du er ærlig. Besvarelsen anonymiseres, og ingen valg er mer eller mindre riktig. Jeg ber deg imidlertid om å svare på følgende spørsmål dersom du er komfortabel med det, ettersom dette kan bli aktuelt å se på i analysedelen av oppgaven min:

Hvilken instans representerer du i KOG?

Hvor lenge har du vært med i KOG?

Har du annen informasjon som du tror kan være relevant?

Når du utfører sorteringen, er det viktig at du følger stegene som er beskrevet under. Husk at jeg er ute etter din subjektive mening. Dersom det er noe du er usikker på, eller ikke forstår, er det bare å spørre underveis. Dersom jeg ikke er i rommet, er jeg tilgjengelig på telefonnummer 91870851.

Steg for gjennomføring av sortering

1. Les først gjennom utsagnene (lappene) for å få en oversikt over hele innholdet. Utsagnenes nummer er ikke relevante før steg 6.
2. Les først utsagnene i 3 ca. like store bunker basert på følgende
 - Bunke 1) De utsagnene som du er uenig i (til venstre)
 - Bunke 2) Utsagn som ikke skiller seg ut som veldig enig eller uenig, eller virker tvetydige, uklare eller motsigende (i midten)
 - Bunke 3) De utsagnene som du er mest enig i (til høyre)
3. Nå er det tid for en mer detaljert fordeling etter det vedlagte sorteringsskjemaet. Hvert utsagn skal sorteres til tallverdier på skala fra -5 til +5. Dette gjøres bunke for bunke. Bruk først bunke 3 (mest lik din opplevelse). Velg ut de to utsagnene som er mest likt din opplevelse og plasser dem lengst til høyre på +5.

Deretter fyller du ut utsagnene som er svært like din opplevelse under +4 og +3, osv. I henhold til skjemaet. Bruk kun et utsagn per rubrikk. Rekkefølgen på utsagnene i hver rad nedover har ingenting å si.

4. Gjør det samme med bunke 1 (de utsagnene du er mest uenig i). De to utsagnene du er mest uenig i, plasseres lengst til venstre, på -5. Fortsett videre på -4 og -3 på samme måte som med bunke 3.
5. Gjør det samme med bunke 2. Disse sorteres inn i midten av skjemaet og sorteres ut mot mest enig til minst enig frem til alle utsagn er sortert inn i samsvar med skjemaets mønster.
6. Når du har fullført sorteringen og plasseringen, se over på nytt og avgjør om du er enig. Juster eventuelle plasseringer. Når du er fornøyd, fyll ut utsagnenes nummer inn i skjemaet slik du har sortert dem. Husk å skrive tydelig.
7. **Lever eller send inn det ferdig utfylte skjemaet til meg, sammen med utfylt spørreskjema og samtykkeerklæring.** Dersom jeg ikke er til stede, bestemmer du selv hvordan du vil sende inn skjemaet:
 - Ta bilde og send via MMS eller e-post
 - Scann skjemaene og send på e-post
 - Send i posten til meg, eller avtal et møtested for å overlevere

Dersom du sitter igjen med noe etter sorteringen som du ønsker å gi uttrykk for, vennligst skriv det her. Dette gjelder særlig dersom du følte at du *ikke* fikk uttrykt din helhetlige mening, og hva som eventuelt manglet for at det skulle vært mulig. Gi også tilbakemelding dersom det var svært lite du var uenig i:

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i studien min! Jeg setter utrolig pris på din hjelp. Ikke nøl med å ta kontakt dersom du lurer på noe ☺

Sigrid Skjønne Utvei
Tlf: xxxxxxxx
E-post: xxxxxxxx@hotmail.com

Vedlegg 4: Sorteringsmatrise for F1

Helt uenig

Helt enig

-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
21	2	25	6	4	5	23	3	8	9	17
35	15	42	13	10	7	32	1	18	16	48
	26	43	14	19	12	33	11	28	29	
		44	37	27	20	39	24	30		
			46	31	22	40	45			
				41	34	47				
					36					
					38					

Vedlegg 5: Sorteringsmatrise for F2

Helt uenig

Helt enig

-5	-4	3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
21	6	2	10	1	7	23	3	11	38	18
25	15	4	29	5	9	40	17	19	39	33
	14	8	31	13	12	41	20	16	48	
		28	35	24	27	44	42	22		
			46	26	30	47	45			
				43	32	34				
					36					
					37					

Vedlegg 6: Sorteringsmatrise for F3

Helt uenig

Helt enig

-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5
4	7	27	23	2	8	1	11	14	3	5
6	12	31	25	16	15	9	32	17	10	18
	24	43	26	20	35	13	33	30	45	
		44	36	21	37	19	41	48		
			38	28	39	22	47			
				40	34	29				
					46					
					42					

Vedlegg 7: Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjekt

Kvalitetssikring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i Konfliktrådet

Bakgrunn og formål

Studien er en masteroppgave i rådgivningsvitenskap ved institutt for pedagogikk og livslang læring ved NTNU. Formålet med studien er å utforske hva medlemmene av koordineringsgruppen (KOG) for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging har fokus på når de arbeider med straffereaksjonen. Problemstillingen er:

Hva har medlemmene i KOG fokus på for å kvalitetssikre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging?

Institutt for pedagogikk og livslang læring (IPL) er ansvarlig for studien. Temaet er selvvalgt og foregår ikke i samarbeid med eksterne institusjoner, til tross for at forskningen utføres på og med Konfliktrådet.

For å gjennomføre studien, er det nødvendig å ha deltagere som har erfaring med KOG og som har mulighet til å formidle noe om sine vurderinger og meninger. Derfor er deltagerne representanter fra de forskjellige instansene som KOG består av.

Hva innebærer deltagelse i studien?

Studien som gjennomføres baseres på Q-metode. Det betyr at du vil bli bedt om å sortere utsagn som omhandler ulike meninger generert fra forskjellige deltagere i KOG. Disse sorteres inn i en sorteringsmatrise fra helt uenig til helt enig. Her er noen eksempler på utsagn du blir bedt om å sortere:

- Jeg ser først og fremst et individ som trenger hjelp, og ikke en kriminell.
- Å ivareta at det faktisk er en straff er viktig å ikke glemme i den godes hensikt.

De innsamlede dataene kjøres deretter gjennom et analyseprogram som utarbeider gjennomsnittlige faktorsyn, eller perspektiver, for forskjellige synspunkt i KOG. Disse resultatene er det som danner grunnlaget for tolkningen og diskusjonen i oppgaven.

I tillegg vil jeg be om noe bakgrunnsinformasjon gjennom et kort spørreskjema. Dette er anonymisert informasjon, og vil kun brukes i tolkningen av resultatene. Utfylte skjemaer knyttes sammen med nummerering for å sikre konfidensialitet.

Informanten vil også spørres om han eller hun er villig til å stille seg tilgjengelig for et eventuelt post-intervju. Dette vil være et intervju som gjøres i etterkant av analysen og vil omhandle hvorvidt perspektivet oppleves som en representativ fortolkning av personens opplevelse. Et slikt intervju vil være en samtale rundt analyse-resultatene, og er helt frivillig. Intervjuet vil tas opp, og lydfilen vil oppbevares på en passordbeskyttet mappe.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysningen vil bli behandlet konfidensielt. Kun prosjektansvarlig har tilgang til dataene. Utfylte skjema, lydopptak og personopplysninger oppbevares på en beskyttet mappe med passordtilgang. Koblingsnøkkel mellom personopplysninger (kontakt for postintervju) og innhentet data oppbevares separat. Kun prosjektleder har tilgang til dette.

Masteroppgaven blir publisert. Alle deltagere blir anonymisert, og skal ikke kunne identifiseres gjennom informasjonen i oppgaven.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. Mai 2018. Alle personopplysninger og identifiserbare data blir da slettet. Dermed sikres også anonymisering opp mot publisering av oppgaven.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg slettes.

Dersom du har videre spørsmål angående studien, ta kontakt med prosjektansvarlig **Sigridd Skjønne Utvei** på telefon XXXXXXXX eller e-post: xxxxxxx@hotmail.com

Ansvarlig veileder ved IPL er Ragnvald Kvalsund, e-post: xxxxx@ntnu.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltagelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta på: (kryss av)

Q-metodologisk sortering

Post-intervju ved forespørsel (E-post: _____)

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 8: Godkjenning fra NSD

Ragnvald Kvalsund

7491 TRONDHEIM

Vår dato: 07.02.2018

Vår ref: 58191 / 3 / OOS

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 08.01.2018 for prosjektet:

58191	<i>Hvordan oppleves det tverrfaglige samarbeidet og dilemmaene i KOG, for å kvalitetssikre forebyggende og hjelpsomme straffereaksjoner?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Ragnvald Kvalsund

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 15.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

personopplysninger.

Sø våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Kontaktperson: @nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 58191

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet, og vi har ingen innvendinger til dette.

INFORMASJONSSIKKERHET

NTNU er behandlingsansvarlig institusjon for prosjektet. Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med NTNU sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTSLUTT

Prosjektslutt er oppgitt til 15.05.2018. Det fremgår av meldeskjema og informasjonsskriv at dere vil slette/anonymisere datamaterialet ved prosjektslutt. Personvernombudet gjør oppmerksom på at anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, e-post
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som arbeidssted, stilling
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Vedlegg 9: Konsensusutsagn

Konsensusutsagn	F1, F2, F3
<i>2. Samfunnsstraff og bot kan fungere minst like godt som ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.</i>	-4, -3, -1
<i>3. Vi må møte ungdommen der han eller hun er, og unngå å tenke at vi vet så mye om dem og hvordan de har det.</i>	2, 2, 4
<i>11. For å virkelig nå inn til ungdommen, må vi få god kontakt med familien og øvrig nettverk. Det kan hende det burde settes inn tiltak der også.</i>	2, 3, 2
<i>17. Jeg er veldig positiv til konfliktrådets metoder, å bringe hele mennesket i fokus og jobbe med de bakenforliggende årsakene til at kriminaliteten oppstod i det hele tatt.</i>	5, 2, 3
<i>18. Vi må få ungdommene med på laget, finne indre motivasjon til å endre adferd og få ungdommen til å forstå hvordan en endring kan gagne ham eller henne.</i>	3, 5, 5
<i>31. Jeg synes at vi alltid har nok informasjon til å ta en god beslutning.</i>	-1, -2, -3
<i>32. Skjønn er helt sentralt i oppfølgingen. Så lenge jeg ser en positiv utvikling, er jeg fornøyd.</i>	1, 0, 2
<i>34. Det aller beste vi kan gjøre, er å få ungdommen til å se konsekvensene av handlingene sine i et gjenopprettende møte.</i>	0, 1, 0
<i>36. Det viktigste er å få ungdommen til å forstå at det han eller hun har gjort er galt.</i>	0, 0, -2
<i>37. Jeg synes ofte man er for snill i vurderingene, at strikken tøyes litt for langt.</i>	-2, 0, 0
<i>40. Når ungdommen virker motivert til å legge inn en skikkelig innsats, blir jeg med en gang veldig positiv.</i>	1, 1, -1
<i>43. Hvis alt går på skinner, blir jeg veldig kritisk. Det kan fort være sånn at fokuset er på å bli ferdig, fordi man etterpå kan gå tilbake til gamle vaner.</i>	-3, -1, -3
<i>45. Forholdsmessighet er viktig; alvorlighetsgraden av straffen skal stå i samsvar med alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen.</i>	2, 2, 4
<i>46. Jeg synes det er problematisk at vi ikke har klare regler å forholde oss til når det gjelder spesifikke typer kriminalitet.</i>	-2, -2, 0
<i>47. Av og til må man rulle med mostand når det kommer til ungdommens motivasjon.</i>	1, 1, 2
<i>48. Det som gjør at denne straffegjennomføringen er et nyttig og kvalitetssikkert alternativ, er at vi kan tilpasse den til den enkelte.</i>	5, 4, 3